

**Załącznik nr 1 do Uchwały Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXXIX/508/2005
z dnia 25 kwietnia 2005r.**

**DOLNOŚLĄSKA STRATEGIA
INTEGRACJI SPOŁECZNEJ
NA LATA 2005 – 2013**

SPIS TREŚCI

I.	Wprowadzenie	5
II.	Diagnoza społeczna	8
	1. Ludność Dolnego Śląska. Struktura wieku ludności	8
	2. Wykształcenie	16
	3. Sytuacja na rynku pracy, trendy dominujące oraz prognozy na przyszłość.....	20
	3.1. Zatrudnienie. Rynek pracy	20
	3.2. Bezrobocie w województwie dolnośląskim w grudniu 2004r.	23
	4. Niepełnosprawność	30
	4.1. Wiek , płeć i miejsce zamieszkania	31
	4.2. Wykształcenie	33
	4.3. Zatrudnienie	34
	4.4. Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych	37
	5. Profilaktyka uzależnień	37
	5.1. Polskie problemy alkoholowe	37
	5.2. Osoby nadużywające alkoholu – pijące szkodliwie	38
	5.3. Osoby dorosłe żyjące w najbliższym otoczeniu osób uzależnionych	39
	5.4. Dzieci wychowujące się w rodzinach z problemem alkoholowym	39
	5.5. Ofiary przemocy domowej. Zjawisko przemocy w rodzinie	40
	5.6. Bezrobocie jako czynnik zwiększający ryzyko związane z nadmiernym spożyciem napojów alkoholowych	40
	5.7. Dzieci i młodzież pijąca alkohol	41
	5.8. Wielkość i struktura spożycia alkoholu	42
	5.9. Dane leczenia stacjonarnego	42
	6. Warunki życia ludności	45
	7. Bilans potrzeb na rok 2005 w zakresie pomocy społecznej	46
	7.1. Powody ubiegania się o pomoc społeczną	46
	7.2. Zadania pomocy społecznej (świadczenia pomocy społecznej)	53
	7.3. Placówki pomocy społecznej	62
	7.4. Inwestycje	72
	7.5. Utrzymanie jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	74
	7.6. Zatrudnienie w placówkach organizacyjnych pomocy społecznej	77
	8. Aktywność obywatelska. Organizacje pozarządowe	80

III.	Struktura priorytetów i działań strategicznych w zakresie polityki społecznej podejmowanych przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego	87
-	A. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	88
	A 1 Aktywizacja osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy	88
	A 2 Redukowanie zjawiska ubóstwa	89
	A 3 Wsparcie osób niepełnosprawnych pozbawionych możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie	91
	A 4 Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie	92
	A 5 Wsparcie dzieci i młodzieży dotkniętej sieroctwem	94
	A 6 Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej powodowanej uzależnieniami	95
	A 7 Przeciwdziałanie bezdomności	97
-	B. Integracja społeczna środowisk osób wymagających szczególnego wsparcia	98
	B 1 Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	98
	B 2 Doskonalenie systemu opieki nad dziećmi i rodziną	100
	B 3 Aktywizacja społeczna osób starszych	102
	B 4 Wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn	103
-	C. Krzewienie idei społeczeństwa obywatelskiego	105
	C 1 Wsparcie lokalnych inicjatyw opartych o zasady pomocniczości i partnerstwa	105
	C 2 Aktywizacja społeczności lokalnych, w szczególności z terenów wiejskich	106
	C 3 Umocnianie i rozwój współpracy administracji publicznej z organizacjami sektora pozarządowego	107
	C 4 Kreowanie opinii społecznej eliminującej negatywne stereotypy w odniesieniu do osób dotkniętych marginalizacją społeczną	109
-	D. Podnoszenie jakości usług społecznych	110
	D 1 Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników oraz kadr kierowniczych jednostek pomocy społecznej	110
	D 2 Współpraca z partnerami zagranicznymi i opracowywanie nowych oraz wspólnych rozwiązań z zakresu polityki społecznej	111
	D 3 Promowanie innowacyjnych metod i technik rozwiązywania problemów z zakresu polityki społecznej	112
	D 4 Doskonalenie współpracy z administracją rządową oraz samorządową wszystkich szczebli	113

IV.	Dotychczas podjęte działania samorządu województwa w obszarze polityki społecznej (od 2000 r.), mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, z uwzględnieniem współpracy z organizacjami pozarządowymi	115
V.	Zakończenie	134
VI.	Podstawowe pojęcia (słowniczek)	135

I. Wprowadzenie

W oparciu o artykuł 21¹ pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. Z roku 2004 nr 64 poz. 593 ze zm.) oraz o przepisy zawarte w ustawie o samorządzie województwa (Dz. U. z roku 2001 nr 142 poz.1590 ze zm.), ustawie o działalności pożytku publicznego (Dz. U. z roku 2003 nr 96 poz. 873 ze zm.) oraz ustawie o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. Nr 122, poz. 1143 z 2003r. ze zm.) po uprzednim przeprowadzeniu analiz sytuacji społeczno – demograficznej Województwa Dolnośląskiego, Zespół Roboczy ds. Opracowania DSIS w składzie:

dr Agnieszka Pierzchalska – Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej (Przewodnicząca Zespołu)

Agnieszka Rauk – Biuro ds. Organizacji Pozarządowych

Małgorzata Harasymowicz – Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy

Zbigniew Żurowski – Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych

Włodzimierz Chlebosz – Biuro ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień

we współpracy z Dolnośląskim Ośrodkiem Polityki Społecznej, opracował **Dolnośląską Strategię Integracji Społecznej na lata 2005 – 2013.**

Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2005 – 2013 jest dokumentem wyznaczającym główne kierunki działań Samorządu Województwa Dolnośląskiego w obszarze polityki społecznej. Stanowi ona integralną część Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego oraz jest próbą odpowiedzi na pytanie, jakie działania należałoby podjąć, by mieszkańcy naszego województwa mogli w sposób jak najpełniejszy zaspokajać swe potrzeby i realizować własne scenariusze życiowe.

Zadaniem polityki społecznej powinno być stałe wzmacnianie potencjału społecznego mieszkańców danego terytorium w taki sposób, by byli oni w stanie samodzielnie rozwiązywać problemy stojące przed nimi, by pragnęli i potrafili podejmować aktywne działania na rzecz dobra wspólnego w obrębie społeczności lokalnej, w której żyją. To także rozwiązania systemowe, mające na celu pomoc tym, którzy nie potrafią rozwiązać swych problemów samodzielnie, przy wykorzystaniu posiadanych zasobów, to przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i grup, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, z którą nie potrafią sobie poradzić oraz działania na rzecz przywrócenia im możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. W realizacji tych zadań konieczna jest wzajemna współpraca zarówno jednostek administracji publicznej wszystkich szczebli, jak i współdziałanie administracji publicznej z sektorem pozarządowym. Tylko połączenie sił,

¹ Art. 21. Do zadań samorządu województwa należy:

1) opracowanie, aktualizowanie i realizacja strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej będącej integralną częścią strategii rozwoju województwa obejmującej w szczególności programy: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, współpracy z organizacjami pozarządowymi - po konsultacji z powiatami;

wspólna realizacja programów i projektów na rzecz mieszkańców Dolnego Śląska, gwarantuje skuteczność podejmowanych w obszarze polityki społecznej działań. Opracowanie Dolnośląskiej Strategii Integracji Społecznej ma na celu ułatwienie koordynacji podejmowanych działań tak, by były one jak najbardziej efektywne.

Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej składa się z trzech głównych części. Pierwsza z nich stanowi syntetyczny obraz sytuacji mieszkańców Dolnego Śląska w wybranych obszarach życia społecznego. Analiza objęła następujące obszary problemowe: stan i struktura wieku ludności, wykształcenie, zatrudnienie, rynek pracy, bezrobocie, niepełnosprawność, profilaktyka uzależnień, pomoc społeczna, warunki życia ludności oraz aktywność obywatelska. Opracowujący Strategię starali się nie tylko opisać aktualny stan w danym obszarze problemowym ale także wskazać główne kierunki przemian w przyszłości. W materiale diagnostycznym wykorzystano dane statystyczne pochodzące z Urzędu Statystycznego we Wrocławiu, dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego, dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz informacje, będące w dyspozycji jednostek tworzących Strategię.

Część druga to określenie celów strategicznych i priorytetów działań w czterech podstawowych obszarach polityki społecznej:

- **Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu** – działania mające na celu redukcję niekorzystnych zjawisk społecznych, uniemożliwiających jednostkom i grupom społecznym zaspokajanie ich potrzeb życiowych
- **Integracja społeczna środowisk osób wymagających szczególnego wsparcia** – działania mające na celu wspieranie jednostek i grup dotkniętych lub zagrożonych marginalizacją, by dążyły do przezwyciężenia swej trudnej sytuacji życiowej, tworzenie warunków wzmacniających potencjał społeczny naszego województwa
- **Krzewienie idei społeczeństwa obywatelskiego** – działania mające na celu wzmacnianie aktywności obywatelskiej mieszkańców Dolnego Śląska, wzmacnianie potencjału środowisk pozarządowych, działania na rzecz społeczności lokalnych, wspieranie przedsięwzięć o charakterze lokalnym, rozwijanie i umacnianie współpracy jednostek administracji publicznej z sektorem pozarządowym, kreowanie opinii i świadomości społecznej pozbawionej negatywnych stereotypów postrzegania życia społecznego
- **Podnoszenie jakości usług społecznych** – działania mające na celu wzmacnianie potencjału kadr służb społecznych, tworzenie możliwości nabywania przez nie nowych kwalifikacji i umiejętności, inspirowanie i wdrażanie nowatorskich rozwiązań w zakresie polityki społecznej we współpracy z partnerami społecznymi

Każdy z tak ogólnie sformułowanych celów został następnie rozwinięty poprzez określenie działań strategicznych, w których ujęto typy konkretnych przedsięwzięć, umożliwiających realizację założonych celów. Każde z działań opisane zostało według pięciu najistotniejszych cech:

obszar oddziaływania – wskazanie tych kategorii i grup społecznych, które są odbiorcami działań i projektów realizowanych w danym obszarze problemowym

cel nadrzędny i zamierzone efekty – dokładniejsze określenie zamierzonych celów poszczególnych działań oraz opis spodziewanych rezultatów realizowanych programów i projektów

partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań – wskazanie podmiotów, współpraca z którymi podniosłaby efektywność zadań realizowanych w ramach poszczególnych priorytetów i działań

rodzaje zadań – przykładowe typy zadań i inicjatyw, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia zamierzonych celów

mierniki – wskaźniki, umożliwiające ocenę efektywności podejmowanych działań

Część trzecią dokumentu stanowi opis najważniejszych dokonań i inicjatyw podjętych w latach 2000 – 2004 przez jednostki Samorządu Województwa Dolnośląskiego w obszarze szeroko pojmowanej polityki społecznej.

Zadaniem **Dolnośląskiej Strategii Integracji Społecznej na lata 2005 – 2013** jest wytyczanie głównych kierunków działań w obszarze polityki społecznej, przyczyniających się do poprawy jakości życia mieszkańców Dolnego Śląska. Zapisy w niej zawarte powinny stanowić podstawę tworzenia bardziej szczegółowych programów działań i konkretnych projektów, skierowanych do jednostek i grup potrzebujących wsparcia lub pomocy, realizowanych na terenie naszego regionu. Podstawowe źródła finansowania programów i projektów, powstałych w oparciu o Dolnośląską Strategię Integracji Społecznej na lata 2005 – 2013 stanowić będą środki własne Samorządu Województwa Dolnośląskiego, środki z budżetu państwa, środki pozyskiwane z Unii Europejskiej, a także środki własne partnerów, którzy zapragną włączyć się w realizowane przedsięwzięcia.

II. Diagnoza społeczna

1. Ludność Dolnego Śląska. Struktura wieku ludności.

Na koniec 2003r. województwo dolnośląskie liczyło 2.898.313 mieszkańców. W porównaniu z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego (NSP), przeprowadzonego w roku 2002, liczba ludności Dolnego Śląska zmniejszyła się o 8.887 osób. W miastach w roku 2003 zamieszkiwało 71,1% ogółu ludności (w 2002r. – 71,4%), zaś na wsi 28,9% (2002 – 28,6%).

W tym samym okresie w Polsce miasta zamieszkiwane były przez 61,6% ogółu ludności, zaś na wsi mieszkało 38,4% Polaków. Porównując dane uzyskane w ramach narodowych spisów powszechnych w roku 1988 i 2002 oraz dane z roku 2003, możemy zaobserwować postępujący spadek liczby mieszkańców Dolnego Śląska. (W porównaniu z wynikami ostatniego spisu powszechnego z roku 1988 zmniejszeniu uległa ogólna liczba mieszkańców Dolnego Śląska – o 1,4%, przy wzroście liczby mieszkańców Polski o 0,9%). Jednocześnie wskazać można, iż w okresie międzypisowym zwiększeniu uległa liczba mieszkańców miast w porównaniu z liczbą osób, zamieszkujących tereny wiejskie. Jednak sytuacja taka jest spowodowana w dużej mierze przez wprowadzane w latach 90-tych zmiany administracyjne – nadawanie miejscowościom wiejskim praw miejskich czy włączanie obszarów wiejskich w granice miast. Natomiast porównując dane z lat 2002 – 2003 wskazać można na zmniejszenie się liczby osób, zamieszkujących miasta oraz wzrost liczby mieszkańców wsi. Tendencję podobną, aczkolwiek w mniejszej skali, obserwować można także w odniesieniu do danych ogólnopolskich dotyczących proporcji liczby mieszkańców miast i wsi w okresie 2002 – 2003 (zmniejszenie liczby mieszkańców miast o 1%).

Gęstość zaludnienia na Dolnym Śląsku w roku 2003 (liczba osób przypadających na 1 km² powierzchni województwa) wynosiła 145 osób (w roku 2002 – 146 osób). Warto zwrócić uwagę, iż w okresie międzypisowym zmieniły się również proporcje ludności według płci. Udział mężczyzn wśród ogółu ludności zmniejszył się w tym okresie o 0,5% i roku 2002 wynosił 48,1%, zaś kobiet 51,9%. Nastąpił również wzrost o 2 punkty procentowe współczynnika feminizacji: na 100 mężczyzn przypada ponad 108 kobiet. Proporcje udziału mężczyzn i kobiet wśród ogółu ludności w roku 2003 nie uległy zmianie.

Tabela 1

Ludność województwa (stan na 31.12.2003r.)					
wyszczególnienie	ogółem	%	z liczby ogółem		kobiety na 100 mężczyzn
			mężczyźni	kobiety	
województwo	2 898 313	100	48,1	51,9	108
Podregiony					
Jeleniogórsko - walbrzyski	1 327 064	45,8	22 (48)	23,8 (52)	108
Legnicki	498 925	17,2	8,4 (48,6)	8,8 (51,4)	106
Wrocławski	434 776	15	7,4 (49,2)	7,6 (50,8)	103
Miasto Wrocław	637 548	22	10,3 (46,9)	11,7 (53,1)	113

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu

Najwięcej osób w roku 2003 zamieszkiwało podregion jeleniogórsko – wałbrzyski (45,8%), następnie podregion M. Wrocław (22% ogółu mieszkańców Dolnego Śląska), podregion legnicki (17,2%). Najmniej mieszkańców liczył podregion wrocławski – 15%.

Proporcje udziału kobiet i mężczyzn wśród ogółu ludności zamieszkującej dany podregion były najbardziej zrównoważone w podregionie wrocławskim – populacja kobiet liczyła 50,8%, zaś mężczyzn – 49,2%. Największe dysproporcje między liczbą kobiet i mężczyzn zanotowano w podregionie M. Wrocław – na terenie tym zamieszkiwało 46,9% mężczyzn oraz 53,1% kobiet. W związku z tym liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn we Wrocławiu była najwyższa i wynosiła 113 kobiet.

Poniższa tabela obrazuje liczbę mieszkańców Dolnego Śląska w układzie powiatowym:

Tabela 2

Ludność województwa (stan na 31.12.2003r.)		
wyszczególnienie	ogółem	
województwo	2 898 313	100
Podregiony		
Jeleniogórsko - wałbrzyski	1 327 064	45,8
powiaty		
bolesławiecki	88 308	3,1
dzierżoniowski	106 015	3,7
jaworski	52 520	1,8
jeleniogórski	64 157	2,2
kamiennogórski	46 989	1,6
kłodzki	169 056	5,8
lubański	57 572	2
lwówecki	48 503	1,7
strzeliński	44 572	1,5
świdnicki	161 333	5,6
wałbrzyski	188 229	6,5
ząbkowicki	70 051	2,4
zgorzelecki	95 731	3,3
złotoryjski	45 994	1,6
Jelenia Góra (miasto na prawach powiatu)	88 034	3
Legnicki	498 925	17,2
powiaty		
głogowski	87 718	3
górowski	36 764	1,3
legnicki	53 002	1,8
lubiński	106 146	3,7
polkowicki	61 060	2,1
wołowski	47 710	1,6
Legnica (miasto na prawach powiatu)	106 525	3,7
Wrocławski	434 776	15
powiaty		
milicki	36 929	1,3
oleśnicki	103 264	3,6
oławski	70 930	2,4
średzki	48 977	1,7
trzebnicki	76 644	2,6
wrocławski	98 032	3,4
Miasto Wrocław	637 548	22

Zródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu

Najliczniej zamieszkanymi powiatami Dolnego Śląska są: m. Wrocław (22% ludności województwa), powiat kłodzki (5,8%) oraz powiat świdnicki (5,6%), najmniejszymi zaś, pod względem ludnościowym, są powiaty: górowski (1,3%), milicki (1,3%) oraz strzebiński (1,5%).

Uznaje się, że struktury ludności według wieku i płci wyznaczają pozostałe parametry demograficzne, takie jak natężenie zgonów, małżeństw, urodzeń, a co za tym idzie również tempo zmian ludności (Demografia. Metody analizy i prognozowania, 1992:103). Struktury te mają wielkie znaczenie dla życia gospodarczego i społecznego kraju. Wskazują również na tendencje, które w przyszłości będą wpływać na charakter państwa i życie jego mieszkańców. I tak, liczba ludności w wieku produkcyjnym jest istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego kraju, liczba dzieci i młodzieży wskazuje m.in. jaki będzie w przyszłości odsetek siły roboczej, liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wpływa na obciążanie państwa kosztami utrzymania ludzi starszych. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn jest to wiek 18 – 64 lata, dla kobiet wiek 18 – 59 lat. W tej kategorii wiekowej możemy wprowadzić jeszcze rozróżnienie na ludność w wieku produkcyjnym mobilnym (18 – 44 lata) oraz niemobilnym (mężczyźni 45 – 64 lata, kobiety 45 – 59 lat). Poprzez termin „ludność w wieku nieprodukcyjnym” czy „poprodukcyjnym” rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 roku życia oraz ludność w wieku poprodukcyjnym – mężczyźni, którzy mają 65 lat i więcej oraz kobiety, które przekroczyły 60 rok życia.

Struktura ludności według wieku odmienna jest dla krajów mniej oraz bardziej rozwiniętych. Kraje mniej rozwinięte charakteryzują się dużą liczbą urodzeń i zgonów, a ich populacje można w większości zaliczyć do „młodych”. Ludność w regionach bardziej rozwiniętych już od początku lat pięćdziesiątych weszła w fazę starzenia się, a od roku 1960 i następnych jest to już ludność stara (jw.:108-123). Starzenie się ludności w krajach bardziej rozwiniętych wynika ze zmniejszającej się płodności oraz zmniejszania się zagrożenia śmiercią. Procesy te wpływają na zmniejszanie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczebności ludzi starych w całej populacji (por. np. Rocznik Statystyczny 1999, Przegląd Międzynarodowy) Fakt ten ma określone konsekwencje ekonomiczne i społeczne, starzenie się populacji oznacza bowiem zmiany struktury konsumpcji, zmiany struktury wydatków na ochronę zdrowia, cele socjalne, zabezpieczenie emerytalne, itp.

Odnotowuje się także fakt znacznego zmniejszenia się przyrostu naturalnego w większości krajów byłego bloku sowieckiego w ciągu ostatniej dekady. W większości krajów odnotowuje się ujemne saldo przyrostu naturalnego, co wskazuje, że w państwach tych radykalnie zmniejszyła się liczba urodzeń w porównaniu z liczbą zgonów. Państwa te weszły w fazę starzenia się populacji, w związku z czym zmniejszeniu będzie ulegać liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym na rzecz ludzi w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 3

Ludność województwa (stan na 31.12.2003r.)				
województwo	w wieku			
	ogółem	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
	2 898 313	20,2	64,5	15,3
Podregiony				
Jeleniogórsko - wałbrzyski	1 327 064	20,5	63,5	16
powiaty				
bolesławiecki	88 308	22,9	63,2	13,9
dzierżoniowski	106 015	19,8	62,9	17,3
jaworski	52 520	22,1	63,3	14,6
jeleniogórski	64 157	20,1	64,8	15,1
kamiennogórski	46 989	21,6	62,7	15,7
kłodzki	169 056	20,1	63,5	16,4
lubański	57 572	21,9	63	15,1
lwówecki	48 503	22,7	62,1	15,2
strzeliński	44 572	22	62,2	15,8
świdnicki	161 333	20,8	64,1	15,1
wałbrzyski	188 229	18,5	63,6	17,9
ząbkowicki	70 051	21,4	62,8	15,8
zgorzelecki	95 731	21,4	64,1	14,5
zlotoryjski	45 994	22,4	64	13,6
Jelenia Góra (miasto na prawach powiatu)	88 034	17,2	65,1	17,7
Legnicki	498 925	22	65,2	12,8
powiaty				
głogowski	87 718	21,8	67,8	10,4
górowski	36 764	25,5	60,5	14
legnicki	53 002	22,4	62,9	14,7
lubiński	106 146	20,9	67,6	11,5
polkowicki	61 060	25,1	63,6	11,3
wołowski	47 710	22	62,5	15,5
Legnica (miasto na prawach powiatu)	106 525	19,9	65,7	14,4
Wrocławski	434 776	23	63,7	13,3
powiaty				
milicki	36 929	24,2	62,7	13,1
oleśnicki	103 264	23,3	63,6	13,1
oławski	70 930	21,7	65,8	12,5
średzki	48 977	22,8	62,9	14,3
trzebnicki	76 644	23,1	63,6	13,3
wrocławski	98 032	23,2	63,3	13,5
Podregion Wrocław	637 548	16	66,5	17,5

Źródło: Urząd Statystyczny we Wrocławiu

Analizując wyniki NSP z lat 1988 oraz 2002 dotyczące struktury wieku ludności województwa dolnośląskiego, odnotowujemy znaczące różnice między danymi uzyskanymi w 1988r. a tymi z 2002r. Z porównań danych w tym zakresie wynika, iż w omawianym okresie zwiększyła się liczba osób w wieku 15 lat i więcej o blisko 214.000, zaś znacząco spadła liczba dzieci w wieku 0 – 14 lat (o ponad 252.000). Proces ten, jak wskazują

demografowie, jest wynikiem depresji urodzeniowej z lat 90 – tych. W związku z tym mocno zmniejszył się odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (0 – 17 lat). W roku 2002 był on niższy od zanotowanego przy okazji poprzedniego spisu o 7,9% i wynosił 21,5%. Szczególnie duża różnica tej kategorii ludności dotyczy mieszkańców miast – spadek o 8,7%. Na wsi liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 5,7%.

W roku 2003 liczba osób w wieku przedprodukcyjnym uległa dalszemu zmniejszeniu i na koniec roku wynosiła 20,2% dla Dolnego Śląska. Najwyższy wskaźnik osób w wieku przedprodukcyjnym notowano w podregionie wrocławskim (23%), zaś najniższy w podregionie M. Wrocław (16%). W analogicznym okresie odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym dla Polski wynosił 21,9%, a więc był o 1,7% wyższy niż w odniesieniu do województwa dolnośląskiego.

Liczebność kategorii ludności w wieku przedprodukcyjnym niższą niż wskaźnik dla całego województwa odnotować można w 7 powiatach Dolnego Śląska: dzierzoniowskim, jeleniogórskim, kłodzkim, wałbrzyskim oraz w miastach na prawach powiatu: Jelenia Góra, Legnica oraz Wrocław. Największą liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym, na poziomie przekraczającym 23%, odnotować można w powiatach: górowskim, polkowickim, milickim, oleśnickim, trzebnickim oraz wrocławskim.

Zmiany w liczebności ludności w wieku przedprodukcyjnym spowodowane są przede wszystkim zmniejszającą się stale liczbą urodzeń żywych (38.700 urodzeń w 1990r., 30.400 w 1995r., 24.400 w roku 2001, 24.000 w roku 2003) i malejącym przyrostem naturalnym, a także wejściem w dorosłość osób urodzonych w pierwszej połowie lat 80 – tych, w okresie ostatniego wyżu demograficznego. Z danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu wynika, iż w III kwartale 2003r. notowano ujemny przyrost naturalny w 14 powiatach województwa dolnośląskiego. Były to: powiat dzierzoniowski, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, kłodzki, lubański, lwówecki, wałbrzyski, wrocławski, ząbkowicki, złotoryjski oraz miasta na prawach powiatu: Wrocław, Jelenia Góra i Legnica. Natomiast w I kwartale 2004r. ujemny przyrost naturalny odnotowano już w 24 powiatach województwa dolnośląskiego. Dodatnie saldo przyrostu naturalnego notowano jedynie w powiatach: głogowskim, lubińskim, polkowickim, milickim oraz oleśnickim. Przyrost naturalny na poziomie niższym niż -3‰ odnotowano w powiatach: kłodzkim, lwóweckim, strzebińskim, wałbrzyskim, ząbkowickim oraz w mieście na prawach powiatu Jelenia Góra.

Odnosząc się do kategorii ludności w wieku produkcyjnym, stanowiącej w 2002 r. 63,2% ogółu ludności Dolnego Śląska, można wskazać, iż w okresie międzyspisowym wzrosła zarówno liczebność (o 95.700 osób) jak i odsetek (o 4,1%) osób w tym wieku. Warto

tu również zwrócić uwagę na zmniejszenie się liczby osób w wieku mobilnym (39,9% - spadek o 1,6%), przy jednoczesnym wzroście liczebności kategorii osób w wieku niemobilnym (23,3% - wzrost o 5,7%), co jest związane z osiągnięciem wieku niemobilnego (tj. co najmniej 45 roku życia) przez osoby urodzone w okresie wyżu demograficznego lat 50 – tych.

W roku 2003 liczebność kategorii osób w wieku produkcyjnym zwiększyła się do poziomu 64,5%. Najwyższe wskaźniki osób należących do tej kategorii odnotować można w podregionie M. Wrocław (66,5%) oraz w podregionie legnickim (65,2%). Najmniej osób w wieku produkcyjnym mieszka na terenie podregionu jeleniogórsko – wałbrzyskiego (63,5%). Liczebność tej kategorii w województwie dolnośląskim jest wyższa o 1,6% niż w odniesieniu do Polski (62,9% ogółu mieszkańców kraju).

Jednocześnie nastąpił wzrost liczebności ludności w wieku poprodukcyjnym o 3,8% - i w 2002 r. wynosił 15,2%. W roku 2003 liczebność tej kategorii uległa nieznacznemu zwiększeniu i wynosiła 15,3% ogółu mieszkańców województwa. Największą liczebność kategoria ta osiągnęła w podregionie M. Wrocław (17,5%) oraz podregionie jeleniogórsko – wałbrzyskim (16%). Najmniej osób w wieku powyżej 60/65 roku życia znajduje się na terenie podregionu legnickiego (12,8%). Najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym, powyżej 17%, zamieszkuje powiaty: dzierzoniowski, wałbrzyski oraz miasta na prawach powiatu: Jelenia Góra oraz Wrocław. Najmniejsze odsetki osób w wieku poprodukcyjnym, na poziomie niższym niż 12%, odnotować można w powiecie głogowskim, lubińskim oraz polkowickim. W 20 powiatach liczba osób w wieku poprodukcyjnym jest niższa niż odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w województwie.

Biorąc pod uwagę powyższe tendencje, tzn. malejącą liczbę ludności w wieku przedprodukcyjnym i niski przyrost naturalny, zwiększający się udział ludności w wieku niemobilnym, która w niedalekiej przyszłości zacznie zasilać kategorię ludności w wieku poprodukcyjnym, powodując wzrost jej liczebności, możemy twierdzić, iż społeczeństwo Dolnego Śląska staje się społeczeństwem starzejącym się. W związku z tym w niedalekiej przyszłości konieczne stanie się poświęcenie większej uwagi problematyce osób starych przez instytucje publiczne, zwiększenie nakładów finansowych na system zabezpieczenia społecznego tej kategorii ludności oraz wsparcie organizacji pozarządowych świadczących usługi na rzecz osób w wieku emerytalnym.

Warto w tym kontekście poddać analizie prognozy struktury wieku ludności zarówno w odniesieniu do całego kraju, jak i do Dolnego Śląska.

Tabela 4

PROGNOZA WIEKU DO 2030r. - POLSKA			
rok	kategoria wieku	liczba osób	%
2003	Ogółem	38 191 908	100
	0-17	8 350 643	21,9
	18-59/64	24 036 030	62,9
	60+/65+	5 805 235	15,2
2004	Ogółem	38 160 130	100
	0-17	8 079 440	21,2
	18-59/64	24 233 969	63,5
	60+/65+	5 846 721	15,3
2010	Ogółem	37 899 229	100
	0-17	6 810 932	18,0
	18-59/64	24 657 705	65,1
	60+/65+	6 430 592	16,9
2015	Ogółem	37 625 883	100
	0-17	6 296 334	16,7
	18-59/64	23 861 310	63,4
	60+/65+	7 468 239	19,9
2020	Ogółem	37 228 846	100
	0-17	6 069 586	16,3
	18-59/64	22 619 593	60,8
	60+/65+	8 539 667	22,9
2025	Ogółem	36 598 015	100
	0-17	5 784 151	15,8
	18-59/64	21 559 644	58,9
	60+/65+	9 254 220	25,3
2030	Ogółem	35 692 989	100
	0-17	5 325 138	14,9
	18-59/64	20 770 863	58,2
	60+/65+	9 596 988	26,9

Źródło: GUS

Z powyższych danych wynika, iż stopniowo, w miarę upływu lat, zmniejszać się będzie liczba ludności Polski w wieku przedprodukcyjnym, wzrastać zaś będzie liczebność kategorii osób w wieku poprodukcyjnym. Przewiduje się, iż w ciągu 12 lat, od roku 2003 do 2015r. liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszy się o 5,2%. W ciągu kolejnych 15 lat co prawda, zmniejszy się tempo spadku liczebności tej kategorii (spadek o 1,8%), tym niemniej stałą tendencją pozostanie spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Szacuje się, iż w roku 2030 liczebność tej kategorii osiągnie poziom 14,9% ogółu mieszkańców Polski. Postępować będzie proces starzenia społeczeństwa. Zwiększać się będzie liczebność kategorii ludności w wieku poprodukcyjnym – w ciągu 27 lat (od roku 2003 do roku 2030) liczebność tej kategorii zwiększy się o 11,7% (z 15,2% do 26,9%). W miarę upływu lat postępować będzie niekorzystne zjawisko obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym, a przede wszystkim poprodukcyjnym). Szacuje się, iż w roku 2030 na około 60% ludności w wieku produkcyjnym przypadając będzie 40% ludności w wieku nieprodukcyjnym.

Poniżej zaprezentowana została długoterminowa prognoza wieku dla społeczności Dolnego Śląska.

Tabela 5

PROGNOZA WIEKU DO 2030r. - DOLNOŚLĄSKIE			
rok	kategoria wieku	liczba osób	%
2003	Ogółem	2 899 821	100
	0-17	584 815	20,2
	18-59/64	1 869 777	64,5
	60+/65+	445 229	15,3
2004	Ogółem	2 894 324	100
	0-17	563 754	19,5
	18-59/64	1 883 853	65,1
	60+/65+	446 717	15,4
2010	Ogółem	2 852 782	100
	0-17	470 622	16,5
	18-59/64	1 888 622	66,2
	60+/65+	493 538	17,3
2015	Ogółem	2 811 035	100
	0-17	430 739	15,3
	18-59/64	1 790 542	63,7
	60+/65+	589 754	21,0
2020	Ogółem	2 759 414	100
	0-17	411 582	14,9
	18-59/64	1 665 058	60,4
	60+/65+	682 774	24,7
2025	Ogółem	2 691 267	100
	0-17	387 733	14,4
	18-59/64	1 570 170	58,3
	60+/65+	733 364	27,3
2030	Ogółem	2 605 207	100
	0-17	353 881	13,6
	18-59/64	1 507 053	57,8
	60+/65+	744 273	28,6

Źródło: GUS

Porównując prognozy dotyczące Polski z prognozami odnoszącymi się do województwa dolnośląskiego, twierdzić możemy, iż społeczność dolnośląska znajduje się w bardziej zaawansowanej fazie starzenia się populacji niż populacja ogólnopolska. Na podstawie szacunków określić można, iż w okresie 2003 – 2015 liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszy się o 4,9%, zaś w ciągu kolejnych 15 lat zmniejszy się o kolejne 1,7%. W ciągu 27 lat ogólna liczba osób w wieku przedprodukcyjnym spadnie o 6,6%, co wskazuje na szybsze tempo starzenia się populacji Dolnego Śląska w porównaniu z populacją Polski. Kolejną przesłanką wskazującą na postępujący proces starzenia się populacji dolnośląskiej jest wzrost liczebności kategorii wieku poprodukcyjnego – w ciągu 27 lat liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrośnie o 13,3%. Według szacunków w roku 2030 na Dolnym Śląsku na 57,8% ludności w wieku produkcyjnym przypadają będzie 42,2% ludności w wieku nieprodukcyjnym. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa, zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym, stwarzać może zagrożenie utraty stabilności przez system zabezpieczenia społecznego. Konieczna będzie, z jednej strony, reforma systemu emerytalnego,

wpracowanie takiego narzędzia systemowego, które będzie gwarantowało godne zaspokajanie potrzeb przez osoby, które przestają być aktywne na rynku pracy z powodu wieku. Z drugiej strony, zmniejszająca się liczba osób w wieku produkcyjnym powodować będzie przesuwanie w górę wieku emerytalnego, co będzie musiało być wspomagane przez system opieki zdrowotnej, a także system kształcenia ustawicznego. Konieczne stanie się stworzenie takich warunków funkcjonowania osób starszych na rynku pracy, by mogły one w miarę komfortowo jak najdłużej wypełniać swe role zawodowe.

Starzenie się społeczeństwa stawiać będzie przed administracją publiczną szereg zarówno centralnego jak i regionalnego nowych wyzwań. Konieczne będzie z jednej strony stworzenie osobom starszym warunków życia, gwarantujących zaspokojenie potrzeb bytowych, zdrowotnych, opiekuńczych jak i tych, gwarantujących zaspokojenie potrzeb wyższego rzędu, które dziś stanowią jeszcze marginalny obszar zainteresowania administracji publicznej.

2. Wykształcenie

Poziom wykształcenia stanowi jeden z ważniejszych wskaźników potencjału społecznego mieszkańców danego terytorium. W związku z tym warto poddać analizie zmiany, jakie zaszły w poziomie wykształcenia mieszkańców Dolnego Śląska pomiędzy rokiem 1988 a 2002. Podstawą analiz są w tym przypadku również dane pochodzące z NSP z roku 2002, ponieważ spis powszechny jest jedynym badaniem dostarczającym w miarę pełnych informacji o wykształceniu ludności.

W poniższej tabeli przedstawione zostały dane obrazujące zmiany, jakie zaszły w poziomie wykształcenia w latach 1988 – 2002 (w celu dokonania porównań z rokiem 1988, w poniższej tabeli w obliczeniach dla roku 2002 wzięto pod uwagę osoby, które w momencie badania miały 15 lat i więcej, a nie, jak w przypadku pozostałych tabel, 13 lat i więcej):

Tabela 6

Poziom wykształcenia	1988	2002*
	w %	
ogółem	100	100
w tym:		
wyższe	6,6	10,3
średnie i policealne	26,1	34,4
zasadnicze zawodowe	24,2	24,1
podstawowe ukończone	36,8	27,1
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	6,2	2,7

* ludność w wieku 15 lat i więcej

Źródło: NSP 2002

Analiza zgromadzonych danych wskazuje na stały wzrost odsetka osób z wykształceniem ponadpodstawowym: z 56,9% w 1988r. do 68,7% w roku 2002. Wskaźnik osób z wykształceniem ponadpodstawowym notowany w województwie dolnośląskim jest aktualnie wyższy niż analogiczny wskaźnik dla całego kraju (67%). Wzrósł udział osób z wykształceniem średnim i policealnym (o 8,3%) oraz wyższym (o 3,7%), przy nieznacznym zmniejszeniu się liczby osób z wykształceniem zawodowym (o 0,1%). Czynnikiem wpływającym na strukturę ludności według poziomu wykształcenia jest miejsce zamieszkania. Mieszkańcy miast legitymują się wyższym poziomem wykształcenia w porównaniu z mieszkańcami wsi – odsetek ludności miejskiej z wykształceniem ponadpodstawowym wzrósł o 10,1% i wynosił 72,5%, zaś osób z wykształceniem wyższym – 12,6% (wzrost o 4,1%). Jednocześnie można stwierdzić, iż ludność zamieszkała na terenach wiejskich szybko uzupełnia swoje wykształcenie – tu odsetek osób z wykształceniem ponadpodstawowym wzrósł aż o 15,6% do poziomu 58,6%. Liczba mieszkańców wsi legitymujących się dyplomem wyższej uczelni wzrosła z 1,9% do 4,1%.

Analizując dane uzyskane w roku 2002 z uwzględnieniem osób w wieku 13 lat i więcej, możemy stwierdzić, iż wykształceniem średnim lub wyższym legitymowało się 43,2% mieszkańców Dolnego Śląska, w tym 9,9% z nich posiadało wykształcenie wyższe, 3,4% policealne, zaś 29,9% wykształcenie średnie. Wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało 23,3% mieszkańców naszego województwa, podstawowe ukończone – 28,7%, zaś 3,4% Dolnoślązaków nie osiągnęło szczybla podstawowego wykształcenia lub nie posiadało wykształcenia szkolnego. W przypadku 1,4% osób nie udało się określić poziomu posiadanego wykształcenia. Największa liczba osób z wykształceniem wyższym zamieszkiwało podregion M. Wrocław, także tam najczęściej osób legitymowało się wykształceniem średnim lub wyższym. Taki poziom wykształcenia osiągnęło ponad 60% (60,6%) mieszkańców Wrocławia. Najniższy wskaźnik osób z wykształceniem średnim lub wyższym niż średnie, odnotowano w podregionie wrocławskim (35,2%). W pozostałych dwóch podregionach liczba osób posiadających wykształcenie średnie lub wyższe niż średnie kształtowała się w okolicach 40%.

Tabela 7

LUDNOŚĆ W WIEKU 13 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA, PŁCI ORAZ PODREGIONÓW								
WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	wyższe	policealne	średnie	zasadnicze zawodowe	podstawowe ukończone	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	nieustalony
O G Ó Ł E M	2 504 546	9,9	3,4	29,9	23,3	28,7	3,4	1,4
Podregion jeleniogórsko-walbrzyski	1 147 414	6,8	3,3	28,4	24,9	31,8	3,9	0,9
Podregion legnicki	424 291	7,8	3,2	28,4	26,1	29,0	3,7	1,8
Podregion wrocławski	362 169	6,6	3,1	25,5	27,7	31,8	4,4	0,9
Podregion miasto Wrocław	570 672	19,8	4,1	36,7	15,2	20,1	1,9	2,2
MĘZCZYŹNI								
O G Ó Ł E M	1 191 389	9,7	1,8	27,8	30,0	26,8	2,5	1,4
Podregion jeleniogórsko-walbrzyski	544 944	6,4	1,8	26,4	31,9	29,8	2,8	0,9
Podregion legnicki	204 702	7,3	1,6	26,5	33,1	27,0	2,6	1,9
Podregion wrocławski	176 834	5,9	1,4	22,8	35,4	30,2	3,3	1,0
Podregion miasto Wrocław	264 909	20,4	2,2	35,1	20,2	18,4	1,4	2,3
KOBIECY								
O G Ó Ł E M	1 313 157	10,2	5,0	31,7	17,2	30,3	4,3	1,3
Podregion jeleniogórsko-walbrzyski	602 470	7,2	4,6	30,1	18,7	33,7	4,8	0,9
Podregion legnicki	219 589	8,3	4,6	30,3	19,6	30,8	4,7	1,7
Podregion wrocławski	185 335	7,3	4,5	28,3	20,2	33,3	5,5	0,9
Podregion miasto Wrocław	305 763	19,3	5,7	38,2	11,0	21,6	2,1	2,1

Źródło: NSP 2002

Również płeć jest czynnikiem różnicującym strukturę ludności według poziomu wykształcenia. Podobnie, jak w skali całego kraju, również na Dolnym Śląsku więcej kobiet niż mężczyzn kończy studia wyższe (10,2% - kobiety, 9,7% - mężczyźni), także więcej kobiet (5%) niż mężczyzn (1,8%) kończy szkoły policealne. Wykształceniem średnim lub wyższym niż średnie legitymuje się 46,9% kobiet oraz 39,3% mężczyzn. Jednocześnie znacznie większa liczba mężczyzn niż kobiet posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe (mężczyźni – 30%, kobiety – 17,2%). Stan taki znajduje odzwierciedlenie także w strukturze zatrudnienia ludności Dolnego Śląska – znacznie więcej mężczyzn niż kobiet wykonuje zawody robotnicze (por. podrozdział dotyczący struktury zatrudnienia). Warto także wskazać, iż dysproporcje między liczbą mężczyzn i kobiet legitymujących się wykształceniem wyższym na terenie Dolnego Śląska są mniejsze niż analogiczne wskaźniki ogólnopolskie. Również udział procentowy osób posiadających wykształcenie średnie lub wyższe niż średnie jest na Dolnym Śląsku wyższy niż średnia krajowa. Wskaźniki te są wyższe od średniej krajowej zarówno w populacji kobiet jak i mężczyzn.

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące poziomu wykształcenia mieszkańców Dolnego Śląska w układzie powiatowym.

Tabela 8

LUDNOŚĆ W WIEKU 13 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA, PODREGIONÓW I POWIATÓW								
WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	wyższe	policealne	średnie	zasadnicze zawodowe	podstawowe ukończone	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	nieustalony
O G Ó Ł Ę M	2 504 546	9,9	3,4	29,9	23,3	28,7	3,4	1,4
Podregion jeleniogórsko-walbrzyski	1 147 414	6,8	3,3	28,4	24,9	31,8	3,9	0,9
Powiaty:								
Bolesławiecki	74 162	6,6	3,0	26,0	27,8	32,8	3,7	0,1
Dzierżoniowski	92 500	6,3	3,2	28,5	22,6	33,3	4,9	1,2
Jaworski	44 869	5,7	3,2	25,3	27,7	33,0	4,8	0,2
Jeleniogórski	55 046	6,9	3,5	28,4	26,3	30,5	3,9	0,5
Kamiennogórski	40 134	5,1	2,0	24,9	30,4	32,9	4,5	0,2
Kłodzki	147 131	6,3	4,0	29,4	23,1	32,5	3,9	0,8
Lubański	48 981	5,7	3,0	27,8	27,8	31,8	3,2	0,7
Lwówecki	41 235	5,1	3,1	24,2	28,6	34,0	4,6	0,4
Strzeliński	37 827	5,0	3,5	26,0	26,1	33,5	5,0	0,9
Świdnicki	138 915	7,4	3,3	30,3	23,6	30,3	3,9	1,2
Wałbrzyski	51 367	5,5	2,5	25,9	25,8	35,1	4,3	0,9
Ząbkowicki	60 196	5,8	4,0	27,8	24,0	33,3	4,8	0,3
Zgorzelecki	81 911	5,9	2,7	26,9	27,1	34,1	3,3	0,4
Złotoryjski	39 139	5,3	2,7	24,2	27,8	35,1	4,8	0,1
Miasto Jelenia Góra	78 878	12,8	4,1	35,0	21,4	24,0	1,9	0,8
Miasto Wałbrzych	115 123	8,2	3,1	30,4	22,4	30,0	3,1	2,8
Podregion legnicki	424 291	7,8	3,2	28,4	26,1	29,0	3,7	1,8
Powiaty:								
Głogowski	74 944	8,5	3,4	30,0	27,2	26,4	3,2	1,3
Górowski	30 206	4,8	3,0	22,0	29,0	35,3	5,7	0,2
Legnicki	44 800	4,8	2,5	23,6	27,4	35,2	6,1	0,4
Lubiński	91 033	8,9	3,2	30,2	26,3	26,6	2,8	2,0
Polkowicki	50 283	5,2	2,6	23,2	31,4	33,3	4,0	0,3
Wołowski	40 558	6,4	4,1	27,3	25,0	31,6	4,4	1,2
Miasto Legnica	92 467	10,6	3,3	33,1	21,2	25,0	2,6	4,2
Podregion wrocławski	362 169	6,6	3,1	25,5	27,7	31,8	4,4	0,9
Powiaty:								
Milicki	30 800	5,9	3,2	23,1	30,4	32,6	4,0	0,8
Oleśnicki	86 355	7,1	3,0	27,6	26,3	31,2	4,1	0,7
Oławski	59 972	7,5	3,4	28,1	26,9	28,7	3,8	1,6
Średzki	40 750	4,9	2,7	23,9	28,3	33,6	5,7	0,9
Trzebnicki	63 681	6,5	3,3	23,3	30,0	31,7	4,4	0,8
Wrocławski	80 611	6,8	2,4	25,1	26,5	33,6	4,6	1,0
Podregion miasto Wrocław	570 672	19,8	4,1	36,7	15,2	20,1	1,9	2,2

Źródło: NSP 2002

Udział osób posiadających wykształcenie wyższe na poziomie przekraczającym 7% odnotować można w 9 powiatach Dolnego Śląska: świdnickim, głogowskim, lubińskim, oleśnickim, oławskim, oraz miastach na prawach powiatu: Wrocław, Jelenia Góra, Legnica oraz Wałbrzych.

Poziom wykształcenia wyższego mniejszy niż 5% odnotować można w czterech powiatach Dolnego Śląska: strzelińskim, górowskim, legnickim oraz średzkim.

Udział osób z wykształceniem średnim na poziomie wyższym niż 30% odnotować można w 7 powiatach województwa dolnośląskiego: świdnickim, głogowskim, lubińskim oraz miastach na prawach powiatu: Wrocław, Jelenia Góra, Wałbrzych i Legnica. Udział osób z wykształceniem średnim na poziomie niższym niż 24% wśród ogółu mieszkańców danego powiatu powyżej 13 roku życia odnotować możemy w 9 powiatach dolnośląskich: kamiennogórskim, lwóweckim, złotoryjskim, górowskim, legnickim, polkowickim, milickim, średzkim oraz trzebnickim. Najwyższe wskaźniki osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, na poziomie przekraczającym 28%, odnotować możemy w 7 powiatach: kamiennogórskim, lwóweckim, górowskim, polkowickim, milickim, średzkim oraz trzebnickim.

Z danych zgromadzonych w ramach NSP z 2002r. wynika, że Dolny Śląsk znalazł się w zbiorze województw, w których udział osób z wykształceniem co najmniej średnim jest wyższy od średniej krajowej. Biorąc pod uwagę udział osób z wyższym wykształceniem w ogólnej liczbie mieszkańców, województwo dolnośląskie znajduje się na 5 miejscu w kraju, ustępując jedynie województwom: mazowieckiemu (13,8%), pomorskiemu (10,9%), małopolskiemu (10,1%) oraz zachodniopomorskiemu (10%).

3. Sytuacja na rynku pracy, trendy dominujące oraz prognozy na przyszłość.

3.1. Zatrudnienie. Rynek pracy.

W roku 2003 na Dolnym Śląsku było 1.210.000 osób aktywnych zawodowo, w tym 661.000 mężczyzn oraz 549.000 kobiet. Spośród nich 895.000 osób to osoby pracujące (w tym 488.000 mężczyzn i 407.000 kobiet), zaś 315.000 osób to osoby bezrobotne (173.000 mężczyzn i 143.000 kobiet). Liczba osób biernych zawodowo w 2003r. wynosiła 1.074.000 osoby. Wśród osób biernych zawodowo więcej było kobiet (628.000) niż mężczyzn (446.000).

Współczynnik aktywności zawodowej dla województwa dolnośląskiego w roku 2003 wynosił 53% (mężczyźni – 59,7%, kobiety – 46,6%). Wskaźnik zatrudnienia dla całego województwa wynosił 39,2%. Oznacza to, że w 2003r. niewiele ponad połowa ludności w wieku 15 lat i więcej była aktywna zawodowo. Wśród ogółu pracujących więcej było mężczyzn niż kobiet. Wskaźnik zatrudnienia dla tych pierwszych wyniósł 44,1; dla drugich – 34,6%.

Na Dolnym Śląsku największym współczynnikiem aktywności zawodowej charakteryzują się osoby w wieku 35 – 44 lata (87,2%) oraz w wieku 25 – 34 lata (85%). Dla osób należących do starszych kategorii wiekowych charakterystyczne są niższe wskaźniki aktywności zawodowej, a w kategorii ludności w wieku 55 lat i więcej wskaźnik ten wynosi 14,7%.

Analizując strukturę zatrudnienia na Dolnym Śląsku według sektorów gospodarki, możemy wskazać iż w roku 2002 najwięcej osób było zatrudnionych w sektorze usług rynkowych, obejmującym następujące sekcje PKD: handel hurtowy i detaliczny; hotele i restauracje; transport,

gospodarka magazynowa i łączność, pośrednictwo finansowe; obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej; działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała działalność; gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz organizacje i zespoły eksterytorialne. W sektorze tym zatrudnionych było 37% ogółu pracujących. Kolejnym co do wielkości zatrudnienia sektorem gospodarki jest przemysł (obejmujący górnictwo, przetwórstwo przemysłowe, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę oraz budownictwo) – w 2002 r. w sektorze tym pracowało 31% ogółu zatrudnionych.

W sektorze usług nierynkowych (obejmującym administrację publiczną i obronę narodową, edukację oraz ochronę zdrowia i pomoc społeczną) zatrudnionych było 22,7% pracujących. Najmniej osób zatrudnionych było w rolnictwie (obejmującym rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo oraz rybactwo) – w sektorze tym pracowało jedynie 8,9% ogółu zatrudnionych. Ogółem 59,7% osób zatrudnionych było w sektorze usług.

Tabela 9

ZATRUDNIENIE WG PKD - DOLNY ŚLĄSK						
WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓLEM	%	MEŻCZYŹNI	%	KOBIETY	%
ogółem	949 816	100	507 698	100	442 118	100
Rolnictwo	84 677	8,9	50 250	9,9	34 427	7,8
Przemysł	294 011	31,0	209 765	41,3	84 246	19,0
Usługi rynkowe	351 541	37,0	179 160	35,3	172 381	39,0
Usługi nierynkowe	215 831	22,7	66 517	13,1	149 314	33,8
nieustalony rodzaj działalności	3 756	0,4	2 006	0,4	1 750	0,4

Źródło: NSP, 2002

Porównując strukturę zatrudnienia według płci, możemy zauważyć znaczne dysproporcje między liczbą kobiet i mężczyzn zatrudnionych w przemyśle – w sektorze tym pracuje o 22% więcej mężczyzn niż kobiet. Jednocześnie znacznie więcej kobiet (różnica 20,7%) niż mężczyzn pracuje w sektorze usług nierynkowych. Związane jest to z feminizacją niektórych grup zawodów w tym (i nie tylko w tym) obszarze gospodarki. W niektórych przypadkach możemy mówić nawet o segregacji zawodowej, rozumianej jako niewynikająca z obiektywnych czynników dysproporcja udziału przedstawicieli obu płci w strukturze społeczno – zawodowej (por. Janicka, Sytuacja pracy a struktura społeczna. W poszukiwaniu nowego wymiaru pozycji społeczno – zawodowej, 1997; Domański, Zadowolony niewolnik idzie do pracy. Postawy wobec pracy zawodowej kobiet w 23 krajach, 1999). Biorąc pod uwagę funkcjonowanie kobiet na rynku pracy, możemy wskazać kilka podstawowych obszarów dyskryminacji, rozumianej jako „utrzymywanie się nierówności między mężczyznami i kobietami (w zarobkach, pozycji zawodowej, stanowisk), nawet wówczas, gdy reprezentanci obojga płci nie różnią się między sobą pod względem rozmaitych obiektywnych wyznaczników, które mogłyby obniżać pozycję kobiet” (Domański, 1999:33). Kobiety zazwyczaj pracują na niższych stanowiskach, trudniej im awansować, szczególnie na stanowiska kierownicze (tzw. efekt „szklanego

sufitu”). Jednocześnie są gorzej wynagradzane za taką samą pracę lub za pracę o takiej samej wartości, i paradoksalnie, jak wynika z danych statystycznych, poziom zarobków jest pozytywnie skorelowany z osiągniętym wykształceniem i zajmowanym stanowiskiem – im wyższy poziom wykształcenia i zajmowane stanowisko, tym dysproporcje w zarobkach mężczyzn i kobiet rosną.

Porównując strukturę zatrudnienia według sektorów gospodarki na Dolnym Śląsku i w Polsce możemy wskazać w naszym województwie na niższe niż średnia krajowa zatrudnienie w rolnictwie (różnica 8,2%) oraz wyższy niż średnia krajowa wskaźnik zatrudnienia w sektorze usług (różnica 5,5%). Ogólnopolski rozkład danych dotyczących struktury zatrudnienia według płci odzwierciedla cechy charakterystyczne dla rozkładu zatrudnienia według tej zmiennej na Dolnym Śląsku – większy udział mężczyzn w przemyśle oraz mniejszy w sektorze usług nierynkowych.

Strukturę zatrudnienia według grup zawodów prezentuje poniższa tabela.

Tabela 10

PRACUJĄCY WEDŁUG GRUP ZAWODÓW Dolny Śląsk						
WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	%	Mężczyźni	%	Kobiety	%
OGÓŁEM.	949 816	100	507 698	100	442 118	100
Parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy	61 264	6,5	36 838	7,3	24 426	5,5
Specjaliści	133 407	14,1	54 393	10,7	79 014	17,9
Technicy i inny średni personel.	137 027	14,5	51 792	10,2	85 235	19,3
Pracownicy biurowi.	83 528	8,8	23 100	4,5	60 428	13,7
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy.	119 055	12,5	44 594	8,8	74 461	16,8
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	70 628	7,4	40 528	8,0	30 100	6,8
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy.	169 377	17,8	137 220	27,0	32 157	7,3
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	97 156	10,2	83 970	16,5	13 186	3,0
Pracownicy przy pracach prostych	64 436	6,8	23 608	4,7	40 828	9,2
Siły zbrojne	8 946	0,9	8 941	1,8	5	-
Zawód nieustalony	4 992	0,5	2 714	0,5	2 278	0,5

Źródło: NSP 2002

Spośród ogółu zatrudnionych Dolnoślązaków najczęściej wykonywało zawody robotników przemysłowych i rzemieślników (17,8%), a następnie zawody należące do kategorii specjalistów (14,1%) oraz kategorii obejmującej techników i inny średni personel (14,5%). Znaczną kategorię zatrudnionych stanowili pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (12,5%), a w dalszej kolejności operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (10,2%) oraz pracownicy biurowi (8,8%). W porównaniu ze wskaźnikami ogólnopolskimi większe dysproporcje w liczbie osób zatrudnionych w poszczególnych kategoriach zawodów obserwować możemy w odniesieniu do zawodów związanych z rolnictwem, ogrodnictwem, leśnictwem oraz rybołówstwem – na Dolnym Śląsku w kategorii tej zatrudnionych jest o 8,5% osób mniej.

Porównując zatrudnienie kobiet i mężczyzn w poszczególnych kategoriach zawodów, możemy wskazać, iż mężczyźni częściej niż kobiety pełnią funkcję parlamentarzystów, wyższych

urzędników i kierowników (nadwyżka 1,8% mężczyzn wykonujących zawody należące do tej kategorii nad liczbą kobiet). Także więcej mężczyzn niż kobiet pracuje w zawodach robotniczych i rzemieślniczych (różnica 19,7%) oraz jako operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (różnica 13,5%). Jednocześnie znacznie więcej kobiet niż mężczyzn wykonuje zawody specjalistów (dysproporcje między zatrudnieniem kobiet i mężczyzn w tej kategorii wyniosły 7,2%), zawody pracowników biurowych (różnica 9,2%), zawody pracowników usług osobistych i sprzedawców (różnica 8%), zawody techników oraz innego średniego personelu (różnica 9,1%). Więcej kobiet niż mężczyzn zatrudnionych jest przy pracach prostych (4,5%).

3.2. Bezrobocie w województwie dolnośląskim w grudniu 2004r.

3.2.1. Zarejestrowani bezrobotni.

Po 10-miesięcznym okresie spadku bezrobocia, w grudniu zanotowano w województwie dolnośląskim wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Wzrost bezrobocia w tym okresie jest wynikiem sezonowego charakteru rynku pracy. Pod koniec roku wygasają umowy o pracę sezonową, powracają również do rejestracji bezrobotnych osoby po zakończeniu subsydiowanych programów rynku pracy. Z końcem roku maleje również liczba ofert pracy zgłaszanych przez pracodawców do powiatowych urzędów pracy.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zwiększyła się w omawianym okresie o 4578 osób. Był to najmniejszy wzrost bezrobocia jaki zanotowano w województwie dolnośląskim w grudniu w latach 1999 – 2004.

Skalę zmian w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w grudniu oraz w okresie narastającym od stycznia do grudnia w latach 1999 - 2004 ilustruje poniższa tabela.

Tabela 11

Lata	Wzrost, spadek [-] bezrobocia /w osobach/		Dynamika w %	
	grudzień	styczeń - grudzień	grudzień	styczeń - grudzień
1999	7 982	42 866	104,1	126,7
2000	7 482	28 277	103,3	113,9
2001	8 696	35 782	103,4	115,4
2002	6 261	11 874	102,3	104,4
2003	6 315	-1 038	102,3	99,6
2004	4 578	-21 142	101,8	92,4

Źródło: Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu

Na koniec grudnia 2004r. w ewidencji powiatowych urzędów pracy pozostawało 257.129 bezrobotnych, tj. o 21.142 osób mniej niż w końcu grudnia 2003r.

W grudniu 2004r. zarejestrowało się w powiatowych urzędach pracy 22.743 bezrobotnych, tj. o 1.067 osób więcej niż w listopadzie.

Wyłączono z ewidencji bezrobotnych 18.165 osób, tj. o 3.692 mniej niż w poprzednim miesiącu, jednocześnie o 1.313 osób więcej niż w grudniu 2003 roku.

Najwięcej osób wyłączono z ewidencji bezrobotnych z powodu:

- podjęcia pracy – 7.293 osoby (tj. 40,1% ogółu wyłączeń, 40,1% w listopadzie)
- nie potwierdzenia gotowości do podjęcia pracy – 7.148 osób (odpowiednio 39,4% i 32,0%)
- rozpoczęcia szkolenia i stażu – 2.062 osoby (11,4% ogółu wyłączeń, 19,8% w listopadzie)
- dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego – 534 osoby (2,9% i 3,2%)

W grudniu liczba zarejestrowanych bezrobotnych zwiększyła się w 26 powiatach. Największy wzrost wystąpił w powiecie świdnickim – o 534 osoby oraz kłodzkim – o 369 osób. Spadek bezrobocia zanotowano w powiecie wrocławskim-grodzkim – o 178 osób oraz w jeleniogórskim-ziemskim – o 48 osób. W powiecie jeleniogórskim-grodzkim liczba bezrobotnych nie uległa zmianie.

W omawianym okresie zanotowano większy wzrost bezrobocia wśród mężczyzn niż wśród kobiet (odpowiednio o 3.373 i 1.205 osób). Jedyną kategorią bezrobotnych, której liczebność zmniejszyła się są osoby zwolnione z przyczyn dotyczących zakładów pracy. Populacja tej kategorii bezrobotnych zmalała w grudniu o 95 osób.

Po zakończeniu prac sezonowych w rolnictwie zwiększyła się liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi. W grudniu bezrobocie na wsi wzrosło o 2.261 osób (o 678 osób w listopadzie).

W omawianym okresie zanotowano wzrost liczby bezrobotnych w wieku 18 – 24 lat(/o 475 osób). Grudzień był trzecim miesiącem (obok stycznia i czerwca), w którym zanotowano wzrost bezrobocia wśród młodzieży w 2004r.

3.2.2. Sytuacja na rynku pracy w 2004 roku.

Od stycznia do grudnia 2004r. liczba bezrobotnych kształtowała się na niższym poziomie niż w analogicznych miesiącach w roku 2003, co ilustruje poniższa tabela.

Tabela 12

Miesiąc	Spadek liczby bezrobotnych w 2004 roku w odniesieniu do analogicznego miesiąca w roku 2003.	
	/w osobach/	/w %/
Styczeń	-3 157	-1,1
Luty	-5 594	-1,9
Marzec	-5 716	-2,0
Kwiecień	-7 125	-2,5
Maj	-7 533	-2,7
Czerwiec	-6 192	-2,3
Lipiec	-10 191	-3,7
Sierpień	-13 172	-4,8
Wrzesień	-14 458	-5,3
Październik	-15 846	-5,9
Listopad	-19 405	-7,1
Grudzień	-21 142	-7,6

Źródło: Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu

Bilans sytuacji na rynku pracy województwa dolnośląskiego w roku 2004 zamknął się spadkiem bezrobocia o 21142 osoby, tj. o 7,6% (w 2003 roku zanotowano spadek bezrobocia o 1038 osób, tj. o 0,4%).

Od momentu akcesji Polski do Unii Europejskiej liczba zarejestrowanych bezrobotnych w województwie dolnośląskim zmniejszyła się o 18.851 osób, a w porównaniu do największej liczby bezrobotnych jaką notowano w lutym 2003r. zmalała o 35.886 osób.

Na tle ogólnego spadku bezrobocia w 2004r., zaznaczyło się szereg korzystnych tendencji zmian na dolnośląskim rynku pracy, zarówno w układzie podregionów i powiatów, jak również kategorii bezrobotnych. Podkreślenia wymaga fakt znaczącej poprawy sytuacji na rynku pracy wśród osób, które ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy określa jako „będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy”. Dotyczy to głównie młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz bezrobotnych o niskich kwalifikacjach zawodowych.

Szczególną uwagę zwraca duży spadek liczby bezrobotnej młodzieży. W 2004r. populacja bezrobotnych w wieku 18 – 24 lat zmniejszyła się o 10.049 osób, tj. o 15,4%. Tempo spadku bezrobocia wśród młodzieży było ponad 2-krotnie większe niż bezrobocia ogółem (7,6%). Osoby w wieku 18 –24 lat stanowiły 47,5% ogólnego spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych w 2004r. Odsetek młodzieży w strukturze bezrobotnych zmniejszył się z 23,4% w grudniu 2003 roku do 21,4% w grudniu 2004r.

Rok 2004 jest pierwszym, w którym zanotowano spadek bezrobocia długookresowego. W tym okresie liczba długotrwale bezrobotnych (osoby pozostające bez pracy dłużej niż 12-miesięcy) zmniejszyła się o 11.267 osób, tj. o 8,1%. W 2003r. liczba długotrwale bezrobotnych wzrosła o 4.906 osób. W wyniku szybszego tempa spadku bezrobocia długookresowego niż bezrobocia ogółem, odsetek długotrwale bezrobotnych zmniejszył się z 49,9% w grudniu 2003r. do 49,6% w grudniu 2004r. Należy podkreślić, że jeszcze w III – kwartale 2004r. wskaźnik ten kształtował się na poziomie 51,2%.

Poprawę sytuacji na rynku pracy zanotowano wśród osób o najniższych kwalifikacjach. W 2004r. liczba bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej zmniejszyła się o 7.052 osoby (w roku 2003 zanotowano wzrost o 90 osób), a liczba bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym zmalała o 10.736 osób (spadek o 2.928 osób w roku 2003).

Korzystniejszą sytuację w roku 2004 notowano w segmencie rynku pracy mężczyzn niż kobiet. Rynek pracy mężczyzn charakteryzował się większym spadkiem bezrobocia zarówno w wymiarze bezwzględny jak również w ujęciu dynamicznym. W 2004r. liczba bezrobotnych mężczyzn zmalała o 12.600 osób, tj. o 9,3% i był to 11-krotnie większy spadek niż w roku 2003. Odsetek mężczyzn w ogólnej liczbie bezrobotnych zmniejszył się z 48,5% w grudniu 2003r. do 47,6% w grudniu 2004r.

W 2004r. liczba bezrobotnych kobiet zmniejszyła się o 8.542 osoby, tj. o 6% (w 2003r. zanotowano niewielki wzrost o 81 osób). Z uwagi na niższe tempo spadku bezrobocia wśród kobiet

niż bezrobocia ogółem, odsetek kobiet w strukturze bezrobotnych zwiększył się, z 51,5% w grudniu 2003r. do 52,4% w grudniu 2004r.

Dużą poprawę sytuacji zanotowano na rynku pracy w obszarze wiejskim. W 2004r. liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi zmniejszyła się o 5.794 osoby, tj. o 6,2% (w 2003r. zanotowano wzrost o 376 osób). Szybsze tempo spadku bezrobocia zanotowano w miastach. W 2004r. liczba bezrobotnych mieszkańców miast zmniejszyła się o 15.348 osób, tj. o 8,3%.

Przy tak kształtującej się dynamice spadku bezrobocia na wsi i w mieście, odsetek bezrobotnych zamieszkałych na wsi zwiększył się z 33,4% w grudniu 2003r. do 33,9% w grudniu 2004r. Odsetek bezrobotnych zamieszkałych w miastach zmniejszył się z 66,6 do 66,1%.

Kategorią bezrobotnych, którą charakteryzuje największy spadek populacji w ujęciu dynamicznym są osoby zwolnione z przyczyn dotyczących zakładów pracy. W 2004r. liczba bezrobotnych zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładów pracy zmniejszyła się o 3.675 osób, tj. o 23,8% (o 1.760 osób tj. o 10,2% w 2003r.). Jest to wynik malejącej skali zgłoszeń zwolnień grupowych. W 2004r. pracodawcy zgłosili do zwolnienia grupowego 4.319 pracowników, tj. ponad 2-krotnie mniej niż w roku 2003 i 3-krotnie mniej niż w roku 2002.

Korzystnym zmianom sytuacji na dolnośląskim rynku pracy w roku 2004 towarzyszyły również tendencje niekorzystne. Dotyczy to głównie utrzymującego się nadal wzrostu liczby bezrobotnych z wykształceniem wyższym, wzrostu liczby bezrobotnych w starszych kategoriach wiekowych oraz zwiększającego się nadal, ale w mniejszej skali, bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych.

Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły jedyną kategorię bezrobotnych, której populacja zwiększyła się w 2004r. Populacja bezrobotnych z wykształceniem wyższym wzrosła w tym okresie o 276 osób, jednocześnie zwiększył się jej udział w strukturze z 4 do 4,4%. W układzie pozostałych poziomów wykształcenia zanotowano spadek bezrobocia.

Wzrost liczby bezrobotnych wystąpił wśród osób w wieku ponad 55 lat. Populacja tej grupy bezrobotnych zwiększyła się w 2004 roku o 2.145 osób.

Kategorią bezrobotnych, którą charakteryzuje stały wzrost populacji są osoby niepełnosprawne. W roku 2004 był to jednak wzrost ponad 3-krotnie mniejszy niż w roku 2003. Populacja bezrobotnych niepełnosprawnych wzrosła w omawianym okresie o 502 osoby, tj. o 6% (w roku 2003 zanotowano wzrost o 1.737 osób, tj. o 26,2). Odsetek osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych zwiększył się z 3% w grudniu 2003r. do 3,5 % w grudniu 2004r.

Duże zróżnicowanie tempa spadku bezrobocia w 2004r. zanotowano w układzie podregionów i powiatów. W podregionie jeleniogórsko-wałbrzyskim liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się w 2004r. o 10.596 osób, tj. o 7% (o 1.708 osób, tj. o 1,1% w 2003r). Największą poprawę sytuacji na rynku pracy zanotowano w powiatach świdnickim i kłodzkim. W powiecie świdnickim liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 1.791 osób, tj. o 10% (w 2003r. zanotowano

wzrost o 182 osoby). O 1.549 osób, tj. o 6,8% zmalała liczba bezrobotnych w powiecie kłodzkim (w 2003r. zanotowano wzrost o 603 osoby).

W podregionie legnickim liczba bezrobotnych zmniejszyła się w 2004r. o 5.887 osób, tj. o 11,7%. Był to spadek bezrobocia 12-krotnie większy niż w roku 2003. Najkorzystniejszą sytuację zanotowano w powiecie lubińskim gdzie liczba bezrobotnych zmalała o 1.998 osób, tj. o 22% (w 2003r. zanotowano spadek o 53 osoby).

W podregionie wrocławskim liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się w 2004r. o 3.093 osób, tj. o 7,8% (w roku 2003 zanotowano spadek o 423 osoby, tj. o 1,1%). Znacząco w porównaniu do roku poprzedniego poprawiła się sytuacja na rynku pracy w powiecie oławskim. W okresie od stycznia do grudnia 2004r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie oławskim zmniejszyła się o 1.279 osób, tj. o 17,4% (w 2003r. zanotowano spadek o 125 osób, tj. o 1,7%). Prawie 2-krotnie większy spadek bezrobocia niż w 2003r. zanotowano w powiecie oleśnickim (odpowiednio: o 1.169 osób, tj. o 11,6% w 2004r., w 2003r. o 585 osób, tj. o 5,5).

W podregionie M. Wrocław rok 2004 okazał się okresem, w którym zanotowano po raz pierwszy spadek bezrobocia na przestrzeni ostatnich sześciu lat. W powiecie wrocławskim-grodzkim liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmalała w 2004r. o 1.566 osób tj. o 4,2% (w roku 2003 zanotowano wzrost bezrobocia o 1.579 osób, tj. o 4,5%).

Poprawa sytuacji na rynku pracy woj. dolnośląskiego w 2004 roku w porównaniu z rokiem 2003 jest między innymi wynikiem:

- wzrostu liczby pracujących (według szacunków GUS liczba pracujących w województwie dolnośląskim w okresie 11-miesięcy bieżącego roku zwiększyła się o 5.900 osób),
- wzrostu liczby bezrobotnych podejmujących pracę,
- zwiększenia napływu ofert pracy do powiatowych urzędów pracy, oraz dużej skali wyjazdów do pracy sezonowej za granicą, zwłaszcza do Niemiec.

Na zmniejszenie liczby zarejestrowanych bezrobotnych miał również wzrost wyłączeń z ewidencji z powodu rozpoczęcia szkolenia, stażu i przygotowania zawodowego oraz z tytułu nie potwierdzania gotowości do podejmowania pracy.

3.2.3. Stopa bezrobocia.

Według danych GUS stopa bezrobocia w województwie dolnośląskim wynosiła na koniec grudnia 2004r. 22,3%. W odniesieniu do wskaźnika z końca grudnia 2003r. zanotowano spadek o 1,5 punktu procentowego (z 23,8 do 22,3%).

Największy spadek stopy bezrobocia zanotowano w podregionie legnickim – o 2,3 punktu procentowego (z 23,6 do 21,3%). W podregionie jeleniogórsko-walbrzyskim nastąpił spadek z 29,6 do 28%, tj. o 1,6 punktu procentowego a w podregionie wrocławskim z 25% do 23,4%, tj. o 1,6 punktu. Najmniejszą skalę spadku zanotowano w podregionie m. Wrocław – z 12,9 do 12,4%, tj. o 0,5 punktu.

W skali kraju stopa bezrobocia w grudniu 2004r. wynosiła 19,1%, tj. zmniejszyła się w porównaniu do grudnia 2003r. o 0,9 punktu procentowego.

Najwyższą stopę bezrobocia na koniec grudnia 2004r., przekraczającą poziom 30% zanotowano w powiatach:

- złotoryjskim	34,6%
- lwóweckim	33,8%
- górowskim	32,7%
- kłodzkim	32,2%
- dzierzoniowskim	31,2%
- strzelińskim	31,1%
i lubańskim	30,8%

Najniższy poziom stopy bezrobocia nie przekraczający 20% notuje się w powiatach:

- wrocławskim-grodzkim	12,4 %
- jeleniogórskim-grodzkim	15,2%
- polkowickim	15,9%
- lubińskim	16,9%
i wrocławskim-ziemskim	19,5%

3.2.4. Aktywizacja zawodowa bezrobotnych.

- Aktywizacja zawodowa bezrobotnych w okresie styczeń – grudzień 2004r.

W 2004r. pracodawcy zatrudnili 125.715 bezrobotnych, tj. o 6.907 więcej niż w roku poprzednim. W porównaniu z rokiem 2003 zwiększyła się o 13.812 osób liczba bezrobotnych, których zatrudniono na stanowiskach pracy niesubsydiowanej. Zanotowano natomiast spadek zatrudnienia subsydiowanego. Pracę subsydiowaną podjęło 15.055 bezrobotnych, tj. o 6.905 osób mniej niż w roku 2003. W ramach prac interwencyjnych i robót publicznych zatrudniono 12.960 bezrobotnych (17.185 w 2003r.). Zatrudnienie sezonowe (krótkookresowe) podjęło 16.917 bezrobotnych – o 1.405 osób więcej niż w roku poprzednim.

W 2004r. na szkolenia i staże skierowano 29.806 bezrobotnych, tj. o 3.985 osób więcej niż w roku 2003. Subsydiowaną aktywizacją zawodową objęto w 2004r. 44.861 bezrobotnych, tj. o 2.920 osób mniej niż w roku 2003. W 2004r. pracodawcy zgłosili do powiatowych urzędów pracy 66.669 ofert zatrudnienia, tj. o 7.426 więcej niż w roku 2003. Liczba ofert pracy niesubsydiowanej wzrosła o 11.752, zmalała natomiast o 4.326 liczba ofert zatrudnienia subsydiowanego.

Zestawienie porównawcze aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w 2003 i 2004 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13

Wyszczególnienie	Okres sprawozdawczy		
	I - XII 2003 r	I - XII 2004 r	Wzrost, Spadek [-]
1. Liczba bezrobotnych skierowanych na szkolenia	14 575	15 289	714
2. Liczba bezrobotnych, którzy podjęli zatrudnienie subsydiowane - ogółem	21 960	15 055	-6 905
<i>w tym:</i> liczba bezrobotnych skierowanych do robót publicznych	7 878	6 226	-1 652
liczba bezrobotnych skierowanych do prac interwencyjnych	9 307	6 734	-2 573
liczba bezrobotnych zaktywizowanych w ramach refundacji kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego, oraz w ramach przyznanych jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej	842	771	-71
3. Liczba bezrobotnych skierowanych na staże	11 246	14 517	3 271
RAZEM /poz. 1 + 2 + 3/	47 781	44 861	-2 920

Źródło: Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu

Znaczący wpływ na poprawę sytuacji na rynku pracy w 2004r. miały wyjazdy do pracy sezonowej za granicą. W okresie od stycznia do grudnia 2004r Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu wydał umowy na wyjazd do pracy sezonowej za granicą dla 44.900 Dolnoślązaków, w tym dla 44.000 osób na wyjazd do pracy na terenie Niemiec. Na wyjazd do pracy sezonowej w Hiszpanii wydano umowy dla 900 osób. W okresie od 1 maja 2004r. tj. od dnia akcesji Polski do Unii Europejskiej wydano umowy dla 29.600 osób, w tym dla 29.200 na wyjazd do pracy sezonowej w Niemczech.

3.2.5. Wpływ bezrobocia na społeczeństwo, przeciwdziałanie jego skutkom.

W skali makro i mikro - bezrobocie jest problemem. W skali społecznej powoduje spadek przedsiębiorczości i produktywności, prowadzi do upadku znaczenia wartości społecznych i odwrócenia hierarchii ich ważności. W skali indywidualnej jest stresem, który w skrajnych przypadkach może powodować nawet schorzenia o podłożu psychicznym oraz zwiększać podatności na schorzenia fizyczne.

Państwo stara się w rozwiązywać ten problem w obydwu skalach: makro i mikro. Służą temu: polityka społeczna, obejmująca duże programy przeciwdziałania bezrobociu oraz – realizowane także w jej ramach – mniejsze projekty przeciwdziałania skutkom bezrobocia małych grup osób bezrobotnych o określonych cechach (wieku, płci, wykształcenia, umiejętnościach), których posiadanie lub brak może przeszkadzać w uzyskaniu pracy.

Realizacja programów w ujęciu przestrzennym nakierowana będzie zwłaszcza na:

- zwiększenie mobilności zawodowej i dostosowanie kwalifikacji mieszkańców wsi w celu umożliwienia im przejścia do zawodów pozarolniczych,

- rozwój kadr przedsiębiorczości dla umożliwienia absorpcji nadwyżek siły roboczej przez sektor usług, przetwórstwa i handlu – zwłaszcza w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenach wiejskich i w małych miastach, szczególnie w obszarach o największym natężeniu bezrobocia.

Ponadto ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego finansowane będą działania określone w Priorytetach przyjętych w Sektorowym Programie Operacyjnym – Rozwój Zasobów Ludzkich. W ramach Priorytetu 1 „Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej” realizowane będą następujące działania:

- 1.1 Rozwój i modernizacja instrumentów rynku pracy
- 1.2 Perspektywy dla młodzieży
- 1.3 Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia
- 1.4 Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych
- 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka
- 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet

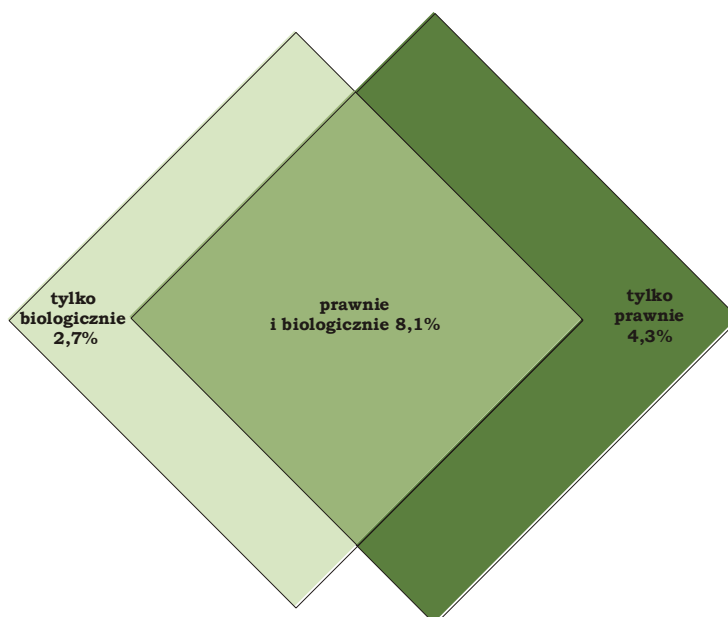
Również w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego będą realizowane następujące działania:

- 2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie
- 2.3 Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa
- 2.4 Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi
- 2.5 Promocja przedsiębiorczości

Skala i zakres realizowanych programów na rzecz zasobów ludzkich oraz ograniczenia bezrobocia będzie w dużej mierze uwarunkowane sytuacją demograficzną, zwłaszcza skalą wzrostu ludności w wieku produkcyjnym. Prognoza demograficzna opracowana przez GUS dla województwa dolnośląskiego do roku 2030 (po uwzględnieniu danych NSP 2002) wskazuje, iż do roku 2010 wzrost ludności w wieku produkcyjnym będzie się stopniowo zmniejszał, natomiast dekada lat 2011-2020 będzie okresem znaczącego spadku ludności w wieku zdolności do pracy.

4. Niepełnosprawność

Z danych otrzymanych w ramach Narodowego Spisu Powszechnego, przeprowadzonego w 2002r., wynika, że 10,8% populacji Dolnoślązaków deklaruje niepełnosprawność biologiczną, lecz jedna czwarta z nich (2,7%) nie ma orzeczonego tytułu niepełnosprawności. Z kolei 12,4% populacji Dolnoślązaków ma orzeczoną niepełnosprawność prawną, lecz ponad jedna trzecia z nich (4,3%) nie odczuwa niepełnosprawności biologicznej.

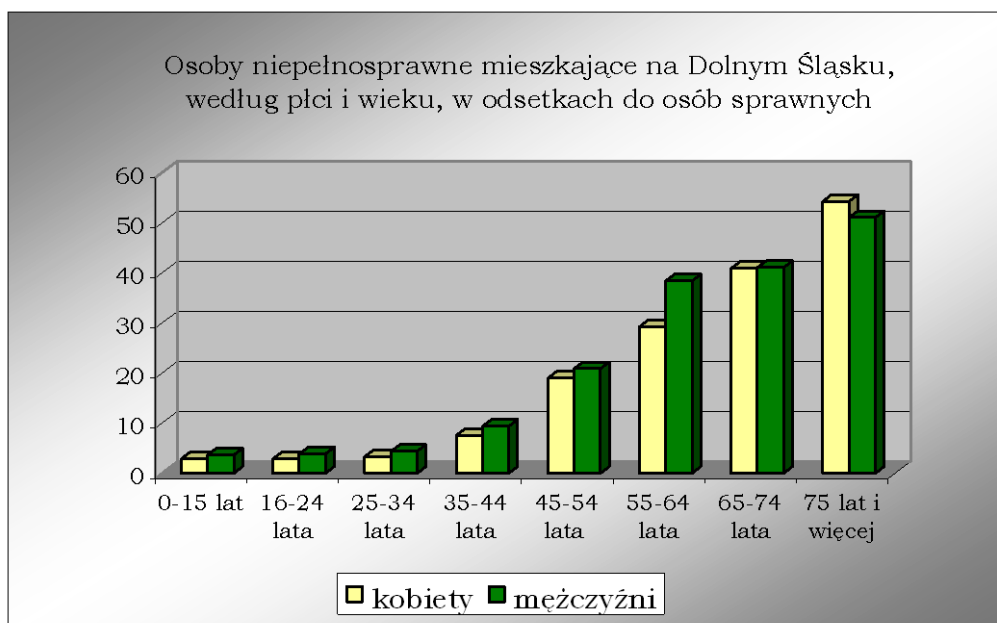

Rys. 1. Osoby niepełnosprawne na Dolnym Śląsku według kategorii niepełnosprawności. Źródło – GUS, Narodowy Spis Powszechny 2002r.

Liczba osób niepełnosprawnych w województwie dolnośląskim wynosi 435.800, co stanowi 15,1% ogółu ludności województwa. Uwzględniając ich rodziny i krewnych, a także opiekunów, ponad połowa Dolnoślązaków odczuwa skutki związane z niepełnosprawnością.

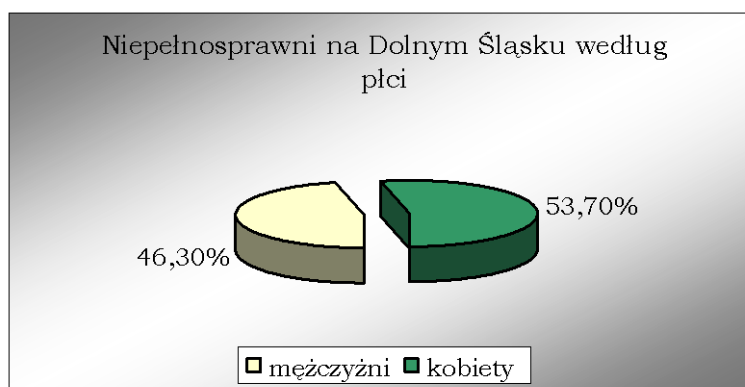
4.1. Wiek , płeć i miejsce zamieszkania.

Jednym z najistotniejszych czynników zwiększających ryzyko wystąpienia niepełnosprawności, jest wiek. Osoby niepełnosprawne na Dolnym Śląsku to na ogół osoby starsze. W 2002r. na 100 osób w wieku 65 lat i więcej, przypadało 47 niepełnosprawnych. Osoby starsze dominują wśród ogółu niepełnosprawnych, zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn. Zjawisko to z większym nasileniem występuje w populacji kobiet powyżej 75. roku życia, co może się wiązać z przeciętnie dłuższym trwaniem życia kobiet i nadumieralnością mężczyzn. (Rys. 2.)

Rys.2. Źródło GUS (2002) opracowanie Biuro ds. Polityki Społecznej i Osób Niepełnosprawnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego.

W 2002r. wśród ogółu niepełnosprawnych mieszkańców Dolnego Śląska było 234.100 kobiet i 201.800 mężczyzn. Kobiety stanowiły ponad połowę tej populacji – 53,7 % (Rys.3).

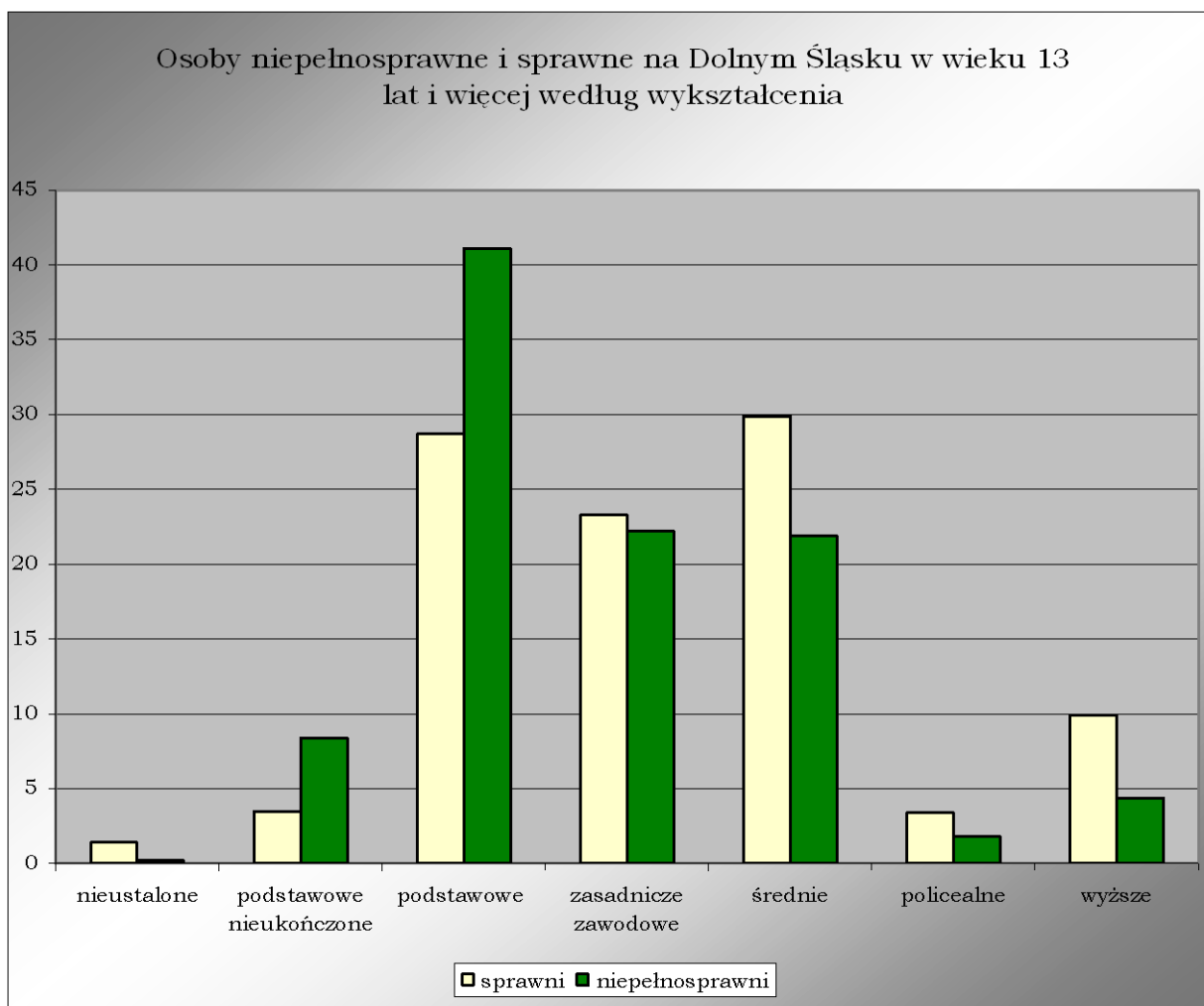

Rys.3. Źródło GUS (2002), opracowanie Biuro ds. Polityki Społecznej i Osób Niepełnosprawnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego.

W 2002r. na Dolnym Śląsku w miastach żyło 302.200 osób niepełnosprawnych, na wsi zaś 133.600 niepełnosprawnych. Jednocześnie, częstotliwość występowania niepełnosprawności na Dolnym Śląsku była wyższa na wsi. Na 100 osób w mieście, osoby niepełnosprawne stanowiły 14,6 %, na 100 mieszkańców wsi przypadało 16,1% osób niepełnosprawnych . Najwyższą częstość występowania zjawiska zanotowano wśród kobiet – mieszkanek wsi (17 na 100 kobiet).

4.2. Wykształcenie.

Z analizy zgromadzonych danych wynika, iż osoby niepełnosprawne osiągają niższy poziom wykształcenia niż osoby w pełni sprawne (Rys.4). Przyczyny takiego stanu rzeczy są różnorodne i złożone. Jest on wynikiem istniejących barier architektonicznych w szkołach i uczelniach wyższych, barier w komunikowaniu się z resztą środowiska, problemów związanych z dojazdem do miejsca kształcenia, wyposażeniem w sprzęt rehabilitacyjny oraz pomoce dydaktyczne, a także barier psychologicznych. Na terenie województwa dolnośląskiego w znacznej części szkół nie zostały do tej pory zlikwidowane bariery architektoniczne. Kwestią nierozstrzygniętą jest również spór o to, jakiego typu placówki są najlepszym miejscem kształcenia osób niepełnosprawnych - integracyjne czy też specjalistyczne? Na terenie Dolnego Śląska funkcjonuje 128 placówek specjalistycznych i tylko 38 szkół integracyjnych. Niektóre z rodzajów niepełnosprawności wymagają kształcenia w placówkach specjalistycznych, tym niemniej, istotne jest, by osobom niepełnosprawnym, mogącym i chcącym uczestniczyć w edukacji o charakterze integracyjnym, stworzono taką możliwość. Efektem systemowego ograniczenia możliwości wyboru w różnych sytuacjach życiowych jest izolacja osób niepełnosprawnych. Izolacja, która jest zarazem problemem społecznym i psychologicznym. Osoby niepełnosprawne są marginalizowane poprzez brak rozwiązań dostosowanych do ich potrzeb, a w ich świadomości wytwarza się norma społecznego wykluczenia. Wpływa to negatywnie na szanse pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Rys.4. Źródło GUS (2002), opracowanie Biuro ds. Polityki Społecznej i Osób Niepełnosprawnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego.

4.3. Zatrudnienie.

Mała aktywność osób niepełnosprawnych przekłada się na wysoki poziom bezrobocia w tej kategorii osób. Podjęcie zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne jest procesem złożonym z dwóch etapów: pierwszy dotyczy podjęcia decyzji o wejściu na rynek pracy, a drugi polega na podjęciu zatrudnienia. Na Dolnym Śląsku, aż 84,1% osób niepełnosprawnych prawnie jest nieaktywnych zawodowo w porównaniu z 44,5% w populacji osób sprawnych. Natomiast osoby niepełnosprawne aktywne zawodowo są tylko nieznacznie częściej bezrobotne niż osoby sprawne aktywne zawodowo (25,4% w porównaniu z 25,5%). Niepełnosprawność bardziej wpływa na wskaźnik aktywności zawodowej niż na wskaźnik bezrobocia. Stąd głównym problemem osób niepełnosprawnych na Dolnym Śląsku jest ich poziom aktywności zawodowej – wejście na rynek pracy bardziej niż wskaźnik bezrobocia – problem dostępu do pracy. Sytuację tę w poszczególnych powiatach obrazuje poniższa tabela.

Tabela 14

Województwo Podregion Powiat	Ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Nieustalony status na rynku pracy
		razem	pracujący	bezrobotni		
Dolnośląskie	358 639	55 829	41 605	14 224	301 421	1 389
Podregion 1 - jeleniogórsko- wałbrzyski	186 123	26 504	19 286	7 218	158 932	687
Powiat bolesławiecki	9 864	1 560	1 207	353	8 271	33
Powiat dzierzoniowski	15 288	2 421	1 707	714	12 799	68
Powiat jaworski	6 840	1 132	906	226	5 690	18
Powiat jeleniogórski	8 448	1 280	931	349	7 132	36
Powiat kamiennogórski	5 249	682	525	157	4 543	24
Powiat kłodzki	26 736	3 413	2 451	962	23 205	118
Powiat lubański	6 602	1 108	743	365	5 481	13
Powiat lwówecki	6 213	730	568	162	5 447	36
Powiat strzebiński	5 794	716	527	189	5 038	40
Powiat świdnicki	21 236	3 077	2 239	838	18 086	73
Powiat wałbrzyski	9 562	986	750	236	8 554	22
Powiat ząbkowicki	11 893	1 578	1 285	293	10 268	47
Powiat zgorzelecki	9 028	1 297	891	406	7 700	31
Powiat zlotoryjski	6 125	1 066	744	322	5 042	17
Powiat m. Jelenia Góra	13 326	2 544	1 887	657	10 715	67
Powiat m. Wałbrzych	23 919	2 914	1 925	989	20 961	44
Podregion 2 – legnicki	55 827	9 898	7 441	2 457	45 720	209
Powiat głogowski	9 136	1 524	1 092	432	7 583	29
Powiat górski	5 921	767	638	129	5 137	17
Powiat legnicki	5 983	947	742	205	5 005	31
Powiat lubiński	11 133	2 325	1 717	608	8 779	29
Powiat polkowicki	6 706	1 259	994	265	5 412	35
Powiat wołowski	4 778	542	435	107	4 209	27
Powiat m. Legnica	12 170	2 534	1 823	711	9 595	41
Podregion 3 – wrocławski	48 323	7 249	5 779	1 470	40 869	205
Powiat milicki	4 636	756	645	111	3 864	16
Powiat oleśnicki	11 812	1 930	1 444	486	9 831	51
Powiat oławski	6 563	1 005	742	263	5 515	43
Powiat średzki	6 137	905	763	142	5 221	11
Powiat trzebnicki	8 834	1 154	924	230	7 641	39
Powiat wrocławski	10 341	1 499	1 261	238	8 797	45
Podregion 4 - m. Wrocław	68 366	12 178	9 099	3 079	55 900	288

Źródło: NSP 2002r.

Wśród niepełnosprawnych Dolnoślązaków aktywnych zawodowo, znaczna większość zatrudniona jest w zakładach pracy chronionej (według analizy Biura ds. Polityki Społecznej i Osób Niepełnosprawnych około 70 %). Na Dolnym Śląsku na „rynku chronionym” zatrudnionych jest 26.457 niepełnosprawnych (dane z czerwca 2003r.).

Tabela 15

Podstawowe dane ilustrujące sytuację na rynku pracy osób niepełnosprawnych w województwie dolnośląskim w latach 2001-2004 (stan na 31 grudnia)				
Wyszczególnienie	2001r	2002r	2003r	2004r.
Napływ bezrobotnych - niepełnosprawnych do rejestracji	3 944	5 061	6 343	7 818
Napływ ofert pracy dla osób niepełnosprawnych	3 526	3 318	2 695	2 909
Liczba bezrobotnych - niepełnosprawnych, którzy podjęli pracę	2 363	3 008	3 477	4 774
Wskaźnik napływu bezrobotnych do napływu ofert pracy	1	2	2	3
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych przypadających na jedną ofertę pracy	2	2	3	3
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych-niepełnosprawnych	5 474	6 634	8 373	8 875

Źródło: Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu

Niski poziom aktywności zawodowej ma wpływ na poważne problemy materialne, z którymi borykają się niepełnosprawni. Badania wykazały, że:

- co czwarta rodzina z osobami niepełnosprawnymi żyje w poczuciu zagrożenia biedą,
- 45% osób niepełnosprawnych, z powodu ubóstwa, nie wykupuje przepisanych recept,
- co trzecia osoba niepełnosprawna nie ma ciepłej wody,
- co czwarta ma ogrzewanie np. węglowe, wymagające dużego wysiłku fizycznego,
- co trzecie gospodarstwo nie ma pralki,
- w 16% gospodarstw domowych nie ma wanny i umywalki,
- co trzecia z rodzin nie ma telefonu stacjonarnego,
- 90% rodzin z osobą niepełnosprawną nie ma komputera,
- 95% rodzin nie ma dostępu do Internetu,
- 80% osób niepełnosprawnych nie ma telefonu komórkowego.

Według badań CBOS, zrealizowanych na reprezentatywnej próbie Polaków w roku 2004, dotyczących materialnych warunków życia ludności, jedynie 4% badanych nie posiada w gospodarstwie domowym pralki, 10% nie posiada żadnego (stacjonarnego czy komórkowego) telefonu, zaś 62% nie posiada komputera. Łazienkę z bieżącą ciepłą wodą w gospodarstwie domowym posiada 88% badanych.

Z danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu, zawartych w Roczniku Statystycznym Województwa Dolnośląskiego 2004, wynika, iż pralki automatycznej nie posiada 16,6% dolnośląskich gospodarstw domowych, zaś komputer znajduje się w 30,4% gospodarstw domowych. 15,8% gospodarstw domowych nie posiada łazienki. Już te pobieżne i wrywkowe

porównania wskazują na gorszą sytuację materialną gospodarstw domowych osób niepełnosprawnych w porównaniu z sytuacją ogółu ludności Dolnego Śląska i Polski.

4.4. Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

Na Dolnym Śląsku istnieje 275 organizacji pozarządowych aktywnie działających na rzecz osób niepełnosprawnych (analiza Biura ds. Polityki Społecznej i Osób Niepełnosprawnych). Wśród nich są zarówno organizacje ogólnopolskie jak i małe, lokalne, działające na rzecz niewielkiej grupy osób niepełnosprawnych. Podstawowymi formami aktywności organizacji są:

- ❑ działalność profilaktyczna, rehabilitacyjna, opiekuńcza
- ❑ działalność edukacyjna
- ❑ identyfikowanie i nagłaśnianie problemów społecznych,
- ❑ tworzenie koalicji na rzecz rozwiązywania problemów,
- ❑ opracowywanie i wdrażanie konkretnych programów pomocy dla osób niepełnosprawnych,
- ❑ działalność interwencyjna (rzecznictwo).

Organizacje pozarządowe spełniają ogromną rolę w integracji społecznej osób niepełnosprawnych na Dolnym Śląsku. Konieczna zatem jest współpraca władz lokalnych z organizacjami w kształtowaniu działań na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym także przekazywanie części zadań realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez samorządy lokalne organizacjom pozarządowym.

5. Profilaktyka uzależnień.

W Polsce żyje około 600 – 700.000 osób uzależnionych od alkoholu. W wyniku uzależnienia doznają one wielu poważnych szkód zdrowotnych, które prowadzić mogą w następstwie do przedwczesnej śmierci. W placówkach leczenia odwykowego w 1998r. zarejestrowanych było około 120.000 pacjentów, w tym około 20% kobiet. W latach 90-tych pięciokrotnie wzrosła efektywność terapii uzależnienia, ale na skutek deficytów kadrowych i lokalowych zaledwie 30% zarejestrowanych pacjentów miało dostęp do skutecznych form leczenia. Pierwszy rok reform w służbie zdrowia spowodował na początku 2000r. dodatkowe ograniczenia dostępu pacjentów do terapii uzależnienia o około 20-25%, w porównaniu z rokiem 1998.

W województwie dolnośląskim funkcjonuje 5 stacjonarnych placówek lecznictwa odwykowego, w tym jeden specjalistyczny szpital zajmujący się tylko osobami uzależnionymi od alkoholu.

5.1. Polskie problemy alkoholowe.

W województwie dolnośląskim liczba osób uzależnionych od alkoholu wynosi ok. 58.022, co stanowi około 2% całej populacji. W 2002r. na terenie województwa dolnośląskiego leczenie odwykowe podjęło 15.352 osoby. Wśród nich znalazło się 6.210 pacjentów podejmujących leczenie

odwykowe po raz pierwszy, w tym 2.893 kobiety. Programy ukończyło ogółem 1.154 osoby. Do różnego rodzaju programów terapeutycznych weszło 6.614 osób, w tym 960 kobiet. Programy ukończyło ogółem 2.734 osoby, w tym 484 kobiety. Przyjmując, że liczba osób uzależnionych wynosi 58.022, oznacza to, że na terenie województwa dolnośląskiego do specjalistycznego leczenia trafia ok. 26% spośród nich – dane z pochodzą z Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnień we Wrocławiu (WOTUiW). Liczbę osób uzależnionych na terenie województwa dolnośląskiego według wieku obrazuje poniższa tabela.

Tabela 16

*Wiek pacjenta	*Ilość osób uzależnionych
Do 19 roku życia	221
Od 20 do 29 roku życia	2 634
Od 30 do 64 roku życia	9 175
Powyżej 65 roku życia	305

dane z WOTUiW – Wrocław

Liczba osób zobowiązanych sędownie do podjęcia leczenia odwykowego w roku 2002 to w województwie dolnośląskim 2.293 osób. Spośród nich 1.154 osoby podjęły decyzję o leczeniu odwykowym, z czego tylko 623 osoby ukończyły to leczenie.

Znaczna liczba osób uzależnionych nie podejmuje leczenia odwykowego. Taki stan rzeczy wpływa na zwiększenie wydatków ponoszonych na cele zdrowotne związane z nałogowym pićm alkoholu. Jednocześnie osoby te narażone są na trudności materialne oraz mają problemy z prawidłowym funkcjonowaniem w życiu społecznym i wypełnianiem swych ról rodzinnych i zawodowych.

5.2. Osoby nadużywające alkoholu – pijące szkodliwie.

Według szacunkowych danych liczba osób nadmiernie pijących alkohol na terenie województwa dolnośląskiego wynosi ok. 116.044 osoby, co stanowi 4% całej populacji. Osoby nadmiernie pijące alkohol to grupa ryzyka, która charakteryzowana jest w następujący sposób:

- mężczyźni wypijający w ciągu roku powyżej 10 litrów czystego alkoholu,
- kobiety wypijające w ciągu roku powyżej 7,5 litra czystego alkoholu.

Długotrwałe nadużywanie alkoholu wiązać się może ze zwiększoną ilością szkód zdrowotnych zagrażających osobom nadmiernie pijącym. Problemy zdrowotne wynikają przede wszystkim ze zwielokrotnionej liczby urazów czy wypadków mających związek z alkoholem. Wieloletnie spożywanie dużych dawek alkoholu nierozzerwalnie wiąże się ze zwiększonymi kosztami w wielu obszarach ochrony zdrowia. W aktualnych badaniach wykazano, że alkohol jest jedną z podstawowych przyczyn różnych typów obrażeń. Może on być przyczyną wielu urazów, a nawet śmierci na skutek m.in. wypadków samochodowych, potrażeń pieszych, upadków, utonięć, pożarów i poparzeń, a także wypadków przy pracy. W związku z tym nasuwa się wniosek, że problemy

konkretnych osób wynikające z nadmiernego picia alkoholu mogą generować znaczne koszty także poza obszarem ochrony zdrowia.

5.3. Osoby dorosłe żyjące w najbliższym otoczeniu osób uzależnionych.

Do tej kategorii zaliczamy osoby dorosłe, członków rodziny, partnerów życiowych osób uzależnionych od alkoholu. Osoby te żyjące na stałe z alkoholikiem ponoszą różnego rodzaju szkody, straty, w tym także zdrowotne wynikające z długotrwałego funkcjonowania w stresie oraz szkody psychiczne i somatyczne związane z przystosowaniem się do życia z osobą uzależnioną od alkoholu. Efektem takiego życia są nerwice, izolowane objawy psychosomatyczne ze strony różnych układów (nerwowego, pokarmowego, krążenia, ruchowego). Zjawisko to często sprzyja sięganiu przez te osoby po środki uspokajające, nasenne, przeciwbólowe ale również po alkohol, co często prowadzi w efekcie do własnego uzależnienia. Według szacunkowych danych kategoria ta stanowi 4% całej populacji, czyli na terenie województwa dolnośląskiego ich liczba to ok. 116.044 osoby.

W roku 2002 jedynie 2.420 osób żyjących w najbliższym otoczeniu alkoholika (współuzależnieni), korzystało z leczenia odwykowego, w tym 2.332 kobiety. Liczba pacjentów współuzależnionych, którzy podjęli leczenie po raz pierwszy w ubiegłym roku wyniosła 1.413 osób, wśród nich znalazło się 1.355 kobiet. Wszystkie osoby podjęły realizację programów terapeutycznych. Terapię ukończyło 1.088 osób, w tym 1.003 kobiety – dane pochodzą z WOTUiW we Wrocławiu. Liczba ta stanowi jedynie ok. 2% osób żyjących w najbliższym otoczeniu alkoholika.

W sytuacji tej nie tylko można mówić o szkodach zdrowotnych ale także o pogłębianiu dysfunkcji rodziny, utrudnieniu adaptacji do zmieniającego się rynku pracy lub stratach rozwojowych dzieci żyjących w tych rodzinach.

5.4. Dzieci wychowujące się w rodzinach z problemem alkoholowym.

Życie dziecka w rodzinie z problemem alkoholowym powoduje poważne straty w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym i społecznym. Według szacunków, dzieci wychowujące się w rodzinach z problemem alkoholowym to ok. 5 – 7 % całej populacji naszego województwa. Pozwala to przypuszczać, iż zjawisko to może dotyczyć około 145.055 – 203.077 dzieci i młodych ludzi.

Do leczenia w roku 2002 trafiło tylko 395 młodych ludzi, w tym 195 dziewcząt – dane z WOTUiW we Wrocławiu. Wychowywanie się i życie w rodzinie z problemem alkoholowym naraża dzieci na przeżywanie stresu zdecydowanie przekraczającego granice ludzkiego doświadczenia. Choroba rodziców powoduje zaburzenie podstawowych potrzeb rozwojowych dziecka, koncentruje wokół problemu energię, siłę i funkcjonowanie rodziny. Potrzeby dzieci lokalizowane są w dalszej kolejności lub wcale nie są zaspokajane. Jednocześnie przeżycia wynikające z dorastania w rodzinie z problemem alkoholowym mają istotny wpływ na dorosłe życie dzieci. Jest to tzw. syndrom DDA (Dorosłe Dziecko Alkoholika). Osoby wychowywane w rodzinach z problemem alkoholowym mają

trudności w budowaniu wartościowych relacji z innymi ludźmi, nie zawsze potrafią odnaleźć się w społeczeństwie, są także bardziej podatne na uzależnienia, w tym na uzależnienie od alkoholu.

Dlatego niezmiernie ważne jest stworzenie sieci profesjonalnych placówek świadczących pomoc psychologiczną i terapeutyczną dzieciom wychowującym się w rodzinach z problemem alkoholowym, ponieważ pewne jest, że brak takiej pomocy skutkuje dysfunkcjami w sferze emocjonalnej, psychicznej, społecznej, zawodowej, rodzinnej i osobistej w życiu dorosłym.

5.5. Ofiary przemocy domowej. Zjawisko przemocy w rodzinie.

Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) szacuje, iż 2/3 osób dorosłych i 2/3 dzieci żyjących w rodzinach z problemem alkoholowym staje się ofiarami lub świadkami przemocy domowej. Biorąc pod uwagę liczbę rodzin dotkniętych tym problemem, można szacować, że w województwie dolnośląskim zjawisko to dotyczy ok.38.681 osób dorosłych oraz od 48.351 do 67.692 dzieci.

Oczywiście problem przemocy domowej dotyczy nie tylko rodzin alkoholowych, ale w Polsce określa się, że 70% interwencji policji dotyczących „problemów rodzinnych” wiąże się z osobami nadużywającymi alkoholu i stosującymi przemoc wobec najbliższych.

Pomimo wzrostu liczby placówek niosących pomoc, nadal jeszcze większość osób będących ofiarami przemocy w domu pozostaje poza zasięgiem profesjonalnej pomocy psychologicznej oraz prawnej. Najczęściej pomoc dla ofiar organizowana jest przez organizacje pozarządowe. Formy wsparcia dla sprawców przemocy są nadal nieliczne i najczęściej realizowane przez zakłady karne. Jednocześnie brak jest systemowych rozwiązań, umożliwiających kompleksową pomoc terapeutyczną – psychologiczną zarówno ofiarom, świadkom, jak i sprawcom przemocy domowej (również ze względu na niekorzystne uregulowania prawne).

5.6. Bezrobocie jako czynnik zwiększający ryzyko związane z nadmiernym spożyciem napojów alkoholowych.

W ciągu ostatnich dwóch lat szczególnie niepokojąca jest sytuacja osób bezrobotnych pod względem podatności na uzależnienia, w tym uzależnienia od alkoholu. Badania wskazują, że ok. 30% osób spośród ogółu bezrobotnych można zaliczyć do „grupy ryzyka” pod względem używania napojów alkoholowych. Trudna sytuacja na rynku pracy powoduje, że wiele osób nadużywanie alkoholu traktuje jako sposób radzenia sobie ze stresem związanym z utratą pracy lub jej długim brakiem. Sytuacja taka sprzyja pogłębianiu różnego rodzaju dysfunkcji w sferach biologicznej i psychicznej, co sprzyja poszerzaniu się obszarów dotkniętych ubóstwem i marginalizacją.

Możemy w związku z powyższym szacować, że wśród osób bezrobotnych problem nadużywania alkoholu dotyczy ok.81.000 osób. Jednocześnie osoby uzależnione od alkoholu coraz bardziej zmniejszają swoje szanse na znalezienie pracy, co pogłębia jeszcze trudną sytuację życiową ich samych i ich rodzin.

5.7. Dzieci i młodzież pijąca alkohol.

Kolejną grupą ryzyka, stanowią osoby nieletnie sięgające po legalne i nielegalne środki aktywne częściej niż przeciętny nastolatek, a tym samym wymagające profesjonalnej pomocy psychologicznej lub terapeutycznej. Picie napojów alkoholowych i upijanie się jest powszechnym zjawiskiem wśród młodzieży w okresie dojrzewania. Prawie 1/3 młodzieży w wieku 11-15 lat ma już za sobą inicjację alkoholową. Czas ten przypada na początek nauki w gimnazjum i w tym okresie należałoby nasilić działania prewencyjne.

W grupie wysokiego zagrożenia „problemem alkoholowym” znalazł się co dziesiąty nastolatek w wieku 11 – 15 lat, ale już co piąty w wieku 15 lat. Kategoria ta wymaga specjalnej strategii działań interwencyjnych.

Niepokojącym zjawiskiem jest obserwowany w latach 1998 – 2002 wzrost częstości picia przez młodzież wódki oraz, dotyczący głównie dziewcząt z miast, wzrost intensywności picia (sięganie po różne napoje alkoholowe, częste upijanie się). Pozytywne zmiany odnoszą się do wzrostu odsetka młodzieży niepijącej obecnie żadnych napojów alkoholowych i spadku częstości picia piwa i wina. Wyniki badań potwierdzają współwystępowanie wielu zachowań ryzykownych dla zdrowia. Wskazuje to na potrzebę integracji działań profilaktycznych ukierunkowanych na poszczególne zachowania stanowiące problemy, eliminowanie lub ograniczanie ich wspólnych przyczyn oraz potrzebę indywidualnego podejścia do młodzieży z grup ryzyka alkoholowego.

Okolo 20% polskich nastolatków nadużywa alkoholu w sposób przynoszący poważne szkody dla ich rozwoju fizycznego, psychicznego i moralnego. Przyczynia się do tego oprócz uniwersalnej atrakcyjności alkoholu dla ludzi, bardzo dynamiczna i agresywna promocja i zwiększenie dostępności napojów alkoholowych, zwiększenie samodzielności konsumpcyjnej młodzieży oraz zbyt małe zainteresowanie rodziców i nauczycieli, związane z piciem alkoholu przez ich dzieci i wychowanków.

Na terenie województwa dolnośląskiego we wszystkich typach szkół podstawowych i ponadpodstawowych (państwowych i prywatnych) na koniec 2002r. uczyło się 466.807 dzieci i młodzieży. Według badań ESPAD (Europejski Program Badań Ankietydot. Używania Alkoholu i Środków Odurzających przez Młodzież Szkolną) realizowanych w 1999r., 61,1% 15 – letnich uczniów (III klasa gimnazjum) w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badania piło alkohol i aż 30,5% w tym samym okresie upiło się. Badanie przeprowadzono równolegle wśród uczniów 17 – letnich (II klasa szkoły ponadpodstawowej) wykazało znaczny wzrost odsetka uczniów korzystających z alkoholu - 78,1% uczniów w ciągu 30 dni przed badaniem piło alkohol, a 36,3% uczniów w tym okresie upiło się.

5.8. Wielkość i struktura spożycia alkoholu.

Tabela 16

Spożycie alkoholu w litrach na jednego mieszkańca (według GUS):

Lata	Spożycie w litrach na jednego mieszkańca						
	Wyroby spirytusowe (100% alkoholu)	Wino i miody pitne	Wino i miody pitne w przeliczeniu na 100% alkohol	Piwo	Piwo w przeliczeniu na 100% alkohol		
1992	3,5	7,6	0,91	38,6	1,93		
1993	3,8	7,5	0,90	33,0	1,65		
1994	3,8	6,9	0,83	36,4	1,82		
1995	3,5	6,8	0,82	39,0	1,95		
1996	2,9	10,3	1,24	42,8	2,14		
1997	2,8	11,6	1,39	49,8	2,49		
1998	2,4	13,7	1,64	54,1	2,71		
1999	2,1	13,6	1,63	60,1	3,0		
2000	2,0	11,9	1,43	66,2	3,31		
2001	1,7	10,5	1,26	65,8	3,29		

Źródło: GUS

Wino i miody pitne zawierają 12% alkoholu; piwo zawiera 5% alkoholu

Średnio na 1 mieszkańca przypadało w litrach 100% alkoholu:

1995 - 6,27 litra

1996 - 6,28 litra

1997 - 6,68 litra

1998 - 6,75 litra

1999 - 6,73 litra

2000 - 6,74 litra

2001 - 6,25 litra

5.9. Dane leczenia stacjonarnego (źródło: Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie).

Poniżej prezentowane dane statystyczne leczenia obejmują pacjentów placówek psychiatrycznych, w tym leczonych w specjalistycznych placówkach dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych. Pozwalają one, z pewnymi zastrzeżeniami, na śledzenie trendów w ilościowym rozwoju tego zjawiska. Informację na temat osób przyjętych do leczenia stacjonarnego w 2003 r. z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych wg województwa zamieszkania pacjenta przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17

Województwo	Liczba osób w 2003 r.	Wskaźniki na 100 000 w 2003 r.	Wskaźniki na 100 000 w 2002 r.	Wskaźniki zmiany 2002 = 100	Wskaźniki zmiany 1990 = 100
POLSKA	11778	30,8	31,2	99	420
Dolnośląskie	1432	49,4	50,4	98	266
Kujawsko-pomorskie	501	24,2	21,0	115	360
Lubelskie	373	17,0	14,7	116	389
Lubuskie	657	65,2	76,6	85	487
Łódzkie	758	29,2	23,6	124	671
Małopolskie	315	9,7	7,9	123	384
Mazowieckie	2531	49,3	54,4	91	659
Opolskie	215	20,4	18,1	113	265
Podkarpackie	232	11,1	10,0	111	305
Podlaskie	330	27,4	20,7	132	311
Pomorskie	619	28,3	24,8	114	324
Śląskie	1114	23,6	20,9	113	286
Świętokrzyskie	168	13,0	10,4	125	343
Warmińsko-mazurskie	620	43,4	42,5	102	554
Wielkopolskie	900	26,8	23,1	116	662
Zachodniopomorskie	794	46,8	41,4	113	544
Braki danych i obcokrajowcy	219				

Z powyższych danych wynika, iż województwo dolnośląskie (z wynikiem 49,4) należy do grona najbardziej zagrożonych. W porównaniu z rokiem 2002 liczba pacjentów leczenia stacjonarnego uległa niewielkiemu zmniejszeniu. Jednak w odniesieniu do roku 1990, nastąpił wzrost liczby pacjentów o ponad 160%.

Stan przyjęć pacjentów po raz pierwszy do leczenia stacjonarnego w 2003 r. z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych wg województwa zamieszkania pacjenta, kształtuje się następująco:

Tabela 18

Województwo	Liczba pacjentów pierwszo-razowych	Odsetek pacjentów pierwszorazowych wśród ogółu pacjentów	Wskaźnik liczby pacjentów pierwszorazowych na 100 tys. mieszkańców	Wskaźnik dynamiki liczby pacjentów pierwszorazowych 2002 = 100
POLSKA	6693	56,8	17,5	102
Dolnośląskie	710	51,7	24,5	93
Kujawsko-pomorskie	302	61,5	14,6	101
Lubelskie	197	55,0	9,0	117
Lubuskie	366	56,2	36,3	81
Łódzkie	496	66,5	19,1	122
Małopolskie	178	58,0	5,5	129
Mazowieckie	1412	58,6	27,5	84
Opolskie	140	68,3	13,3	121
Podkarpackie	120	54,3	5,8	109
Podlaskie	194	61,0	16,1	132
Pomorskie	357	59,3	16,4	114
Śląskie	664	61,7	14,1	116
Świętokrzyskie	108	65,9	8,4	140
Warmińsko-mazurskie	328	54,4	23,0	106
Wielkopolskie	555	63,8	16,5	113
Zachodniopomorskie	467	63,7	27,6	113
Braki danych i obcokrajowcy	99			

Odsetek osób w wieku do 18 lat wśród przyjętych do leczenia stacjonarnego w latach 2000-2003 z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych wg województwa zamieszkania pacjenta przedstawia poniższa tabela:

Tabela 19

Województwo	2000	2001	2002	2003
POLSKA	13,9	12,8	11,0	10,4
Dolnośląskie	8,7	8,6	8,5	9,0
Kujawsko-pomorskie	14,8	14,9	21,4	15,4
Lubelskie	12,9	9,6	7,7	7,0
Lubuskie	14,7	14,2	8,0	11,0
Łódzkie	17,7	14,3	10,3	10,3
Małopolskie	5,3	10,0	8,6	8,3
Mazowieckie	17,5	13,3	10,7	9,7
Opolskie	24,0	19,4	21,2	17,7
Podkarpackie	7,0	4,8	10,5	5,2
Podlaskie	18,8	14,2	17,6	15,5
Pomorskie	16,3	11,1	10,9	11,8
Śląskie	11,0	15,0	10,4	10,2
Świętokrzyskie	5,7	10,1	14,8	13,7
Warmińsko-mazurskie	18,4	18,7	15,2	12,6
Wielkopolskie	6,1	13,3	10,8	8,8
Zachodniopomorskie	15,7	13,9	11,5	12,5

Natomiast odsetek kobiet wśród przyjętych do leczenia stacjonarnego w latach 2000-2003 z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych wg województwa zamieszkania pacjenta, kształtuje się następująco:

Tabela nr 20

Województwo	2000	2001	2002	2003
POLSKA	22,0	23,0	23,2	24,0
Dolnośląskie	19,7	17,8	19,7	21,8
Kujawsko-pomorskie	21,2	24,9	23,4	23,0
Lubelskie	15,2	19,3	17,6	16,1
Lubuskie	16,3	18,4	18,6	21,3
Łódzkie	25,0	26,1	30,7	29,4
Małopolskie	26,6	31,1	28,1	34,3
Mazowieckie	17,4	17,9	20,2	21,0
Opolskie	22,1	24,8	19,7	25,1
Podkarpackie	29,5	30,1	23,8	19,8
Podlaskie	20,4	20,5	19,6	19,7
Pomorskie	31,7	32,0	28,3	27,6
Śląskie	24,7	27,4	25,6	25,3
Świętokrzyskie	35,2	51,3	40,0	34,5
Warmińsko-mazurskie	22,2	24,5	22,9	25,5
Wielkopolskie	29,4	31,8	33,0	28,0
Zachodniopomorskie	28,5	28,7	24,9	26,7

Zródło: Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii

Województwo Dolnośląskie jest jednym z województw, w którym narkomania stanowi poważny problem społeczny. Jednocześnie w ciągu ostatnich pięciu lat zaobserwowano duży wzrost liczby organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką uzależnień. Bardzo istotny jest przy tym fakt, iż coraz częściej osoby prowadzące działania w ramach programów profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych to wysokiej klasy profesjonaliści, stale podnoszący swoje

kwalifikacje. Oferty terapeutyczne przygotowywane przez organizacje z roku na rok prezentują coraz wyższy poziom, dlatego można zaryzykować stwierdzenie, iż Województwo Dolnośląskie po tych pięciu latach stale prowadzonych działań zmierzających do poprawy sytuacji związanej ze zjawiskiem uzależnienia, jest na jak najlepszej drodze do zmniejszenia rozmiarów tych problemów.

6. Warunki życia ludności.

W 2003r. przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyniosły 647,79 zł. i były porównywalne z wydatkami ponoszonymi w ubiegłych trzech latach. Struktura wydatków na jedną osobę w gospodarstwie domowym kształtowała się następująco: najczęściej nakładów poniesiono na żywność i napoje bezalkoholowe (27,8%), a następnie na opłaty za użytkowanie mieszkania i nośniki energii (14,5%), na transport (8%), rekreację i kulturę (6,6%), na wydatki zdrowotne (5,1%) oraz na zakup odzieży i obuwia (5%). Wydatki związane z opłatami telefonicznymi i telekomunikacyjnymi wynosiły 4,8% ogółu wydatków gospodarstwa domowego na 1 osobę, wydatki na zakup alkoholi i wyrobów tytoniowych 3,3%, wydatki na restauracje i hotele – 2% całości domowego budżetu przeznaczanego na 1 osobę, zaś wydatki edukacyjne – 1,6% ogółu wydatków. Pozostałe wydatki stanowiły 21,3% ogółu wydatków ponoszonych przez gospodarstwo domowe. Przeciętne wynagrodzenie brutto, osiągnięte w roku 2003, wynosiło 2.106,82 zł. i było wyższe od osiągniętego w roku 2000 o 295,61 zł. (wzrost o 14%), a od osiągniętego w roku 2002 o 82,57 zł. (wzrost o 3,9%). Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze publicznym wynosiło 2.313,86 zł., zaś w sektorze prywatnym było niższe o 14% i wynosiło 1.987,90 zł. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie osiągały osoby wykonujące zawody związane z pośrednictwem finansowym, pracujące w administracji publicznej, obronie narodowej, w sferze obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz osoby pracujące w przemyśle. Najniższe wynagrodzenie osiągały osoby pracujące w sekcji PKD „hotele i restauracje”, „handel i naprawy” oraz w sekcji „obsługa nieruchomości i firm, nauka”. W roku 2003 emeryci i renciści stanowili 23,3 mieszkańców Dolnego Śląska. Spośród ogółu emerytów i rencistów, 45,8% pobierało emeryturę, 27,8% rentę z tytułu niezdolności do pracy, 14,8% rentę rodzinną. Rolnicy, pobierający emerytury lub renty stanowili 11,6% ogółu emerytów i rencistów. Przeciętna emerytura wynosiła 1.174,53 zł., przeciętna renta z tytułu niezdolności do pracy – 935,30 zł., zaś renta rodzinna – 1.024,50 zł. Świadczenie emerytalne i rentowe rolników indywidualnych były niższe niż innych kategorii ludności i wynosiły średnio 803,20 zł. brutto. Ze świadczeń pomocy społecznej w roku 2003 skorzystało 6,6% mieszkańców Dolnego Śląska na łączną kwotę 232.913.200 zł.

7. Bilans potrzeb na rok 2005 w zakresie pomocy społecznej.

Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej na rok 2005 powstał w oparciu o dane statystyczne pochodzące z jednostek organizacyjnych pomocy społecznej szczebla gminnego i powiatowego: z Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. Przewidywany obraz stanu pomocy społecznej na Dolnym Śląsku w 2005r. powstał na podstawie danych pochodzących z niemal wszystkich dolnośląskich gmin i powiatów. Jedynie 4 gminy (Polanica Zdrój, Żórawina, Polkowice, Bolesławiec (gmina wiejska) oraz miasto na prawach powiatu Legnica w zakresie zadań powiatowych) nie dostarczyły informacji. Tak duża liczba uzyskanych odpowiedzi pozwala na w miarę precyzyjne określenie stanu potrzeb w zakresie pomocy społecznej w roku 2005 postrzeganych z perspektywy jednostek realizujących te zadania. Bilans ten stanowi także punkt odniesienia dla zdiagnozowania najważniejszych problemów społecznych występujących na terenie województwa dolnośląskiego oraz tworzenia programów celowych kierowanych do określonych grup mieszkańców naszego województwa.

Poniższe zestawienia tabelaryczne zostały przygotowane wyłącznie na podstawie zgromadzonych danych, przy czym dane dotyczące gmin zgrupowane zostały w agregaty zbiorcze, gdzie jednostką podstawową jest powiat. Analizie poddane zostały następujące zagadnienia: powody ubiegania się o pomoc społeczną, świadczenia pomocy społecznej, placówki pomocy społecznej, inwestycje, utrzymanie jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz współpraca jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej. Zgromadzone dane odnoszące się do roku 2005 porównane zostały także z danymi uzyskanymi w ramach bilansu potrzeb na rok 2004.

7.1. Powody ubiegania się o pomoc społeczną.

Pomocy społecznej w różnych formach udziela się osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie potrafią samodzielnie znaleźć rozwiązania tej sytuacji. Główne powody ubiegania się o pomoc społeczną wymienione zostały w art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. Nr 64 poz. 593 ze zm.). Są to: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietność, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo – wychowawcze, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna. Odnosząc się do wymienionych powodów, ośrodki pomocy społecznej określały zapotrzebowanie na różne formy pomocy społecznej na swym terenie.

Najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej według wskazań gmin w roku 2005, podobnie zresztą, jak w roku 2004, będzie ubóstwo oraz bezrobocie. Ośrodki pomocy społecznej obliczają, iż powodu ubóstwa z różnych form pomocy społecznej skorzysta 8,5% mieszkańców Dolnego Śląska, zaś z powodu bezrobocia 7,9% osób. Staje się to zrozumiałe w sytuacji, gdy wskaźnik bezrobocia jest wysoki, a 83,7% bezrobotnych pozbawionych jest prawa do zasiłku. Kolejny istotny powód korzystania z pomocy społecznej na szczeblu gminnym jest bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (3,4% osób), a następnie niepełnosprawność (2,4%), długotrwała lub ciężka choroba (2,3%) oraz potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietność (1,3%). Przewidywana liczba osób korzystająca w 2005r. ze świadczeń pomocy społecznej z pozostałych powodów nie przekroczyła 1% ogółu mieszkańców.

Przewiduje się, iż najwięcej osób może ubiegać się o pomoc społeczną z powodu ubóstwa w gminach powiatu górowskiego (21,1%), powiatu złotoryjskiego (15,4%) oraz powiatów świdnickiego i legnickiego (po 15,2%). Ubóstwo jako przewidywany powód ubiegania się o pomoc społeczną na poziomie przekraczającym 10% ogółu mieszkańców wskazują gminy z 13 powiatów. Najniższy wskaźnik korzystania z pomocy społecznej w wyniku ubóstwa wykazują gminy powiatów: oławskiego (3,5%), wrocławskiego (4,5%), milickiego (5%) oraz miasta na prawach powiatu Wrocław (5,1%).

Bezrobocie jako główną przyczynę korzystania z pomocy społecznej najczęściej wskazywały gminy z powiatu lwóweckiego (15,1%) a następnie z powiatu górowskiego (14,6%), złotoryjskiego (13,2%), oławskiego (13,1%) oraz strzebińskiego (13%). Podobnie jak w przypadku ubóstwa, z szacunków wynika, iż w przypadku gmin należących do 13 powiatów, poziom ubiegania się o pomoc społeczną w 2005r. przekroczy 10%. Najmniej osób ubiegać się będzie o pomoc z powodu bezrobocia w mieście na prawach powiatu Wrocław (3,8%), w mieście na prawach powiatu Jelenia Góra (5,1%), w gminach powiatu lubińskiego (5,5%), wrocławskiego (5,6%), oraz polkowickiego (6%).

Porównując szacunki odnoszące się do 2005r. z tymi uzyskanymi dla roku 2004, można wskazać, iż gminy przewidują ogólne zmniejszenie się liczby mieszkańców Dolnego Śląska, ubiegających się o pomoc społeczną, (w tym z przyczyny ubóstwa odnotować można spadek o 0,6%, z powodu bezrobocia – o 1%, w wyniku bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – o 0,6%). Nie należy jednak wysnuwać na tej podstawie wniosków, iż zmniejsza się ogólne zapotrzebowanie mieszkańców Dolnego Śląska na różne formy pomocy społecznej. Po pierwsze, zmiana ustawy o pomocy społecznej przyniosła rozszerzenie katalogu powodów, stanowiących podstawę do ubiegania się o pomoc społeczną (w badaniach z roku 2004 było ich 12, aktualnie jest ich 15). W związku z tym gminy miały do wyboru więcej możliwości przy określaniu głównych powodów korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców danej gminy.

Po drugie, gminy mogły odnosić szacowane zapotrzebowanie na pomoc społeczną do swych możliwości finansowych, gdyż większość form pomocy udzielanej osobom potrzebującym to

świadczenia finansowe. Ponieważ większość zadań z zakresu pomocy społecznej stało się zadaniami własnymi gminy, a pula zadań zleconych, finansowanych z budżetu państwa została ograniczona, trudno czasem gminom znaleźć środki finansowe na zaspokojenia zgłaszanych potrzeb. Dlatego też, mając na uwadze możliwości finansowe związane z zaspokojeniem potrzeb z zakresu pomocy społecznej, gminy mogły ograniczać szacowaną liczbę osób, ubiegających się o pomoc społeczną. Poza wszystkim różnice między wynikami uzyskanymi w roku 2004 i 2005 są stosunkowo niewielkie i dopiero obserwacja dokonana w dłuższej perspektywie czasowej umożliwi określenie głównych trendów charakteryzujących to zjawisko. Szczegółowe dane w odniesieniu do gmin z wszystkich powiatów przedstawia poniższa tabela:

Tabela 21

Powody ubiegania się o pomoc społeczną														
L.p.	powiat	liczba mieszkańców ogółem	ubóstwo			sieroctwo			bezdомność			bezrobocie		
			liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)
1.	Bolesławiec	88 308	2768	9242	10,5	12	36	0,0	116	126	0,1	2169	7090	8,0
2.	Dzierżoniów	106 015	4179	11533	10,9	7	18	0,0	43	42	0,0	3532	8922	8,4
3.	Głogów	87 718	2400	8085	9,2	12	54	0,1	127	175	0,2	2406	7998	9,1
4.	Góra	36 764	2091	7757	21,1	5	6	0,0	11	28	0,1	1390	5378	14,6
5.	Jawor	52 520	1984	6582	12,5	2	3	0,0	22	23	0,0	1935	6163	11,7
6.	Jelenia Góra gr.	88 034	2 600	5 500	6,2	0	0	0,0	150	150	0,2	2 000	4 500	5,1
7.	Jelenia Góra	64 157	1441	4197	6,5	8	24	0,0	70	81	0,1	2230	5513	8,6
8.	Kamienna Góra	46 989	1389	4314	9,2	4	6	0,0	23	23	0,0	1551	6010	12,8
9.	Kłodzko	169 056	7362	20404	12,1	13	23	0,0	89	96	0,1	5834	15908	9,4
10.	Legnica gr.	106 525	4 100		0,0	10		0,0	170		0,0	3 000		0,0
11.	Legnica	53 002	2586	8049	15,2	2	4	0,0	16	16	0,0	2050	6280	11,8
12.	Lubań	57 572	1966	6277	10,9	3	3	0,0	76	85	0,1	1847	6103	10,6
13.	Lubin	106 146	3066	7707	7,3	6	6	0,0	106	111	0,1	1850	5888	5,5
14.	Lwówek Śl.	48 503	1299	3787	7,8	3	9	0,0	7	7	0,0	2186	7323	15,1
15.	Milicz	36 929	523	1856	5,0	0	0	0,0	7	5	0,0	891	3411	9,2
16.	Oleśnica	103 264	1800	7193	7,0	4	8	0,0	12	14	0,0	2405	9314	9,0
17.	Olawa	70 930	857	2504	3,5	3	5	0,0	40	40	0,1	2348	9275	13,1
18.	Polkowice	61 060	1713	4782	7,8	1	3	0,0	10	10	0,0	1277	3675	6,0
19.	Strzelin	44 572	744	2743	6,2	0	0	0,0	13	13	0,0	1634	5787	13,0
20.	Środa Śl.	48 977	1123	4363	8,9	18	59	0,1	10	16	0,0	1080	3992	8,2
21.	Świdnica	161 333	8613	24516	15,2	6	11	0,0	162	163	0,1	6084	16217	10,1
22.	Trzebnica	76 644	2278	7987	10,4	9	26	0,0	22	22	0,0	2171	7562	9,9
23.	Wałbrzych	188 229	7869	20287	10,8	9	20	0,0	154	155	0,1	6842	19137	10,2
24.	Wołów	47 710	1409	5016	10,5	0	0	0,0	36	36	0,1	1109	3875	8,1
25.	Wrocław gr.	637 548	14510	32712	5,1	25	42	0,0	840	966	0,2	10388	24019	3,8
26.	Wrocław	98 032	1272	4392	4,5	15	58	0,1	91	101	0,1	1689	5461	5,6
27.	Ząbkowice	70 051	2118	9165	13,1	3	10	0,0	13	13	0,0	2418	7972	11,4
28.	Zgorzelec	95 731	3068	8270	8,6	11	18	0,0	117	138	0,1	3560	10253	10,7
29.	Złotoryja	45 994	2236	7082	15,4	40	122	0,3	25	32	0,1	1827	6065	13,2
30.	ogółem	2 898 313	89364	246302	8,5	231	574	0,0	2578	2687	0,1	79703	229091	7,9

Powody ubiegania się o pomoc społeczną (c.d.)															
L.p.	niepełnosprawność			długotrwała lub ciężka choroba			przemoc w rodzinie			potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietność			bezzadność w sprawach opiek.-wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego		
	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)
1.	971	2474	2,8	1011	2667	3,0	112	443	0,5	318	1527	1,7	949	3876	4,4
2.	1361	3172	3,0	1188	2781	2,6	38	139	0,1	290	1338	1,3	1247	4303	4,1
3.	1142	3337	3,8	1340	4046	4,6	70	285	0,3	263	1259	1,4	1830	6939	7,9
4.	418	1264	3,4	640	2030	5,5	9	41	0,1	138	707	1,9	642	3214	8,7
5.	642	1789	3,4	791	2286	4,4	19	77	0,1	134	552	1,1	514	1782	3,4
6.	850	1 530	1,7	700	1 600	1,8	20	78	0,1	90	517	0,6	550	1 900	2,2
7.	418	838	1,3	427	901	1,4	29	98	0,2	228	1135	1,8	680	2131	3,3
8.	503	1453	3,1	432	1209	2,6	14	63	0,1	392	1980	4,2	302	1064	2,3
9.	1469	2978	1,8	1319	2993	1,8	60	204	0,1	237	1002	0,6	1704	5038	3,0
10.	1 970		0,0	870		0,0	50		0,0	90		0,0	1 000		0,0
11.	663	1660	3,1	537	1364	2,6	52	214	0,4	355	2252	4,2	328	1324	2,5
12.	855	2575	4,5	832	2388	4,1	60	307	0,5	284	1419	2,5	784	3240	5,6
13.	1354	2985	2,8	1000	2295	2,2	123	379	0,4	280	1369	1,3	968	3450	3,3
14.	507	1095	2,3	193	423	0,9	17	80	0,2	187	1163	2,4	355	1585	3,3
15.	504	1608	4,4	240	800	2,2	28	112	0,3	243	1203	3,3	429	1991	5,4
16.	789	2358	2,3	617	1986	1,9	64	306	0,3	444	2454	2,4	894	4563	4,4
17.	1248	3978	5,6	1145	3902	5,5	100	378	0,5	191	941	1,3	290	1219	1,7
18.	412	1174	1,9	235	580	0,9	27	127	0,2	173	971	1,6	269	976	1,6
19.	433	1244	2,8	420	1328	3,0	7	35	0,1	120	625	1,4	332	1474	3,3
20.	434	1303	2,7	325	1013	2,1	65	230	0,5	230	1218	2,5	277	1301	2,7
21.	1934	4590	2,8	1598	2995	1,9	96	578	0,4	448	2241	1,4	1695	6614	4,1
22.	660	2042	2,7	622	1926	2,5	73	266	0,3	199	1077	1,4	906	3793	4,9
23.	2596	6464	3,4	1970	5384	2,9	114	233	0,1	633	2313	1,2	1977	6999	3,7
24.	336	934	2,0	225	735	1,5	26	96	0,2	108	619	1,3	489	1879	3,9
25.	4739	9383	1,5	6100	11319	1,8	202	605	0,1	596	2398	0,4	7170	14815	2,3
26.	688	1774	1,8	787	2388	2,4	84	239	0,2	199	1011	1,0	438	1761	1,8
27.	748	2324	3,3	672	2040	2,9	88	308	0,4	286	1334	1,9	764	3059	4,4
28.	984	1989	2,1	1057	2490	2,6	213	771	0,8	325	1763	1,8	1468	5142	5,4
29.	646	2597	5,6	379	1143	2,5	59	232	0,5	221	995	2,2	540	2067	4,5
30.	30274	70912	2,4	27672	67012	2,3	1919	6924	0,2	7702	37383	1,3	29791	97499	3,4

Powody ubiegania się o pomoc społeczną (c.d.)																		
L.p.	brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opieki-wych.			trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy			trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego			alkoholizm lub narkomania			zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa			klęska żywiołowa lub ekologiczna		
	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób w rodzinach (w %)
1.	4	17	0,0	0	0	0,0	32	67	0,1	393	1102	1,2	27	101	0,1	1	4	0,0
2.	4	9	0,0	0	0	0,0	38	49	0,0	506	1233	1,2	20	74	0,1	0	0	0,0
3.	3	3	0,0	0	0	0,0	56	149	0,2	430	1250	1,4	40	132	0,2	2	5	0,0
4.	1	1	0,0	0	0	0,0	24	45	0,1	95	282	0,8	13	40	0,1	0	0	0,0
5.	1	3	0,0	0	0	0,0	16	31	0,1	293	854	1,6	154	354	0,7	0	0	0,0
6.	10	10	0,0	0	0	0,0	50	55	0,1	370	500	0,6	0	0	0,0	0	0	0,0
7.	9	14	0,0	1	2	0,0	36	51	0,1	248	620	1,0	26	75	0,1	0	0	0,0
8.	4	4	0,0	2	6	0,0	26	49	0,1	119	262	0,6	24	72	0,2	20	73	0,2
9.	24	68	0,0	2	6	0,0	94	167	0,1	848	1676	1,0	78	160	0,1	0	0	0,0
10.	48		0,0	0	0	0,0	100		0,0	320		0,0	20		0,0	0	0	0,0
11.	5	13	0,0	3	7	0,0	24	41	0,1	299	676	1,3	20	81	0,2	7	41	0,1
12.	3	7	0,0	0	0	0,0	20	32	0,1	375	1255	2,2	11	26	0,0	15		0,0
13.	3	16	0,0	0	0	0,0	8	21	0,0	382	1154	1,1	35	104	0,1	2	8	0,0
14.	7	27	0,1	0	0	0,0	13	29	0,1	234	577	1,2	27	110	0,2	0	0	0,0
15.	0	0	0,0	0	0	0,0	9	21	0,1	109	303	0,8	5	18	0,0	0	0	0,0
16.	3	8	0,0	0	0	0,0	26	56	0,1	376	1490	1,4	24	83	0,1	2	10	0,0
17.	60	210	0,3	3	6	0,0	32	43	0,1	289	919	1,3	5	15	0,0	15	32	0,0
18.	2	5	0,0	0	0	0,0	5	11	0,0	227	505	0,8	31	76	0,1	5	35	0,1
19.	0	0	0,0	0	0	0,0	21	52	0,1	40	176	0,4	1	1	0,0	0	0	0,0
20.	9	18	0,0	3	10	0,0	27	87	0,2	66	184	0,4	11	42	0,1	0	0	0,0
21.	16	77	0,0	2	5	0,0	111	154	0,1	764	1614	1,0	33	152	0,1	200	900	0,6
22.	9	14	0,0	0	0	0,0	23	52	0,1	206	645	0,8	17	67	0,1	4	20	0,0
23.	31	64	0,0	0	0	0,0	97	190	0,1	516	996	0,5	64	164	0,1	2	8	0,0
24.	10	10	0,0	0	0	0,0	23	71	0,1	365	1323	2,8	0	0	0,0	0	0	0,0
25.	24	42	0,0	8	8	0,0	282	431	0,1	716	1479	0,2	165	385	0,1	0	0	0,0
26.	6	11	0,0	0	0	0,0	20	39	0,0	294	886	0,9	22	66	0,1	2	12	0,0
27.	7	7	0,0	0	0	0,0	23	39	0,1	258	755	1,1	21	74	0,1	40	120	0,2
28.	16	28	0,0	4	10	0,0	62	80	0,1	697	1391	1,5	52	145	0,2	0	0	0,0
29.	13	46	0,1	1	3	0,0	21	32	0,1	310	851	1,9	34	112	0,2	3	8	0,0
30.	332	732	0,0	29	63	0,0	1319	2144	0,1	10145	24958	0,9	980	2729	0,1	320	1276	0,0

Ponieważ ośrodki pomocy społecznej dokonując szacunków liczby osób ubiegających się o pomoc społeczną mogły zaliczać daną osobę do kilku kategorii jednocześnie, nie można na tej podstawie określić precyzyjnie ogólnej liczby osób, które nie radząc sobie samodzielnie z trudną sytuacją życiową, zmuszone będą szukać pomocy instytucjonalnej.

Dlatego też rozszerzono zakres bilansu o szacunki odnoszące się do ogólnej liczby osób, które w 2005r. potrzebować będą wsparcia (bez względu na rodzaj, formę i źródło finansowania udzielonej pomocy). Uzyskane dane wskazują, iż najwięcej osób wymagać będzie pomocy w gminach należących do powiatu górowskiego (27,3%), legnickiego (24,3%), wołowskiego (23,9%) oraz jaworskiego (23%). Zapotrzebowanie na pomoc społeczną na poziomie przekraczającym 15% deklarują gminy z 16 powiatów: dzierzoniowskiego, górowskiego, jaworskiego, legnickiego, lubańskiego, lwóweckiego, milickiego, oławskiego, strzelińskiego, średzkiego, świdnickiego, trzebnickiego, wałbrzyskiego, wołowskiego, zgorzeleckiego oraz złotoryjskiego. Jednocześnie szacuje się, iż jedynie w dwóch przypadkach poziom zapotrzebowania na pomoc społeczną nie przekroczy 10%. Są to miasto na prawach powiatu Wrocław (6,2%) oraz miasto na prawach powiatu Jelenia Góra (7,2%). Ogółem szacuje się, że 13,3% mieszkańców Dolnego Śląska wymagać będzie w 2005r. wsparcia instytucji pomocy społecznej. Szczegółowe dane dotyczące szacowanej ogólnej liczby osób potrzebującej wsparcia prezentowane są w poniższej tabeli:

Tabela 22

Liczba rodzin potrzebujących wsparcia				
powiat	liczba mieszkańców ogółem	liczba rodzin wymagających wsparcia	liczba osób wymagających wsparcia	liczba osób wymagających wsparcia (w %)
Bolesławiec	88 308	3 349	10 472	11,9
Dzierżoniów	106 015	5 849	16 085	15,2
Głogów	87 718	3 729	11 848	13,5
Góra	36 764	2 723	10 032	27,3
Jawor	52 520	4 020	12 099	23,0
Jelenia Góra gr.	88 034	3 700	6 300	7,2
Jelenia Góra	64 157	3 184	8 319	13,0
Kamienna Góra	46 989	2 427	6 664	14,2
Kłodzko	169 056	9 076	24 209	14,3
Legnica gr.	106 525	12 000	14 000	13,1
Legnica	53 002	3 982	12 866	24,3
Lubań	57 572	3 124	9 692	16,8
Lubin	106 146	4 333	12 320	11,6
Lwówek Śl.	48 503	2 386	7 332	15,1
Milicz	36 929	2 200	6 084	16,5
Oleśnica	103 264	3 924	13 927	13,5
Oława	70 930	3 285	11 910	16,8
Polkowice	61 060	2 240	8 197	13,4
Strzelin	44 572	2 589	8 167	18,3
Środa Śl.	48 977	2 175	8 155	16,7
Świdnica	161 333	10 772	27 104	16,8
Trzebnica	76 644	4 142	13 162	17,2
Wałbrzych	188 229	9 598	29 256	15,5
Wołów	47 710	3 187	11 403	23,9
Wrocław gr.	637 548	18 275	39 639	6,2
Wrocław	98 032	3 538	12 684	12,9
Ząbkowice	70 051	3 295	10 437	14,9
Zgorzelec	95 731	5 358	15 296	16,0
Złotoryja	45 994	2 550	8 517	18,5
ogółem	2 898 313	141 010	386 176	13,3

Liczba osób wymagających wsparcia na poziomie przekraczającym 30% ogółu mieszkańców danej gminy wskazana została przez 19 gmin: Wińsko (60%), Udanin (55%), Jemielno (52%), Prochowice (43%), Wądroże Wielkie (41%), Bardo, Cieszków, Czarny Bór, Jeżów Sudecki, Legnickie Pole, Lubomierz, Międzylesie, Olszyna, Paszowice, Pieńsk, Przemków, Sobótka, Złoty Stok oraz Żukowice.

7.2. Zadania pomocy społecznej (świadczenia pomocy społecznej).

Do zadań gminy z zakresu pomocy społecznej o charakterze obligatoryjnym należy m.in. udzielanie schronienia, zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym; przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych; przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego; przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia; przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego; opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny; praca socjalna; organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi; prowadzenie i zapewnianie miejsc w placówkach opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych; dożywianie dzieci; sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym; kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu.

Do zadań własnych gminy o charakterze fakultatywnym należy m.in. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze.

Natomiast do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy m.in. przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych; opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ; organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi; przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną; prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Gminy wskazują, iż w roku 2005 planowana liczba osób wymagających pomocy w ramach realizacji zadań obligatoryjnych wynosić będzie 149.007 osób (5,1% ogółu mieszkańców Dolnego Śląska). Przewiduje się, iż osoby te skorzystają z 17.941.026 świadczeń. Ogólny planowany koszt świadczeń o charakterze obowiązkowym wynosić będzie 143.913.937 zł. Szacowana liczba osób wymagających pomocy w ramach zadań fakultatywnych wyniesie 81.981 osób, które skorzystają z

23.465 świadczeń. Planowany koszt zadań własnych gminy o charakterze fakultatywnym wyniesie w 2005 roku 46.926.989 zł.

Ogółem gminy wskazują, iż liczba osób wymagających pomocy w ramach zadań własnych gminy wynosić będzie 230.988 osób, co stanowi 8% ogółu mieszkańców Dolnego Śląska. Skorzystają one z 17.964.491 świadczeń, na łączną kwotę 190.840.926 zł. Średni szacowany koszt świadczenia przypadającego na 1 osobę wynosić będzie w 2005 roku 826,2 zł.

Odnosząc się do zadań zleconych, gminy szacują iż liczba osób wymagających pomocy wynosić będzie 18.145 osób. Planuje się, iż ogólny koszt świadczeń realizowanych w ramach zadań zleconych wyniesie 55.979.005 zł. Przeciętny koszt świadczenia przypadającego na 1 osobę wyniesie 3.085,1 zł.

Ogółem gminy szacują, iż w ramach zadań przez nie realizowanych, planowana liczba osób wymagających pomocy wynosić będzie 249.133 osoby, co stanowi 8,6% ogółu mieszkańców Dolnego Śląska. Ogólny planowany koszt świadczeń wyniesie 246.819.931 zł.

W ramach zadań własnych gminy o charakterze niefinansowym przewiduje się udzielenie 12.468 porad o charakterze specjalistycznym, 3332 działań o charakterze interwencji kryzysowej oraz 66.865 działań o charakterze pracy socjalnej.

W porównaniu z 2004r. nastąpiła zmiana proporcji finansowania zadań z zakresu pomocy społecznej. Znacznie zwiększyła się pula zadań finansowanych w ramach środków własnych gminy.

Tabela 23

Zadania własne gmin ogółem												
powiat	liczba mieszkańców ogółem	zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym – ogółem			zadania własne gminy o charakterze fakultatywnym - ogółem			zadania własne gminy - ogółem				
		planowana liczba osób wymagających pomocy	planowana liczba świadczeń	planowany ogólny koszt świadczeń	planowana liczba osób wymagających pomocy	planowana liczba świadczeń	planowany ogólny koszt świadczeń	planowana liczba osób wymagających pomocy	planowana liczba osób wymagających pomocy - w %	planowana liczba świadczeń	planowany ogólny koszt świadczeń	średni koszt świadczenia na 1 osobę
Bolesławiec	88308	6260	1020193	3 510 754	2181	154	796 600	8 441	9,6	1 020 347	4 307 354	510,3
Dzierżoniów	106015	5309	609117	5 033 820	3886	1336	2 298 865	9 195	8,7	610 453	7 332 685	797,5
Głogów	87718	3503	431046	3 188 074	2325	441	746 700	5 828	6,6	431 487	3 934 774	675,1
Góra	36764	2634	355372	2 408 030	1394	145	1 446 200	4 028	11,0	355 517	3 854 230	956,9
Jawor	52520	3273	386193	2 609 224	1865	625	759 680	5 138	9,8	386 818	3 368 904	655,7
Jelenia Góra gr.	88034	3320	189190	2 366 400	2500	60	1 600 000	5 820	6,6	189 250	3 966 400	681,5
Jelenia Góra	64157	4068	352137	3 845 550	2074	522	790 800	6 142	9,6	352 659	4 636 350	754,9
Kamienna Góra	46989	3942	447970	3 141 472	1328	236	491 500	5 270	11,2	448 206	3 632 972	689,4
Kłodzko	169056	12496	1601489	9 666 118	4774	619	2 317 400	17 270	10,2	1 602 108	11 983 518	693,9
Legnica gr.	106525	7101	1338775	17 631 970	3000	280	2 030 000	10 101	9,5	1 339 055	19 661 970	1946,5
Legnica	53002	4908	633572	3 310 308	2449	3747	831 300	7 357	13,9	637 319	4 141 608	562,9
Lubań	57572	4126	484066	3 539 480	1980	404	905 000	6 106	10,6	484 470	4 444 480	727,9
Lubin	106146	4518	538930	2 967 609	2907	276	744 185	7 425	7,0	539 206	3 711 794	499,9
Lwówek Śl.	48503	2782	279825	2 046 053	1704	1893	885 344	4 486	9,2	281 718	2 931 397	653,5
Milicz	36929	2601	225154	1 880 314	1770	90	490 600	4 371	11,8	225 244	2 370 914	542,4
Oleśnica	103264	3510	389364	2 562 482	2435	226	827 200	5 945	5,8	389 590	3 389 682	570,2
Oława	70930	2663	449385	3 318 926	2810	1625	1 253 000	5 473	7,7	451 010	4 571 926	835,4
Polkowice	61060	2092	227090	1 699 400	1175	148	1 248 313	3 267	5,4	227 238	2 947 713	902,3
Strzelin	44572	2667	222448	1 644 461	2405	470	564 804	5 072	11,4	222 918	2 209 265	435,6
Środa Śl.	48977	2551	268503	1 606 397	1704	239	391 786	4 255	8,7	268 742	1 998 183	469,6
Świdnica	161333	10063	1275795	8 983 916	4390	1421	3 864 454	14 453	9,0	1 277 216	12 848 370	889,0
Trzebnica	76644	3681	356489	3 363 436	1476	1355	973 703	5 157	6,7	357 844	4 337 139	841,0
Wałbrzych	188229	14221	2307182	11 546 156	5227	276	2 188 785	19 448	10,3	2 307 458	13 734 941	706,2
Wolów	47710	3702	453072	2 325 480	1390	120	717 614	5 092	10,7	453 192	3 043 094	597,6
Wrocław gr.	637548	14889	1320139	24 527 402	14199	4981	13 107 890	29 088	4,6	1 325 120	37 635 292	1293,8
Wrocław	98032	2995	305690	1 952 629	2281	973	896 782	5 276	5,4	306 663	2 849 411	540,1
Ząbkowice	70051	4403	488989	4 258 757	1298	155	439 400	5 701	8,1	489 144	4 698 157	824,1
Zgorzelec	95731	6962	599177	6 430 092	3234	508	2 682 009	10 196	10,7	599 685	9 112 101	893,7
Złotoryja	45994	3767	384674	2 549 227	1820	140	637 075	5 587	12,1	384 814	3 186 302	570,3
ogółem	2898313	149007	17941026	143 913 937	81981	23465	46 926 989	230 988	8,0	17 964 491	190 840 926	826,2

Tabela 24

Zadania gmin - ogółem											
powiat	liczba mieszkańców ogółem	zadania własne			zadania zlecone			zadania gminy - ogółem			
		planowana liczba osób wymagających pomocy	planowany ogólny koszt świadczeń	średni koszt świadczenia na 1 osobę	planowana liczba osób wymagających pomocy	planowany ogólny koszt świadczeń	średni koszt świadczenia na 1 osobę	planowana liczba osób wymagających pomocy	planowana liczba osób wymagających pomocy - w %	planowany ogólny koszt świadczeń	średni koszt świadczenia na 1 osobę
Bolesławiec	88308	8 441	4 307 354	510,3	319	1 140 530	3 575,3	8 760	9,9	5 447 884	621,9
Dzierżoniów	106015	9 195	7 332 685	797,5	664	1 552 713	2 338,4	9 859	9,3	8 885 398	901,2
Głogów	87718	5 828	3 934 774	675,1	578	1 830 770	3 167,4	6 406	7,3	5 765 544	900,0
Góra	36764	4 028	3 854 230	956,9	274	846 860	3 090,7	4 302	11,7	4 701 090	1092,8
Jawor	52520	5 138	3 368 904	655,7	333	1 176 093	3 531,8	5 471	10,4	4 544 997	830,7
Jelenia Góra gr.	88034	5 820	3 966 400	681,5	520	1 798 000	3 457,7	6 340	7,2	5 764 400	909,2
Jelenia Góra	64157	6 142	4 636 350	754,9	450	1 611 522	3 581,2	6 592	10,3	6 247 872	947,8
Kamienna Góra	46989	5 270	3 632 972	689,4	309	900 465	2 914,1	5 579	11,9	4 533 437	812,6
Kłodzko	169056	17 270	11 983 518	693,9	1205	2 737 173	2 271,5	18 475	10,9	14 720 691	796,8
Legnica gr.	106525	10 101	19 661 970	1 946,5	854	3 470 000	4 063,2	10 955	10,3	23 131 970	2111,5
Legnica	53002	7 357	4 141 608	562,9	374	1 480 696	3 959,1	7 731	14,6	5 622 304	727,2
Lubań	57572	6 106	4 444 480	727,9	590	1 862 100	3 156,1	6 696	11,6	6 306 580	941,8
Lubin	106146	7 425	3 711 794	499,9	677	2 159 500	3 189,8	8 102	7,6	5 871 294	724,7
Lwówek Śl.	48503	4 486	2 931 397	653,5	384	1 229 421	3 201,6	4 870	10,0	4 160 818	854,4
Milicz	36929	4 371	2 370 914	542,4	375	687 200	1 832,5	4 746	12,9	3 058 114	644,4
Oleśnica	103264	5 945	3 389 682	570,2	395	1 017 663	2 576,4	6 340	6,1	4 407 345	695,2
Olawa	70930	5 473	4 571 926	835,4	443	1 055 528	2 382,7	5 916	8,3	5 627 454	951,2
Polkowice	61060	3 267	2 947 713	902,3	141	442 074	3 135,3	3 408	5,6	3 389 787	994,7
Strzelin	44572	5 072	2 209 265	435,6	477	1 041 745	2 184,0	5 549	12,4	3 251 010	585,9
Sroda Śl.	48977	4 255	1 998 183	469,6	200	724 864	3 624,3	4 455	9,1	2 723 047	611,2
Świdnica	161333	14 453	12 848 370	889,0	1454	3 191 480	2 195,0	15 907	9,9	16 039 850	1008,4
Trzebnica	76644	5 157	4 337 139	841,0	298	1 176 413	3 947,7	5 455	7,1	5 513 552	1010,7
Wałbrzych	188229	19 448	13 734 941	706,2	2159	5 948 860	2 755,4	21 607	11,5	19 683 801	911,0
Wolów	47710	5 092	3 043 094	597,6	313	975 926	3 118,0	5 405	11,3	4 019 020	743,6
Wrocław gr.	637548	29 088	37 635 292	1 293,8	2334	9 641 879	4 131,1	31 422	4,9	47 277 171	1504,6
Wrocław	98032	5 276	2 849 411	540,1	303	1 031 660	3 404,8	5 579	5,7	3 881 071	695,7
Ząbkowice	70051	5 701	4 698 157	824,1	786	2 888 566	3 675,0	6 487	9,3	7 586 723	1169,5
Zgorzelec	95731	10 196	9 112 101	893,7	662	1 235 024	1 865,6	10 858	11,3	10 347 125	952,9
Złotoryja	45994	5 587	3 186 302	570,3	274	1 124 280	4 103,2	5 861	12,7	4 310 582	735,5
ogółem	2898313	230 988	190 840 926	826,2	18145	55 979 005	3 085,1	249 133	8,6	246 819 931	990,7

Do zadań własnych powiatu należy m.in. organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci oraz wypłacanie wynagrodzenia z tytułu pozostawania w gotowości przyjęcia dziecka albo świadczonej opieki i wychowania niespokrewnionym z dzieckiem zawodowym rodzinom zastępczym; zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności przez organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjno – opiekuńczych, placówek opiekuńczo – wychowawczych dla dzieci i młodzieży, w tym placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym oraz tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie; prowadzenie specjalistycznego poradnictwa; przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze; pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej rodzinne i socjalizacyjne placówki opiekuńczo – wychowawcze, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się; pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem, które otrzymały status uchodźcy; pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadlokalnym; prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej, mieszkań chronionych o zasięgu ponadgminnym oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy m.in. pomoc uchodźcom w zakresie indywidualnego programu integracji oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ, a także prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Tabela 25

Zadania własne realizowane przez powiat - rodzinna opieka zastępcza																	
L.p.	powiat	rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem				rodziny zastępcze niespokrewnione z dzieckiem				rodziny zastępcze zawodowe niespokrewnione z dzieckiem				rodziny specjalistyczne spokrewnione z dzieckiem			
		planowana liczba rodzin	planowana liczba dzieci wymagających pomocy w roku 2005	planowana liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w 2005r.	planowany ogólny koszt świadczeń w zł.	planowana liczba rodzin	planowana liczba dzieci wymagających pomocy w roku 2005	planowana liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w 2005r.	planowany ogólny koszt świadczeń w zł.	planowana liczba rodzin	planowana liczba dzieci wymagających pomocy w roku 2005	planowana liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w 2005r.	planowany ogólny koszt świadczeń w zł.	planowana liczba rodzin	planowana liczba dzieci wymagających pomocy w roku 2005	planowana liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w 2005r.	planowany ogólny koszt świadczeń w zł.
1.	Bolesławiec	146	181	19	1 109 790	8	9	1	64 650	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Dzierżoniów	182	222	222	1 142 000	30	30	30	297 500	3	9	9	119 000	-	-	-	-
3.	Głogów	125	165	165	1 050 000	30	45	45	420 000	3	29	29	274 904	1	3	3	55 452
4.	Góra	24	29	4	197 200	6	22	5	279 700	3	14	9	149 800	1	3	3	71 800
5.	Jawor	77	80	80	511 777	12	20	20	235 000	1	4	4	78 203	-	-	-	-
6.	Jelenia Góra gr.	116	140	140	1 154 000	14	20	20	216 000	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	Jelenia Góra	90	128	128	927 644	15	25	25	252 000	2	12	12	137 534	-	-	-	-
8.	Kamienna Góra	51	68	68	620 000	3	4	4	40 000	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	Kłodzko	255	318	30	2 645 500	36	55	10	530 000	2	12	12	50 000	1	3	3	18 000
10.	Legnica gr.																
11.	Legnica	39	55	59	400 962	6	8	8	72 945	1	4	4	69 847	-	-	-	-
12.	Lubań	84	110	13	851 193	4	12	12	147 944	2	16	16	93 369	-	-	-	-
13.	Lubin	121	151	151	1 034 620	8	11	11	270 880	-	-	-	-	-	-	-	-
14.	Lwówek Śl.	70	91	9	650 329	11	15	2	169 860	1	5	5	23 342	-	-	-	-
15.	Milicz	32	37	8	289 026	8	11	3	109 639	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	Oleśnica	109	184	10	1 141 800	15	25	3	240 000	1	3	3	28 200	-	-	-	-
17.	Oława	75	82	82	677 393	16	26	26	208 428	-	-	-	-	-	-	-	-
18.	Polkowice	62	83	83	633 350	3	5	5	58 000	-	-	-	-	-	-	-	-
19.	Strzelin	41	53	2	451 325	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20.	Środa Śl.	64	96	96	594 000	22	32	32	210 000	-	-	-	-	-	-	-	-
21.	Świdnica	220	285	285	2 159 720	31	55	55	465 775	5	21	21	317 196	-	-	-	-
22.	Trzebnica	86	109	5	1 000 356	9	16	2	29 312	1	6	6	23 342	-	-	-	-
23.	Wałbrzych	410	499	499	3 403 939	28	32	32	218 429	5	30	30	286 474	-	-	-	-
24.	Wolów	7	10	10	-	-	-	-	-	4	10	10	-	2	4	4	-
25.	Wrocław gr.	560	660	110	4 875 274	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26.	Wrocław	84	108	9	770 300	9	40	7	167 021	6	25	16	402 489	-	-	-	-
27.	Ząbkowice	112	133	22	1 198 903	8	10	3	97 260	-	-	-	-	-	-	-	-
28.	Zgorzelec	150	180	180	1 242 776	14	15	15	117 011	4	17	17	305 246	1	3	3	42 974
29.	Złotoryja	55	80	80	740 000	5	5	5	60 000	-	-	-	-	-	-	-	-
30.	ogółem	3447	4337	2569	31 473 177	351	548	381	4 977 354	44	217	203	2 358 946	6	16	16	188 226

Zadania własne realizowane przez powiat - rodzinna opieka zastępcza (c.d.)									
L.p.	rodziny o charakterze pogotowia rodzinnego				rodziny zastępcze ogółem				
	planowana liczba rodzin	planowana liczba dzieci wymagających pomocy w roku 2005	planowana liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w 2005r.	planowany ogólny koszt świadczeń w zł.	planowana liczba rodzin	planowana liczba dzieci wymagających pomocy w roku 2005	planowana liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w 2005r.	planowany ogólny koszt świadczeń w zł.	planowany koszt świadczeń na 1 dziecko w zł.
1.	1	12	11	68 560	155	202	31	1 243 000	6 153
2.	-	-	-	-	215	261	261	1 558 500	5 971
3.	1	20	20	135 000	160	262	262	1 935 356	7 387
4.	2	11	6	124 300	36	79	27	822 800	10 415
5.	-	-	-	-	90	104	104	824 980	7 932
6.	-	-	-	-	130	160	160	1 370 000	8 562
7.	2	6	6	146 698	109	171	171	1 463 876	8 561
8.	-	-	-	-	54	72	72	660 000	9 167
9.	2	9	9	-	296	397	64	3 243 500	8 170
10.									
11.	-	-	-	-	46	67	71	543 754	8 116
12.	2	16	16	93 369	92	154	57	1 185 875	7 700
13.	-	-	-	-	129	162	162	1 305 500	8 059
14.	-	-	-	-	82	111	16	843 531	7 599
15.	-	-	-	-	40	48	11	398 665	8 305
16.	-	-	-	-	125	212	16	1 410 000	6 651
17.	2	6	6	114 677	93	114	114	1 000 498	8 776
18.	-	-	-	-	65	88	88	691 350	7 856
19.	-	-	-	-	41	53	2	451 325	8 516
20.	-	-	-	-	86	128	128	804 000	6 281
21.	5	30	30	323 232	261	391	391	3 265 923	8 353
22.	-	-	-	-	96	131	13	1 053 010	8 038
23.	4	12	12	159 759	447	573	573	4 068 601	7 100
24.	-	-	-	-	13	24	24	-	-
25.	12	80	80	661 043	572	740	190	5 536 317	7 481
26.	1	10	10	98 830	100	183	42	1 438 640	7 861
27.	2	14	10	200 821	122	157	35	1 496 984	9 535
28.	2	10	10	181 368	171	225	225	1 889 375	8 397
29.	-	-	-	-	60	85	85	800 000	9 412
30.	38	236	226	2 307 657	3886	5354	3395	41 305 360	7 715

Z szacunków powiatowych wynika, iż w roku 2005 na terenie województwa dolnośląskiego planuje się funkcjonowanie 3386 rodzin zastępczych, w których planuje się umieszczenie 3395 dzieci. Szacowane potrzeby dotyczące liczby dzieci wymagających pomocy wskazują, iż planowana liczba rodzin zastępczych jest na terenie Dolnego Śląska niewystarczająca. Sytuacja taka może być także wynikiem niejednorodnego podejścia powiatów do kwestii określania liczby dzieci, które planuje się umieścić w rodzinach zastępczych w roku 2005. Niektóre z powiatów wskazywały tylko liczbę dzieci nowo umieszczanych w rodzinach zastępczych, zaś niektóre z powiatów podawały liczbę wszystkich dzieci, które w roku 2005 znajdować się będą według planów w rodzinach zastępczych. Najwięcej rodzin zastępczych znajdować się będzie w mieście na prawach powiatu Wrocław, a następnie w powiecie wałbrzyskim, świdnickim i kłodzkim. Ogólny planowany koszt świadczeń w zakresie opieki zastępczej wynosić będzie 41.305.360 zł. W porównaniu z rokiem 2004 zwiększyła się liczba rodzin zastępczych o 524, zwiększył się także koszt świadczeń przeznaczonych na to zadanie – o 3.676.909 zł.

W ramach zadań własnych powiatu, mających na celu pomoc służącą życiowemu usamodzielnieniu i integracji ze środowiskiem, powiaty wskazują, iż planowaną pomocą objętych zostanie ogółem 373 osoby. Planowana liczba świadczeń wynosić będzie 816, zaś planowany koszt wyniesie 970.221 zł.

Ogółem na świadczenia związane z rodzinną opieką zastępczą i pomocą mającą na celu życiowe usamodzielnienie oraz integrację ze środowiskiem planowane na rok 2005 wydatki wynoszą 42.275.581 zł.

Tabela 26

Zadania własne realizowane przez powiat - pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem																
L.p.	powiat	DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie			Domy dla matek z małymi dziećmi i matek w ciąży			schroniska dla nieletnich			zakłady poprawcze			zakłady karne		
		planowana liczba osób wymagających pomocy	planowana liczba świadczeń	planowany ogólny koszt świadczeń	planowana liczba osób wymagających pomocy	planowana liczba świadczeń	planowany ogólny koszt świadczeń	planowana liczba osób wymagających pomocy	planowana liczba świadczeń	planowany ogólny koszt świadczeń	planowana liczba osób wymagających pomocy	planowana liczba świadczeń	planowany ogólny koszt świadczeń	planowana liczba osób wymagających pomocy	planowana liczba świadczeń	planowany ogólny koszt świadczeń
1.	Bolesławiec	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	46	48630	0	0	0
2.	Dzierżoniów	0	0	0	1	16	8836	2	12	7160	2	11	7160	1	1	1000
3.	Głogów	28	0	0	0	0	0	0	0	0	8	66	73000	0	0	0
4.	Góra	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.	Jawor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	6	33068	0	0	0
6.	Jelenia Góra gr.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
7.	Jelenia Góra	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8.	Kamienna Góra	0	0	0	0	0	0	4	21	21000	3	26	21000	0	0	0
9.	Kłodzko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10.	Legnica gr.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
11.	Legnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12.	Lubań	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13.	Lubin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14.	Lwówek Śl.	0	0	0	1	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
15.	Milicz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16.	Oleśnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	24	11671	0	0	0
17.	Oława	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18.	Polkowice	0	0	0	0	0	0	1	1	4863	0	0	0	0	0	0
19.	Strzelin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20.	Środa Śl.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21.	Świdnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22.	Trzebnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
23.	Wałbrzych	0	0	0	1	9	11401	1	8	10401	0	20	0	0	0	0
24.	Wołów	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25.	Wrocław gr.	0	0	0	42	242	610182	1	1	9726	5	5	31123	250	300	60000
26.	Wrocław	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
27.	Ząbkowice	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
28.	Zgorzelec	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
29.	Złotoryja	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30.	ogółem	28	0	0	49	267	630419	9	43	53150	36	205	225652	251	301	61000

7.3. Placówki pomocy społecznej.

Do zadań samorządów lokalnych szczebla gminnego i powiatowego należy także prowadzenie jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym. Wśród placówek lokalnych, finansowanych ze środków na pomoc społeczną prowadzonych przez gminę, w bilansie na 2005r. gminy planowały prowadzenie 1 domu pomocy społecznej, 53 ośrodków wsparcia, 2 mieszkań chronionych, 2 ośrodków interwencji kryzysowej, 3 dziennych placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz 7 placówek o innym profilu działania (w tym centrów i klubów integracji społecznej). Gminy wskazały, że w roku 2005 nie planują powstania ani jednego rodzinnego domu pomocy oraz lokalnych jednostek specjalistycznego poradnictwa. Gminne placówki pomocy społecznej w roku 2005 dysponować będą, według szacunków, 3.259 miejscami. Planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia wszystkich placówek gminnych (bez inwestycji) wynosić będzie 16.349.364 zł. Szczegółowe dane dotyczące kosztów utrzymania i prowadzenia lokalnych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, których organem prowadzącym jest gmina, prezentuje poniższa tabela.

Tabela 27

Koszty utrzymania i prowadzenia jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu lokalnym, finansowanych ze środków na pomoc społeczną - organ prowadzący gmina													
L.p.	powiat	domy pomocy społecznej			ośrodki wsparcia			rodzinne domy pomocy			mieszkania chronione		
		liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)
1.	Bolesławiec	0	0	-	4	185	782 300	0	0	0	0	0	0
2.	Dzierżoniów	0	0	-	10	481	236 235	0	0	0	0	0	0
3.	Głogów	0	0	-	3	320	2 441 400	0	0	0	0	0	0
4.	Góra	0	0	-	1	25	240 000	0	0	0	0	0	0
5.	Jawor	0	0	-	1	50	327 750	0	0	0	0	0	0
6.	Jelenia Góra gr.	1	88	1 035 600	1	60	383 300	0	0	0	0	0	0
7.	Jelenia Góra	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
8.	Kamienna Góra	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
9.	Kłodzko	0	0	-	6	151	499 715	0	0	0	0	0	0
10.	Legnica gr.	0	0	-	2	46	1 948 519	0	0	0	0	0	0
11.	Legnica	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
12.	Lubań	0	0	-	1	35	93 700	0	0	0	0	0	0
13.	Lubin	x	35	820 960	2	135	1 335 400	0	0	0	0	0	0
14.	Lwówek Śl.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
15.	Miłicz	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
16.	Oleśnica	0	0	-	2	160	x	0	0	0	0	0	0
17.	Oława	0	0	-	3	26	x	0	0	0	2	2	x
18.	Polkowice	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
19.	Strzelin	0	0	-	1	46	74 670	0	0	0	0	0	0
20.	Środa Śl.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
21.	Świdnica	0	0	-	1	450	35 000	0	0	0	0	0	0
22.	Trzebnica	0	0	-	1	30	180 000	0	0	0	0	0	0
23.	Wałbrzych	0	0	-	1	60	208 200	0	0	0	0	0	0
24.	Wołów	0	0	-	2	44	220 000	0	0	0	0	0	0
25.	Wrocław gr.	0	0	-	8	594	3 404 300	0	0	0	0	0	0
26.	Wrocław	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
27.	Ząbkowice	0	0	-	1	20	20 860	0	0	0	0	0	0
28.	Zgorzelec	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
29.	Złotoryja	0	0	-	2	60	287 000	0	0	0	0	0	0
30.	ogółem	1	123	1 856 560	53	2978	12 718 349	0	0	0	2	2	x

Koszty utrzymania i prowadzenia jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu lokalnym, finansowanych ze środków na pomoc społeczną - organ prowadzący gmina (c.d.)

L.p.	ośrodki interwencji kryzysowej			dienne placówki opiekuńczo - wychowawcze			jednostki specjalistycznego poradnictwa			inne		
	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)
1.	0	0	-	1	25	53 300	0	0	0	0	0	-
2.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
3.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
4.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
5.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	1	x	30 000
6.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
7.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
8.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
9.	1	x	16 000	0	0	-	0	0	0	5	71	693 285
10.	1	x	356 770	2	x	625 100	0	0	0	0	0	-
11.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
12.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
13.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
14.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
15.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
16.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
17.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
18.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
19.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
20.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
21.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
22.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
23.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	1	60	x
24.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
25.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
26.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
27.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
28.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
29.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
30.	2	x	372 770	3	25	678 400	0	0	0	7	131	723 285

Tabela 28

Koszty utrzymania i prowadzenia jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu lokalnym, finansowanych ze środków na pomoc społeczną - inny organ prowadzący													
L.p.	powiat	domy pomocy społecznej			ośrodki wsparcia			rodzinne domy pomocy			mieszkania chronione		
		liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)
1.	Bolesławiec	0	0	-	9	300	152 950	0	0	0	0	0	0
2.	Dzierżoniów	0	0	-	3	360	45 600	0	0	0	0	0	0
3.	Głogów	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
4.	Góra	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
5.	Jawor	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
6.	Jelenia Góra gr.	0	0	-	1	30	72 000	0	0	0	0	0	0
7.	Jelenia Góra	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
8.	Kamienna Góra	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
9.	Kłodzko	0	0	-	4	1065	534 800	0	0	0	0	0	0
10.	Legnica gr.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
11.	Legnica	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
12.	Lubań	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
13.	Lubin	0	0	-	1	180	165 000	0	0	0	0	0	0
14.	Lwówek Śl.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
15.	Milicz	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
16.	Oleśnica	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
17.	Olawa	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
18.	Polkowice	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
19.	Strzelin	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
20.	Środa Śl.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
21.	Świdnica	0	0	-	3	960	1 259 966	0	0	0	0	0	0
22.	Trzebnica	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
23.	Wałbrzych	x	7	110 000	4	x	382 800	0	0	0	0	0	0
24.	Wołów	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
25.	Wrocław gr.	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
26.	Wrocław	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
27.	Ząbkowice	0	0	-	1	80	56 700	0	0	0	0	0	0
28.	Zgorzelec	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
29.	Złotoryja	0	0	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0
30.	ogółem	x	7	110 000	26	2975	2 669 816	0	0	0	0	0	0

Koszty utrzymania i prowadzenia jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu lokalnym, finansowanych ze środków na pomoc społeczną - inny organ prowadzący												
L.p.	ośrodki interwencji kryzysowej			dzienne placówki opiekuńczo - wychowawcze			jednostki specjalistycznego poradnictwa			inne		
	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)
1.	1	6	x	8	285	152 950	0	0	0	0	0	0
2.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
3.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
4.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
5.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
6.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
7.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
8.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
9.	0	0	0	2	105	29 000	0	0	0	0	0	0
10.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
11.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
12.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
13.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
14.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
15.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
16.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
17.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
18.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
19.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
20.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
21.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
22.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
23.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
24.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
25.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
26.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
27.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
28.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
29.	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0
30.	1	6	x	10	390	181 950	0	0	0	0	0	0

Wśród lokalnych placówek pomocy społecznej prowadzonych przez inny podmiot w roku 2005 znajdzie się 26 ośrodków wsparcia, 1 ośrodek interwencji kryzysowej oraz 10 dziennych placówek opiekuńczo – wychowawczych. Przewiduje się, iż placówki te w roku 2005 zapewnią 3.378 miejsc. Ogólny koszt funkcjonowania wszystkich placówek lokalnych, prowadzonych przez inny niż gmina podmiot, wyniesie 2.961.766 zł.

Ogółem w roku 2005 funkcjonować będzie 105 placówek o zasięgu lokalnym, finansowanych ze środków pochodzących na pomoc społeczną. Przewidziano w nich 6.637 miejsc. Całościowy koszt funkcjonowania wszystkich placówek o zasięgu lokalnym w 2005r. gminy szacują na kwotę **19.311.130 zł.**

Wśród jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu ponadlokalnym prowadzonych przez powiat w roku 2005 znajdzie się 45 domów pomocy społecznej, 6 ośrodków wsparcia, 13 mieszkań chronionych, 2 ośrodki interwencji kryzysowej, 93 placówki opiekuńczo – wychowawcze oraz 9 jednostek specjalistycznego poradnictwa. W placówkach tych zaplanowano 8.064 miejsca. Łączny koszt prowadzenia i utrzymania tych placówek wynosić będzie 169.068.076 zł.

Tabela 29

Planowane koszty utrzymania i prowadzenia jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym - organ prowadzący powiat										
L.p.	powiat	domy pomocy społecznej			ośrodki wsparcia			mieszkania chronione		
		liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)
1.	Bolesławiec	0	0	-	0	0	-	0	0	-
2.	Dzierżoniów	1	136	2 902 800	0	0	-	5	5	3 000
3.	Głogów	2	201	4 134 682	1	50	324 000	0	0	-
4.	Góra	1	56	166 700	0	0	-	0	0	-
5.	Jawor	2	175	3 534 600	0	0	-	0	0	-
6.	Jelenia Góra gr.	0	0	-	0	0	-	0	0	-
7.	Jelenia Góra	4	309	6 795 131	0	0	-	0	0	-
8.	Kamienna Góra	1	139	3 217 572	0	0	-	0	0	-
9.	Kłodzko	6	543	11 072 500	0	0	-	0	0	-
10.	Legnica gr.	0	0	-	0	0	-	0	0	-
11.	Legnica	4	1280	25 023 240	0	0	-	0	0	-
12.	Lubań	0	0	-	0	0	-	0	0	-
13.	Lubin	0	0	-	0	0	-	0	0	-
14.	Lwówek Śl.	2	230	4 592 553	0	0	-	0	0	-
15.	Milicz	2	253	5 052 520	0	0	-	0	0	-
16.	Oleśnica	1	302	6 165 056	2	12	40 000	0	0	-
17.	Oława	1	114	2 390 935	0	0	-	0	0	-
18.	Polkowice	0	0	-	0	0	-	0	0	-
19.	Strzelin	0	0	-	0	0	-	0	0	-
20.	Środa Śl.	1	30	429 804	1	30	204 000	0	0	-
21.	Świdnica	1	70	1 600 000	0	0	-	1	12	150 093
22.	Trzebnica	2	237	5 101 640	0	0	-	0	0	-
23.	Wałbrzych	1	52	1 230 000	2	40	150 000	2	12	19 000
24.	Wolów	1	x	-	0	0	-	0	0	-
25.	Wrocław gr.	4	637	14 025 400	0	0	-	5	26	25 000
26.	Wrocław	1	70	1 038 811	0	0	-	0	0	-
27.	Ząbkowice	4	463	9 089 769	0	0	-	0	0	-
28.	Zgorzelec	3	304	6 419 677	0	0	-	0	0	-
29.	Złotoryja	0	0	-	0	0	-	0	0	-
30.	ogółem	45	5601	113 983 390	6	132	718 000	13	55	197 093

Planowane koszty utrzymania i prowadzenia jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym - organ prowadzący powiat (c.d.)

L.p.	ośrodki interwencji kryzysowej			ośrodki adopcyjno - opiekuńcze			placówki opiekuńczo - wychowawcze			jednostki specjalistycznego poradnictwa			ogółem		
	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)
1.	0	0	-	0	x	0	1	36	700 000	0	x	-	1	36	700 000
2.	1	8	25 000	0	x	0	2	158	3 571 600	0	x	-	9	307	6 502 400
3.	0	0	-	0	x	0	3	51	10 057 854	0	x	-	6	302	14 516 536
4.	0	0	-	0	x	0	0	0	-	0	x	-	1	56	166 700
5.	0	0	-	0	x	0	2	93	1 895 800	0	x	-	4	268	5 430 400
6.	0			0	x	0	0	0	-	0	x	-	0	0	
7.	0	0	-	0	x	0	1	48	1 018 660	0	x	-	5	357	7 813 791
8.	0	0	-	0	x	0	0	0	-	0	x	-	1	139	3 217 572
9.	0	0	-	0	x	0	6	160	3 542 600	0	x	-	12	703	14 615 100
10.	0			0	x	0	0	0	-	0	x	-	0		
11.	0	0	-	0	x	0	2	40	855 720	0	x	-	6	1320	25 878 960
12.	0			0	x	0	2	84	361 200	0	x	-	2	84	361 200
13.	0	0	-	0	x	0	0	0	-	1	20	7 000	1	20	7 000
14.	0	0	-	0	x	0	0	0	-	0	x	-	2	230	4 592 553
15.	0	0	-	0	x	0	1	32	741 120	0	x	-	3	285	5 793 640
16.	1	10	30 000	0	x	0	3	56	1 231 369	3	x	18 000	10	380	7 484 425
17.	0	0	-	0	x	0	2	40	925 783	0	x	-	3	154	3 316 718
18.	0	0	-	0	x	0	2	40	795 750	0	x	-	2	40	795 750
19.	0	0	-	0	x	0	2	40	983 594	0	x	-	2	40	983 594
20.	0	0	-	0	x	0	4	128	359 911	0	x	-	6	188	993 715
21.	0	0	-	0	x	0	3	207	1 557 850	0	x	-	5	289	3 307 943
22.	0	0	-	0	x	0	0	0	-	0	x	-	2	237	5 101 640
23.	0	0	-	0	x	0	10	328	7 406 509	0	x	-	15	432	8 805 509
24.	0	0	-	0	x	0	6	73	1 541 500	4	x	-	11	73	1 541 500
25.	0	0	-	0	x	0	31	466	12 012 309	1	x	30 000	41	1129	26 092 709
26.	0	0	-	0	x	0	8	81	2 748 704	0	x	-	9	151	3 787 515
27.	0	0	-	0	x	0	0	0	-	0	x	-	4	463	9 089 769
28.	0	0	-	0	x	0	0	0	-	0	x	-	3	304	6 419 677
29.	0	0	-	0	x	0	2	77	1 751 760	0	x	-	2	77	1 751 760
30.	2	18	55 000	0	x	0	93	2238	54 059 593	9	20	55 000	168	8064	169 068 076

Tabela 30

Planowane koszty utrzymania i prowadzenia jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym - inny organ prowadzący													
L.p.	powiat	domy pomocy społecznej			ośrodki wsparcia			mieszkania chronione			ośrodki interwencji kryzysowej		
		liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)
1.	Bolesławiec	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
2.	Dzierżoniów	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
3.	Głogów	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
4.	Góra	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
5.	Jawor	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
6.	Jelenia Góra gr.	0	0	-	0	0	-	0	0	-			
7.	Jelenia Góra	1	60	1 410 000	0	0	-	0	0	-	0	0	-
8.	Kamienna Góra	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
9.	Kłodzko	2	130	1 899 600	0	0	-	0	0	-	0	0	-
10.	Legnica gr.	0	0	-	0	0	-	0	0	-			
11.	Legnica	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
12.	Lubań	0	0	-	0	0	-	0	0	-			
13.	Lubin	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
14.	Lwówek Śl.	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
15.	Milicz	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
16.	Oleśnica	0	0	-	0	0	-	0	0	-			
17.	Oława	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
18.	Polkowice	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
19.	Strzelin	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
20.	Środa Śl.	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
21.	Świdnica	1	68	1 097 896	1	25	289 270	0	0	-	0	0	-
22.	Trzebnica	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
23.	Wałbrzych	0	0	-	0	0	-	0	0	-	1	29	48 000
24.	Wolów	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
25.	Wrocław gr.	5	260	5 993 600	0	0	-	1	30	92 900	0	0	-
26.	Wrocław	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
27.	Ząbkowice	1	70	1 074 511	0	0	-	0	0	-	1	8	72 600
28.	Zgorzelec	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
29.	Złotoryja	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
30.	ogółem	10	588	11 475 607	1	25	289 270	1	30	92 900	2	37	120 600

Planowane koszty utrzymania i prowadzenia jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym - inny organ prowadzący (c.d.)												
L.p.	ośrodki adopcyjno - opiekuńcze			placówki opiekuńczo - wychowawcze			jednostki specjalistycznego poradnictwa			ogółem		
	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)	liczba placówek	liczba miejsc planowanych na 2005r.	planowany roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówek bez inwestycji (w zł.)
1.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
2.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
3.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
4.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
5.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
6.	0	x	-	0	0	-	0	0	0			
7.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	1	60	1 410 000
8.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
9.	0	x	-	2	100	1 071 000	0	0	0	4	230	2 970 600
10.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
11.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
12.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
13.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
14.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
15.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
16.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
17.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
18.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
19.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
20.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
21.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	2	93	1 387 166
22.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
23.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	1	29	48 000
24.	0	x	-	2	50	1 248 600	0	0	0	2	50	1 248 600
25.	2	x	117 000	1	60	159 900	0	0	0	9	350	6 363 400
26.	0	x	-	1	22	558 094	0	0	0	1	22	558 094
27.	0	x	-	1	60	1 245 000	0	0	0	3	138	2 392 111
28.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
29.	0	x	-	0	0	-	0	0	0	0	0	-
30.	2	x	117 000	7	292	4 282 594	0	0	0	23	972	16 377 971

W roku 2005 na terenie województwa dolnośląskiego przewiduje się również prowadzenie przez inny, niż powiat, podmiot, 10 domów pomocy społecznej, 1 ośrodka wsparcia, 1 mieszkania chronionego, 2 ośrodków interwencji kryzysowej, 2 ośrodków adopcyjno – opiekuńczych oraz 7 placówek opiekuńczo – wychowawczych. Ogółem inne, niż powiat, podmioty prowadzić będą 23 placówki wsparcia dziennego i całodobowego, oferujące 972 miejsca. Łączny koszt utrzymania i prowadzenia tych placówek wynosić będzie 16.377.971 zł.

Działalność o zasięgu ponadlokalnym będzie w roku 2005 prowadzić łącznie 191 placówek pomocy społecznej, oferujących 9036 miejsc. Łączny koszt utrzymania i prowadzenia placówek o zasięgu ponadlokalnym wyniesie 185.446.047 zł.

Podsumowując, w roku 2005 na terenie województwa dolnośląskiego przewidziane zostało funkcjonowanie 296 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, prowadzących działalność całodobową i dzienną. Ogółem do dyspozycji potrzebujących mieszkańców Dolnego Śląska przygotowano 17.100 miejsc. Szacuje się, iż ogólny koszt funkcjonowania wszystkich placówek w roku 2005 wynosić będzie **354.514.123 zł**. Grupując placówki według typów świadczonej pomocy na terenie Dolnego Śląska działać będzie 56 domów pomocy społecznej, 86 ośrodków wsparcia, 16 mieszkań chronionych, 7 ośrodków interwencji kryzysowej, 13 dziennych placówek opiekuńczo – wychowawczych, 2 ośrodki adopcyjno – opiekuńcze, 100 placówek opiekuńczo – wychowawczych, 9 jednostek specjalistycznego poradnictwa oraz 7 placówek o innym charakterze.

W porównaniu z 2004r., zwiększyła się ogólna liczba placówek o 5, zwiększeniu uległa także liczba miejsc – o 2.801. Znacznemu zmniejszeniu uległy natomiast przewidywane środki finansowe przeznaczone na utrzymanie placówek pomocy społecznej. W porównaniu z rokiem 2004 środki finansowe przeznaczone na utrzymanie placówek o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym zmniejszyły się aż o 1.198.091.344. Biorąc pod uwagę profil działalności, o 12 zmniejszyła się liczba domów pomocy społecznej, o 53 zmniejszyła się liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych, o 3 zmniejszyła się liczba ośrodków adopcyjno – opiekuńczych, o 36 zwiększyła się liczba ośrodków wsparcia, o 9 zwiększyła się liczba mieszkań chronionych, o 1 wzrosła liczba ośrodków interwencji kryzysowej, zaś o 7 wzrosła liczba jednostek specjalistycznego poradnictwa.

7.4. Inwestycje.

Według szacunków gminnych wartość ogólna inwestycji z zakresu infrastruktury socjalnej kontynuowanych lub planowanych do rozpoczęcia w 2005r. wynosić będzie 7.797.197 zł, zaś planowane zapotrzebowanie na środki finansowe w roku 2005 wyniesie 4.720.246. Jedynie gminy z 8 powiatów wskazują, że planują rozbudowę lub modernizację istniejącej infrastruktury socjalnej. Gminy aż z 21 powiatów nie przewidują żadnych inwestycji w zakresie infrastruktury pomocy społecznej (w porównaniu z 12 w roku 2004). W porównaniu z rokiem 2004 nastąpił wzrost przewidywanych wydatków infrastrukturalnych – o 3.969.883 zł. Największe zapotrzebowanie na infrastrukturę pomocy społecznej wykazują gminy należące do powiatu górowskiego oraz milickiego.

Tabela 31

Inwestycje z zakresu infrastruktury socjalnej kontynuowane bądź planowane do rozpoczęcia w 2005r. przez gminę		
powiat	wartość inwestycji ogółem	zapotrzebowanie na środki finansowe na realizację zadania w 2005r.
Bolesławiec	1 059 709	95 000
Dzierżoniów	-	-
Głogów	-	-
Góra	2 680 000	1 340 000
Jawor	-	-
Jelenia Góra gr.	-	-
Jelenia Góra	-	-
Kamienna Góra	600 000	400 000
Kłodzko	-	-
Legnica gr.	-	-
Legnica	-	-
Lubań	-	-
Lubin	364 500	314 046
Lwówek Śl.	-	-
Milicz	960 000	960 000
Oleśnica	-	-
Oława	-	-
Polkowice	-	-
Strzelin	-	-
Środa Śl.	-	-
Świdnica	825 000	550 000
Trzebnica	-	-
Wałbrzych	683 470	648 700
Wołów	-	-
Wrocław gr.	624 500	412 500
Wrocław	-	-
Ząbkowice	-	-
Zgorzelec	-	-
Złotoryja	-	-
ogółem	7 797 179	4 720 246

Większe nakłady na infrastrukturę socjalną przewidywane są w odniesieniu do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu ponadlokalnym. Z szacunków powiatów wynika, iż ogólny koszt planowanych do realizacji zadań infrastrukturalnych (kontynuowanych lub planowanych do rozpoczęcia w 2005r.) wynosić będzie 36.724.471 zł., zaś szacowane zapotrzebowanie na środki finansowe na rok 2005 – 15.334.739 zł. Zapotrzebowanie na środki finansowe na inwestycje infrastrukturalne zgłasza 10 powiatów. Wśród nich najwyższe nakłady inwestycyjne przewiduje powiat jeleniogórski, legnicki oraz miasto na prawach powiatu Wrocław. W porównaniu z 2004r. planowane nakłady na infrastrukturę o charakterze socjalnym zmniejszyły się o 8.710.178 zł.

19 powiatów nie przewiduje żadnych inwestycji w placówkach pomocy społecznej na swoim terenie.

Tabela 32

Inwestycje z zakresu infrastruktury socjalnej kontynuowane bądź planowane do rozpoczęcia w 2005r. przez powiat		
powiat	wartość inwestycji ogółem	zapotrzebowanie na środki finansowe na realizację zadania w 2005r.
Bolesławiec	-	-
Dzierżoniów	-	-
Głogów	725 600	725 600
Góra	-	-
Jawor	1 133 712	1 032 869
Jelenia Góra gr.	-	-
Jelenia Góra	16 767 000	1 658 000
Kamienna Góra	-	-
Kłodzko	828 600	828 600
Legnica gr.	-	-
Legnica	3 238 382	3 138 382
Lubań	-	-
Lubin	-	-
Lwówek Śl.	-	-
Milicz	-	-
Oleśnica	-	-
Oława	-	-
Polkowice	-	-
Strzelin	-	-
Środa Śl.	-	-
Świdnica	1 480 000	1 480 000
Trzebnica	1 310 000	610 000
Wałbrzych	1 295 000	127 250
Wołów	-	-
Wrocław gr.	8 121 177	4 059 038
Wrocław	-	-
Ząbkowice	-	-
Zgorzelec	1 825 000	1 675 000
Złotoryja	-	-
ogółem	36 724 471	15 334 739

Ogólna wartość inwestycji z zakresu pomocy społecznej kontynuowanych lub planowanych do rozpoczęcia na Dolnym Śląsku w 2005r. wynosić będzie 44.521.650 zł., zaś zapotrzebowanie na środki finansowe na inwestycje jednostki organizacyjne pomocy społecznej szacują na poziomie 20.054.985 zł. Ogólna wartość planowanych inwestycji jest mniejsza od przewidywanej w 2004r. o 4.740.313 zł.

7.5. Utrzymanie jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

Roczny koszt funkcjonowania ośrodków pomocy społecznej w województwie dolnośląskim szacuje się na poziomie 100.345.241 zł., w tym 82,5% kosztów przeznacza się na wynagrodzenie wraz z pochodnymi, pozostałe koszty utrzymania ośrodka wynosić będą średnio 14% wszystkich nakładów na prowadzenie i utrzymanie ośrodka, 2,7% planowanych środków przeznacza się na inwestycje

(nowe inwestycje, modernizacja, zakupy inwestycyjne), zaś jedynie 0,8% środków na podnoszenie kwalifikacji personelu, zatrudnionego w ośrodku. Powyżej 80% całości środków planuje się przeznaczyć na wynagrodzenia w gminach należących do 23 powiatów, najwięcej w gminach należących do powiatu legnickiego – 91,7% całości środków przeznaczonych na funkcjonowanie ośrodka. Najwyższy poziom nakładów na inwestycje zaplanowano w mieście na prawach powiatu Legnicy – 14,3% ogółu środków, zaś w gminach należących do 16 powiatów wydatki inwestycyjne nie przekroczą 1%. W odniesieniu do planowanych kosztów podnoszenia kwalifikacji zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej pracowników, w gminach należących do 22 powiatów wydatki na ten cel nie przekraczają 1%.

Tabela 33

Prowadzenie i utrzymanie Ośrodka Pomocy Społecznej									
powiat	OPS - ogółem (w zł.)	w tym							
		wynagrodzenie z pochodnymi	%	inwestycje	%	koszt planowanych szkoleń zawodowych i uzupełnienia wykształcenia	%	pozostałe koszty utrzymania	%
Bolesławiec	3 566 989	2 617 139	73,4	266 790	7,5	26 150	0,7	656 910	18,4
Dzierżoniów	3 099 131	2 659 117	85,8	12 745	0,4	14 500	0,5	412 769	13,3
Głogów	3 520 482	2 950 554	83,8	130 000	3,7	21 499	0,6	418 429	11,9
Góra	1 510 471	1 319 203	87,3	5 000	0,3	12 310	0,8	173 958	11,5
Jawor	2 495 134	2 108 400	84,5	24 100	1,0	4 700	0,2	357 934	14,3
Jelenia Góra gr.	2 158 300	1 872 457	86,8	-	0,0	-	0,0	285 843	13,2
Jelenia Góra	2 520 517	2 102 539	83,4	31 000	1,2	14 800	0,6	372 178	14,8
Kamienna Góra	1 532 150	1 270 304	82,9	23 000	1,5	14 800	1,0	224 046	14,6
Kłodzko	5 410 478	4 255 208	78,6	214 250	4,0	63 900	1,2	877 120	16,2
Legnica gr.	4 459 485	3 204 635	71,9	639 886	14,3	5 500	0,1	609 464	13,7
Legnica	2 790 533	2 558 664	91,7	7 000	0,3	7 300	0,3	217 569	7,8
Lubań	2 188 053	1 836 292	83,9	16 880	0,8	19 000	0,9	315 881	14,4
Lubin	4 499 722	3 967 589	88,2	-	0,0	17 500	0,4	514 633	11,4
Lwówek Śl.	1 967 065	1 629 740	82,9	17 000	0,9	49 400	2,5	270 925	13,8
Milicz	810 786	692 253	85,4	17 033	2,1	7 500	0,9	94 000	11,6
Oleśnica	2 418 540	2 188 110	90,5	3 000	0,1	12 126	0,5	215 304	8,9
Oława	1 942 115	1 739 667	89,6	1 500	0,1	11 000	0,6	189 948	9,8
Polkowice	1 435 391	1 229 226	85,6	9 000	0,6	10 300	0,7	186 865	13,0
Strzelin	1 330 130	1 108 554	83,3	27 000	2,0	6 200	0,5	188 376	14,2
Sroda Śl.	2 025 860	1 683 121	83,1	3 000	0,1	40 294	2,0	299 445	14,8
Świdnica	3 347 362	2 849 353	85,1	32 960	1,0	19 200	0,6	445 849	13,3
Trzebnica	2 335 341	2 001 563	85,7	54 100	2,3	27 500	1,2	252 178	10,8
Wałbrzych	7 963 421	5 639 662	70,8	746 800	9,4	49 100	0,6	1 527 859	19,2
Wołów	1 841 025	1 400 500	76,1	120 500	6,5	41 425	2,3	278 600	15,1
Wrocław gr.	21 695 422	18 387 622	84,8	199 500	0,9	142 740	0,7	2 965 560	13,7
Wrocław	2 981 958	2 500 796	83,9	11 000	0,4	56 600	1,9	413 562	13,9
Ząbkowice	2 402 838	1 984 895	82,6	23 000	1,0	21 800	0,9	373 143	15,5
Zgorzelec	3 720 997	2 963 793	79,7	56 600	1,5	41 800	1,1	658 804	17,7
Złotoryja	2 375 545	2 074 917	87,3	47 400	2,0	23 450	1,0	229 778	9,7
ogółem	100 345 241	82 795 873	82,5	2 740 044	2,7	782 394	0,8	14 026 930	14,0

W porównaniu z 2004r. wzrósł ogólny koszt utrzymania dolnośląskich ośrodków pomocy społecznej o 7.018.469 zł. Zmieniła się także struktura planowanych wydatków. Zwiększyła się

ogólna kwota środków finansowych przeznaczonych na wynagrodzenia o 4,8%, zmniejszyła się natomiast kwota wydatków na inwestycje o 3,8%, zmniejszyły się także planowane wydatki na podnoszenie kwalifikacji personelu zatrudnionego w ośrodkach pomocy społecznej o 0,5%. O 0,5% zmniejszyła się również planowana kwota na pozostałe koszty utrzymania.

Na prowadzenie i utrzymanie Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie na terenie województwa dolnośląskiego w roku 2005 zaplanowano środki finansowe w wysokości 10.304.303zł., z tego 77,7% środków przeznaczono na wynagrodzenia z pochodnymi, 16,9% pochłoną wydatki związane z pozostałymi kosztami utrzymania jednostki, inwestycje zaplanowano na poziomie 4,6% całości nakładów. Na podnoszenie kwalifikacji pracowników przeznaczono 0,8% środków finansowych.

Tabela 34

Prowadzenie i utrzymanie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie									
powiat	PCPR - ogółem (w zł.)	w tym							
		wynagrodzenie z pochodnymi	%	inwestycje	%	koszt planowanych szkoleń zawodowych i uzupełnienia wykształcenia	%	pozostałe koszty utrzymania	%
Bolesławiec	279 500	206 982	74,1	-	0	2 000	0,7	70 518	25,2
Dzierżoniów	428 847	340 617	79,4	-	0	3 000	0,7	85 230	19,9
Głogów	175 371	149 855	85,4	-	0	1 500	0,9	24 016	13,7
Góra	236 978	188 513	79,5	-	0	2 500	1,1	45 965	19,4
Jawor	198 700	160 600	80,8	10 000	5	1 000	0,5	27 100	13,7
Jelenia Góra gr.									
Jelenia Góra	437 500	357 800	81,8	-	0	1 000	0,2	78 700	18
Kamienna Góra	164 500	127 000	77,2	-	0	25 000	15,2	12 500	7,6
Kłodzko	679 800	563 100	82,8	10 000	1,5	2 000	0,3	104 700	15,4
Legnica gr.									
Legnica	300 300	227 300	75,7	-	0	-	0	73 000	24,3
Lubań	247 713	201 263	81,2	-	0	-	0	46 450	18,8
Lubin	297 013	243 553	82,0	-	0	-	0	53 460	18
Lwówek Śl.	244 731	196 816	80,4	18 000	7,4	8 000	3,3	21 915	8,9
Milicz	222 364	186 514	83,9	-	0	3 000	1,3	32 850	14,8
Oleśnica	631 437	264 492	41,9	316 480	50,1	6 000	1	44 465	7
Oława	164 000	138 196	84,3	-	0	-	0	25 804	15,7
Polkowice	212 860	165 073	77,6	-	0	3 000	1,4	44 787	21
Strzelin	147 945	125 845	85,1	-	0	-	0	22 100	14,9
Środa Śl.	244 000	202 855	83,1	-	0	-	0	41 145	16,9
Świdnica	399 967	313 851	78,5	-	0	3 000	0,7	83 116	20,8
Trzebnica	450 500	392 000	87,0	3 500	0,8	3 000	0,7	52 000	11,5
Wałbrzych	854 286	662 646	77,6	10 000	1,2	6 000	0,7	175 640	20,5
Wołów	122 600	100 080	81,6	-	0	1 500	1,2	21 020	17,2
Wrocław gr.	1 751 678	1 429 778	81,6	10 500	0,6	8 700	0,5	302 700	17,3
Wrocław	370 000	295 700	79,9	1 900	0,5	-	0	72 400	19,6
Ząbkowice	290 483	243 791	83,9	-	0	2 400	0,9	44 292	15,2
Zgorzelec	561 230	404 066	72,0	60 600	10,8	2 000	0,4	94 564	16,8
Złotoryja	190 000	120 000	63,2	30 000	15,8	-	0	40 000	21
ogółem	10 304 303	8 008 286	77,7	470 980	4,6	84 600	0,8	1 740 437	16,9

W przypadku 15 powiatów nakłady na wynagrodzenia przekroczą 80% całości środków, przeznaczonych na utrzymanie centrum – najwięcej na ten cel planuje się przeznaczyć w powiecie trzebnickim – 87%. Na inwestycje w roku 2005r. największe nakłady zaplanowano w powiecie oleśnickim – 50,1%. Wydatki na inwestycje na poziomie niższym niż 1% planuje się w 20 powiatach, jednocześnie w 20 powiatach zaplanowano nakłady finansowe na kształcenie personelu na poziomie niższym niż 1%.

W porównaniu z rokiem 2004 zmniejszyła się łączna ilość nakładów finansowych przeznaczonych na utrzymanie Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie o 1.625.766. O 3,4% zwiększyły się planowane wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi, o 2,7% zmniejszyły się planowane wydatki na inwestycje, o 0,5% zmniejszyły się planowane wydatki na podnoszenie kwalifikacji personelu, zaś o 0,2% zmniejszeniu ulegną wydatki na pozostałe koszty utrzymania PCPR-ów.

Łącznie na funkcjonowanie jednostek organizacyjnych pomocy społecznej szczebla gminnego i powiatowego przewiduje się w roku 2005 kwotę w wysokości 110.649.544 zł.

7.6. Zatrudnienie w placówkach organizacyjnych pomocy społecznej.

Planowane zatrudnienie w roku 2005 w jednostkach organizacyjnych szczebla gminnego i powiatowego prezentowane są w poniższych tabelach. W ośrodkach pomocy społecznej planuje się w 2005r. zatrudnienie 3096 osób, w tym 1197 pracowników socjalnych. W porównaniu z rokiem 2004 planowana liczba pracowników OPS-ów zwiększyła się o 707 osób. Planowana liczba pracowników socjalnych także uległa zwiększeniu o 100 osób. Na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w roku 2005 przypadać będzie średnio 2421 mieszkańców Dolnego Śląska. Z szacunków gmin wynika, iż najmniej mieszkańców przypadać będzie na jednego pracownika socjalnego w gminach powiatu górowskiego i lwóweckiego, zaś najwięcej w gminach powiatu polkowickiego i oleśnickiego. Poniżej 2000 mieszkańców przypadających na jednego pracownika socjalnego odnotować możemy w gminach należących do 5 powiatów: głogowskiego, górowskiego, kamiennogórskiego, lubańskiego oraz lwóweckiego.

W Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie planuje się w roku 2005 zatrudnienie 304 osób. Oznacza to wzrost liczby zatrudnionych o 23 osoby w porównaniu z rokiem 2004.

Ogółem w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w 2005r. planuje się zatrudnienie 3400 osób.

Tabela 35. Planowane zatrudnienie w Ośrodku Pomocy Społecznej

Powiat	kierownik	zastępca kierownika	starszy specjalista pracy socjalnej	specjalista pracy socjalnej	starszy pracownik socjalny	pracownik socjalny	aspirant pracy socjalnej	pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze	pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	pracownicy socjalni ogółem	z tego w rejonach opiekuńczych	konsultant	koordynator ds. komputeryzacji	radca prawny	pozostali pracownicy	ogółem pracownicy OPS
Bolesławiec	5	1	0	8	17	11	0	5	0	36	31	2	1	0	43	93
Dzierżoniów	7	2	3	5	23	7	4	7	0	40	35	0	0	1	26	85
Głogów	6	1	0	6	26	14	0	2	0	46	46	5	0	1	41	102
Góra	4	1	0	10	9	2	1	25	4	21	16	0	0	0	19	75
Jawor	6	3	1	2	17	6	4	35	4	26	23	2	1	0	23	104
Jelenia Góra gr.	3	0	0	0	26	5	0	0	0	31	26	0	0	1	23	58
Jelenia Góra	9	0	1	5	10	9	4	12	0	26	24	0	0	1	24	75
Kamienna Góra	4	1	2	2	15	6	0	0	0	26	21	0	0	1	13	44
Kłodzko	11	1	2	8	42	18	2	4	1	73	54	0	1	2	69	161
Legnica gr.	1	2	0	8	16	21	0	0	0	45	45	0	1	1	76	126
Legnica	8	1	0	10	9	7	1	19	6	24	21	0	1	1	33	96
Lubań	7	0	0	10	10	10	0	5	0	30	25	0	0	1	24	67
Lubin	4	1	0	17	14	10	0	18	13	39	37	3	0	2	47	129
Lwówek Śl.	5	0	4	3	10	10	0	11	9	27	22	0	0	2	27	81
Milicz	3	0	0	1	7	4	1	1	0	15	10	0	0	0	6	23
Oleśnica	8	1	0	8	16	7	1	21	4	31	26	0	0	1	19	86
Oława	4	0	0	11	11	10	1	0	0	33	30	0	1	2	31	71
Polkowice	5	0	0	6	3	6	1	6	8	15	12	4	0	0	17	56
Strzelin	5	1	0	3	12	5	1	13	1	20	17	0	0	0	16	57
Środa Śl.	5	0	1	6	5	5	0	14	1	17	15	0	0	0	11	48
Świdnica	8	0	2	2	27	18	2	15	0	50	41	1	2	1	46	124
Trzebnica	6	1	0	10	14	12	2	23	0	37	27	0	1	1	25	95
Wałbrzych	9	1	3	8	49	20	2	12	2	79	62	0	1	3	87	197
Wotów	3	2	0	2	8	6	1	6	4	17	17	1	1	0	20	54
Wrocław gr.	1	2	0	78	92	96	2	165	0	266	211	6	0	5	192	639
Wrocław	8	1	1	7	14	9	3	18	0	31	20	0	0	0	15	76
Ząbkowice	7	3	0	4	18	4	4	1	1	28	24	0	1	0	17	60
Zgorzelec	7	3	1	9	31	5	6	28	1	46	33	0	1	1	31	124
Złotoryja	11	0	2	6	10	3	0	15	4	22	22	1	0	1	37	90
ogółem	170	29	23	255	561	346	43	481	63	1197	993	25	13	29	1058	3096

Tabela 36

Planowane zatrudnienie w PCPR																	
powiat	dyrektor, zastępca dyrektora	kierownik, zastępca kierownika	kierownik działu	kierownik sekcji	główny specjalista	starszy specjalista pracy socjalnej	konsultant	starszy specjalista pracy z rodziną	specjalista pracy socjalnej	specjalista pracy z rodziną	starszy pracownik socjalny	pracownik socjalny	aspirant pracy socjalnej	koordynator ds. komputeryzacji	radca prawny	pozostali pracownicy	ogółem pracownicy PCPR
Bolesławiec	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	0	0	0	3	8
Dzierżoniów	1	0	1	0	0	0	0	0	3	0	0	1	1	0	0	5	12
Głogów	1	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	3	0	0	0	2	9
Góra	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	4	8
Jawor	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	4	7
Jelenia Góra gr.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Jelenia Góra	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	7	11
Kamienna Góra	0	1	0	0	2	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	1	8
Kłodzko	2	0	0	0	1	1	0	1	2	0	0	0	0	0	0	12	19
Legnica gr.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Legnica	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	3	6
Lubań	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	3	0	0	6	12
Lubin	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	6	9	18
Lwówek Śl.	0	1	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	6
Milicz	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	6
Oleśnica	2	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	6
Olawa	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	4
Polkowice	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	7
Strzelin	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	3	6
Środa Śl.	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	2	7
Świdnica	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	10	16
Trzebnica	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	0	0	1	7	12
Wałbrzych	1	0	1	0	0	4	0	0	1	0	0	2	0	0	0	15	24
Wolów	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	3	7
Wrocław gr.	0	0	1	0	0	0	4	0	2	0	8	10	0	0	0	19	44
Wrocław	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	5	10
Ząbkowice	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	6	8
Zgorzelec	1	0	3	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0	1	0	8	16
Złotoryja	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	3	7
ogółem	18	14	7	0	7	9	7	4	12	4	17	42	7	1	10	145	304

8. Aktywność obywatelska. Organizacje pozarządowe.

Istotą społeczeństwa obywatelskiego jest podejmowanie przez jego członków działań na rzecz dobra wspólnego, na rzecz społeczności lokalnej. W takim społeczeństwie obywatele dobrowolnie podejmują zbiorową aktywność w celu stworzenia jak najlepszych dla ich rozwoju warunków społecznych, gospodarczych, kulturalnych, ekologicznych czy zdrowotnych. Filarami, na których opiera się społeczeństwo obywatelskie są samorządy lokalne oraz przede wszystkim organizacje pozarządowe.

Organizacja pozarządowa, w myśl ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest to jednostka niebędąca jednostką sektora finansów publicznych, nie działająca w celu osiągnięcia zysku, osoba prawna lub jednostka nie posiadająca osobowości prawnej, utworzona na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacja i stowarzyszenie, z zastrzeżeniem:

- partii politycznych,
- związków zawodowych i organizacji pracodawców,
- samorządów zawodowych;
- fundacji, których jedynym fundatorem jest Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego, chyba że:
 - a) przepisy odrębne stanowią inaczej,
 - b) majątek tej fundacji nie jest w całości mieniem państwowym, mieniem komunalnym lub mieniem pochodzącym z finansowania środkami publicznymi w rozumieniu ustawy o finansach publicznych lub
 - c) fundacja prowadzi działalność statutową w zakresie nauki, w szczególności na rzecz nauki;
- fundacji utworzonych przez partie polityczne;
- spółek działających na podstawie przepisów o kulturze fizycznej.

Z badań przeprowadzonych w 2002r. przez Stowarzyszenie Klon/Jawor, wynika, iż w okresie tym w Polsce zarejestrowanych było 36.500 stowarzyszeń oraz 5.000 fundacji. Ponad połowa z nich (58%) prowadziła aktywną działalność. Badaczom udało się ustalić, że 10% spośród zarejestrowanych organizacji nie prowadziło żadnej działalności. Większość organizacji powstała w okresie po 1989r. (93%), zaś 30% spośród zarejestrowanych organizacji istnieje nie dłużej niż trzy lata. Największa liczba organizacji pozarządowych zarejestrowana jest na terenie województwa mazowieckiego (7.193), następnie na terenie województwa śląskiego (4.536), małopolskiego (3.853) oraz wielkopolskiego (3.616). Na terenie województwa dolnośląskiego odnotowano istnienie 3.315 organizacji pozarządowych.

Liczbę zarejestrowanych organizacji pozarządowych odniesiono do liczby mieszkańców danego województwa, w przeliczeniu na 10.000 mieszkańców. Największe zagęszczenie organizacji pozarządowych odnotowano w województwie mazowieckim (14,2), a następnie w województwach:

pomorskim (13), małopolskim (11,8), lubuskim (11,8) oraz warmińsko – mazurskim (11,6). Województwo dolnośląskie znalazło się na 6 miejscu z liczbą 11,2 organizacji przypadających na 10.000 mieszkańców. Najmniejszą liczbę organizacji pozarządowych w stosunku do liczby mieszkańców odnotowano w województwach: opolskim (7,6), świętokrzyskim (8,5) oraz kujawsko – pomorskim (9,2). Wskazuje się przy tym, iż najczęściej organizacje pozarządowe (49% zarejestrowanych organizacji) mają swe oficjalne siedziby na terenie dużych miast (często w aktualnych i byłych stolicach województw).

Według danych Klon/Jawor, 30% organizacji pozarządowych należy (w sposób formalny lub nieformalny) do krajowych, regionalnych czy branżowych porozumień, federacji, związków, zaś 9% należy do szerszych formacji międzynarodowych.

Stosując węższą definicję sektora pozarządowego (ograniczonego do stowarzyszeń i fundacji) możemy wskazać, iż najwięcej organizacji prowadzi działalność sportową, rekreacyjną, turystyczną i wypoczynkową (35% wskazań – przy wskazaniu na jedno, najważniejsze pole działania, 59,3% przy wskazaniu na trzy podstawowe obszary działania). Następnie organizacje wskazywały na działania związane z edukacją, oświatą i wychowaniem (odpowiednio 12,2% i 48,4%), działalność na rzecz ochrony zdrowia, rehabilitacji i pomocy osobom niepełnosprawnym (11,1% i 32,6%), aktywność w obszarze związanym ze sztuką, kulturą, ochroną zabytków i tradycji (9,5% i 27,4%). Na dalszych miejscach znalazła się działalność związana z pomocą społeczną, samopomocą oraz działalność charytatywna (4,3% i 17,2%), działania wspierające rozwój lokalny oraz regionalny (odpowiednio 3,8% i 16,3%) oraz działania na rzecz ochrony środowiska i ekologii (2,6% i 13,3%).

Stosując szerszą definicję sektora pozarządowego (w którym oprócz stowarzyszeń i fundacji znalazły się inne formy aktywności obywatelskiej: komitety rodzicielskie, rady rodziców, rady szkół, organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego, związki pracodawców, związki zawodowe, koła łowieckie, komitety społeczne, kościoły i związki wyznaniowe, ochotnicze straże pożarne oraz partie polityczne) największą aktywność odnotowano w obszarze reprezentowania i ochrony interesów określonych grup zawodowych (18,2%), w następnej kolejności działania związane z religią, wyznaniem (16,5%), działalność sportowa, rekreacyjna i turystyczna (14,2%) oraz działania na rzecz bezpieczeństwa publicznego i ochrony mienia (13,9%). Wyniki badań Stowarzyszenia Klon/Jawor prezentowane w dalszej kolejności dotyczyć będą organizacji pozarządowych w węższym rozumieniu, czyli stowarzyszeń i fundacji.

Ponieważ badania Stowarzyszenia Klon/Jawor prowadzone były na losowej, reprezentatywnej próbie organizacji pozarządowych można je potraktować jako element diagnozy sektora organizacji pozarządowych działających zarówno w Polsce jak i na terenie Dolnego Śląska. Jest to działanie tym bardziej uprawnione, iż brak jest badań dotyczących bezpośrednio kondycji trzeciego sektora na Dolnym Śląsku. Konieczne staje się w związku z tym wypełnienie w przyszłości tej luki, by móc precyzyjnie określić zasoby i potrzeby dolnośląskich organizacji pozarządowych oraz ich potencjał jako partnerów struktur samorządowych w procesie budowania społeczeństwa obywatelskiego.

W toku badań organizacje pozarządowe poproszone zostały m.in. o określenie podstawowych, najważniejszych typów działań, przez nie podejmowanych. Nie ograniczono przy tym liczby odpowiedzi na to pytanie. Wśród form działalności, które organizacje pozarządowe uznały za kluczowe, znalazły się: bezpośrednie dostarczanie usług członkom, podopiecznym czy klientom organizacji (na odpowiedź tę wskazało 65% organizacji pozarządowych), a w następnej kolejności współpraca z innymi organizacjami czy instytucjami w Polsce w celu realizacji określonych zamierzeń (wspólne akcje, spotkania, wymiana doświadczeń) – 41% wskazań; kształtowanie opinii publicznej poprzez informowanie, edukowanie, tworzenie postaw poparcia dla działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe (39% wskazań). Ważnym aspektem działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe jest także reprezentowanie i rzecznictwo interesów członków, podopiecznych czy klientów organizacji (na tę formę działań wskazało 38% organizacji). Inną istotną formą działalności jest dla organizacji pozarządowych podnoszenie poziomu wiedzy społeczeństwa poprzez organizowanie debat, seminariów, konferencji dotyczących kwestii istotnych społecznie oraz będących obszarem działania organizacji (28% wskazań). Za ważną formę działalności organizacje trzeciego sektora uznały także uczestnictwo w debatach (polemikach, sporach) z administracją publiczną różnych szczebli, np. uczestniczenie lub organizowanie konsultacji społecznych, kampanii, protestów, jednym słowem aktywne uczestnictwo w kształtowaniu rozwiązań krajowych, regionalnych czy lokalnych w różnych wymiarach życia społecznego (19% wskazań).

Najwięcej organizacji podejmuje działania na obszarze gminy lub powiatu (40%), 23% działaniem swym obejmuje teren województwa, zaś 11% z nich działa lokalnie, na terenie najbliższego sąsiedztwa, osiedla lub dzielnicy. 25% organizacji stwierdza, że zasięgiem swego działania obejmuje terytorium całego kraju, zaś aż 16% organizacji pozarządowych w ciągu ostatnich trzech lat przed terminem badania, podejmowało działania poza granicami kraju (były to działania na rzecz organizacji, instytucji, osób mieszkających poza granicami Polski, nie odnosi się to do organizacji, które korzystały z pomocy organizacji i instytucji zagranicznych). Można twierdzić na podstawie zgromadzonych danych, iż pomoc świadczona poza granicami naszego kraju stanowi znaczny ułamek działalności trzeciego sektora. Najczęściej organizacje polskie współpracowały z krajami sąsiednimi: Ukrainą (4,1% wskazań), Niemcami (2,5% organizacji), Litwą (1,8%), Białorusią (1,4%) oraz rzadziej ze Słowacją, Rosją i Czechami. Znacznie rzadziej, prawdopodobnie dlatego, iż w pytaniu chodziło o udzielanie pomocy, a nie o jej otrzymywanie, wymieniane były inne kraje europejskie, należące do UE, USA czy Kanada.

Z danych dotyczących zasobów, jakimi dysponują organizacje pozarządowe wynika, iż ponad połowa z nich (55%) nie zatrudnia w ogóle płatnego personelu. 35% wszystkich organizacji zatrudnia pracowników na umowę o pracę. W stowarzyszeniach i organizacjach w momencie prowadzenia badania zatrudnionych w takiej formie było 85.700 osób, co stanowi 62.000 pełnych etatów. Ogółem stowarzyszenia i fundacje zatrudniają (w różnych formach – umowa o pracę, umowa – zlecenie, umowa o dzieło) około 108.700 osób. Najwięcej organizacji zatrudnia od 1 do 5 pracowników – stan

taki odnotowano w niemal 30% organizacji, zatrudniających pracowników, zaś 13% organizacji zatrudnia więcej niż 5 pracowników. Znikoma jest liczba organizacji, zatrudniających powyżej 50 osób (poniżej 1%).

Liczba zatrudnionych w trzecim sektorze w Polsce nie odbiega znacząco od stanu zatrudnienia w innych krajach naszego regionu. Różni się ona jednak znacząco od wskaźników zatrudnienia w tym sektorze w krajach rozwiniętej demokracji. Można przypuszczać, iż w miarę umacniania się zrębów obywatelskości w naszym kraju, będzie rosła także liczba osób zatrudnionych w trzecim sektorze, należy przy tym pamiętać, iż jest to proces długotrwały i wymagający tworzenia sprzyjających warunków przez wszystkich uczestników życia społecznego: jednostek, organizacji nieformalnych i formalnych oraz instytucji publicznych (samorządowych i krajowych).

Niemal 70% organizacji pozarządowych w swej bieżącej pracy wykorzystuje komputery i ma możliwość korzystania z kserokopiarki oraz drukarki, 41% dysponuje magnetowidem, 35% skanerem, 16% posiada dostęp do rzutnika, zaś 13% do aparatu cyfrowego. Aż 25% organizacji pozarządowych nie dysponuje żadnym z powyżej wymienionych sprzętów. Organizacje posiadające dostęp do komputera, korzystają średnio z 4 komputerów, jednak połowa z nich posiada nie więcej niż dwa komputery. Tym niemniej, ponad 60% z organizacji deklarujących dostęp do sprzętu komputerowego uważa, że ich potrzeby w tym zakresie są w pełni zaspokojone, zaś 34% organizacji uważa, że sprzęt komputerowy, którym dysponują, jest niewystarczający, nie mają jednak możliwości poprawy swej sytuacji ze względu na ograniczenia finansowe. Około 20% organizacji pozarządowych ma swoją stronę internetową, zaś 31% organizacji deklaruje dostęp do internetu, przy czym w prawie połowie przypadków jest to łącze stałe. Prawdopodobnie liczba organizacji dysponujących tym medium będzie się stale zwiększać, co wynikać będzie z jednej strony, z konieczności usprawnienia działań podejmowanych przez organizacje, z drugiej strony z upowszechniania się tej formy komunikacji i informacji, a co za tym idzie, z coraz atrakcyjniejszej oferty prezentowanej przez sprzedawców usług internetowych.

Analizując sytuację finansową trzeciego sektora, można określić ją co najmniej jako niestabilną. Ponad połowa organizacji pozarządowych stwierdza, że znajduje się w trudnej sytuacji finansowej, z tego 45% organizacji ma nadzieję, że w przyszłości ich sytuacja finansowa ulegnie poprawie, zaś 7% wskazuje, że ich przyszłe istnienie jest zagrożone. Spośród organizacji, które uznały, że ich sytuacja finansowa jest w miarę stabilna, 17% obawia się niekorzystnych zmian w przyszłości, 13% uważa, że ich stabilna sytuacja pozostanie niezmienną, zaś 6% wyraża nadzieję, iż ich sytuacja finansowa ulegnie poprawie. Podstawowym źródłem przychodów organizacji pozarządowych są składki członkowskie (26,8% wpływów do budżetu organizacji), a następnie źródła publiczne – samorządowe (20,2%) i rządowe (6%). Kolejnym źródłem przychodów organizacji są darowizny – od osób fizycznych (10,5%) oraz od instytucji i firm prywatnych (10,2%). Na dalszych pozycjach pod względem udziału w przychodach organizacji znalazły się: opłaty za działania stanowiące realizację zadań statutowych (6,5%), dochody z działalności gospodarczej niebędącej

bezpośrednią działalnością statutową (4,2%), wsparcie od innych zagranicznych organizacji pozarządowych (2,5%). Znikomy procent przychodów stanowiły dochody z kampanii, zbiórek publicznych, akcji charytatywnych (1,7%), dotacje otrzymane z innych oddziałów tej samej organizacji (1,7%), odsetki bankowe, zyski z kapitału żelaznego, udziały i akcje, oraz dochody z majątku (np. z wynajmu mieszkania, itp.) – 1,6%. Jedynie 1,1% przychodów stanowiły środki finansowe pochodzące z zagranicznych programów pomocowych (należy jednak pamiętać, że badanie było przeprowadzane w roku 2002, zaś aktywne przygotowania do pozyskiwania środków z funduszy pomocowych, rozpoczęło się w trochę późniejszym okresie). Stowarzyszenie Klon/Jawor przygotowało także zestawienie prezentujące procentowy udział poszczególnych źródeł finansowania w całości zasobów finansowych trzeciego sektora. Z analizy tych danych wynika, iż najczęstszymi źródłami przychodów całego sektora są środki pochodzące od instytucji publicznych – samorządowych (19,6%) oraz rządowych (13,5%). W następnej kolejności środki finansowe na działalność sektora pozarządowego pochodzą z dochodów z działalności gospodarczej, niebędącej bezpośrednią działalnością statutową (10,4) oraz z opłat za realizację zadań statutowych (7,2%). Około 10% przychodów sektora stanowią darowizny od osób fizycznych, zaś darowizny od instytucji i firm prywatnych 6,2% przychodów. Składki członkowskie stanowią 8,3% przychodów całego sektora, natomiast odsetki bankowe, zyski kapitałowe, akcje i udziały oraz dochody z majątku to 6,2% całości zasobów finansowych. W odniesieniu do całego sektora znacznie lepiej wygląda wykorzystanie zagranicznych funduszy pomocowych. Stanowią one 5,7% przychodów całego trzeciego sektora. Pozostałe źródła przychodów w mniejszym stopniu zasilają sektor pozarządowy. Jednocześnie ponad 80% organizacji pozarządowych deklaruje, iż nie posiada żadnych rezerw finansowych, które pomogłyby im przetrwać gorsze czasy. Organizacje, które deklarowały posiadanie rezerw finansowych, które mogłyby zostać uruchomione w sytuacji kryzysowej, wskazywały iż, przy zachowaniu ciągłości działań w niezmienionej formie, środki te wystarczyłyby średnio na 9 miesięcy. 7% organizacji pozarządowych posiada na własność lokal lub inną nieruchomość, 8% inny majątek, a 3% kapitał rezerwowy (żelazny) lub znaczny fundusz statutowy. Przeważająca większość organizacji (83%) wskazuje, iż nie posiada żadnego istotnego majątku.

Istotną kwestią w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego jest tworzenie i podtrzymywanie sieci relacji z innymi aktorami życia publicznego, w celu efektywniejszego działania na rzecz określonych grup czy kategorii społecznych. Z analiz częstotliwości kontaktów z innymi podmiotami życia społecznego wynika, iż najczęściej organizacje pozarządowe mają kontakt z podmiotami z najbliższego otoczenia – 52,2% organizacji deklaruje regularne i częste kontakty z samorządem gminnym i jego agendami, zaś 29% wskazuje, iż kontaktuje się z nimi sporadycznie, czyli ponad 80% organizacji utrzymuje kontakt z samorządem szczebla gminnego. Ponadto 49% organizacji wskazuje, iż posiada stały kontakt z innymi lokalnymi instytucjami publicznymi (takimi jak szkoły, muzea, itp.), a w przypadku 26,1% organizacji jest to kontakt sporadyczny. Niemal 46% (45,9%) organizacji deklaruje stały kontakt z instytucjami szczebla powiatowego, zaś 35,7% kontaktuje się z nimi co jakiś

czas. Kolejnym partnerem organizacji pozarządowych są media lokalne (stały kontakt z nimi deklaruje 38% organizacji, sporadyczny – 41,7%). Dopiero na piątym miejscu pod względem częstotliwości kontaktów znajdują się inne organizacje pozarządowe (regularne kontakty z innymi organizacjami deklaruje 30,4% organizacji pozarządowych, incydentalne – 39,2%). Niemal 1/3 organizacji odpowiedziała, iż nie utrzymuje kontaktów z żadną inną organizacją pozarządową. Wynik taki jest zastanawiający, szczególnie że wydawać by się mogło, iż organizacje pozarządowe powinny być dla siebie pierwszymi i naturalnymi partnerami w procesie porozumiewania się czy współpracy przy realizacji zadań. Można się obawiać, czy postrzeganie innych organizacji w kategoriach konkurencji, nie wpłynie negatywnie na rozwój całego trzeciego sektora. Organizacje wskazują także na dosyć częste kontakty ze środowiskiem akademickim czy czasopismami branżowymi, a także administracją państwową na szczeblu wojewódzkim i przedstawicielami biznesu. Ponad 40% przebadanych organizacji stwierdza brak jakichkolwiek kontaktów ze środowiskiem naukowym (51,5%), czasopismami branżowymi (49,9%), administracją państwową szczebla wojewódzkiego (44,8%) oraz kręgami biznesu (43,6%). W odniesieniu do kościołów i związków wyznaniowych, rządu i instytucji państwowych szczebla centralnego, mediów ogólnokrajowych, organizacji pozarządowych za granicą oraz partii i organizacji politycznych więcej organizacji deklaruje brak styczności niż wskazuje na jakikolwiek rodzaj kontaktu. Największy deficyt kontaktów organizacje pozarządowe dostrzegały w odniesieniu do instytucji odpowiedzialnych za integrację z Unią Europejską. Brak kontaktów z nimi deklarowało ponad 80% organizacji pozarządowych. Podsumowując relacje organizacji pozarządowych z innymi uczestnikami życia społecznego, wskazać można na stosunkowo silne umocowanie organizacji pozarządowych w społeczności lokalnej, co może być dobrym prognostykiem dla kształtowania i umacniania zrębów społeczności lokalnej.

Oceniając jakość kontaktów z instytucjami i innymi organizacjami większość organizacji uznaje je za dobre. W żadnym przypadku negatywne oceny nie przeważały nad ocenami pozytywnymi. Najbardziej pozytywnie organizacje pozarządowe oceniają współpracę z instytucjami publicznymi (szkoła, muzeum, itp.) – 84,7%, z innymi organizacjami pozarządowymi, zagranicznymi (81,9%) oraz krajowymi (79,7%), ze środowiskiem akademickim (79,4%) oraz mediami lokalnymi (79%). Najwięcej ocen negatywnych otrzymała jakość współpracy z administracją państwową szczebla wojewódzkiego (10,4%), z instytucjami odpowiedzialnymi za przygotowanie Polski do przystąpienia do UE (9,1%), z samorządem i instytucjami szczebla powiatowego (8,9%) oraz z rządem i instytucjami państwowymi na szczeblu centralnym (8,8%). Stan taki może wynikać z odmiennych zasad funkcjonowania instytucji administracji publicznej, konieczności stosowania przez nie określonych, czasem skomplikowanych procedur, norm prawnych, zasad rozliczania środków publicznych, co może wpływać na poczucie dyskomfortu organizacji pozarządowych w relacjach z tymi instytucjami.

Liczba organizacji pozarządowych systematycznie wzrasta. Rośnie także liczba organizacji posiadających status pożytku publicznego. Według danych z początku 2005r. na Dolnym Śląsku

zarejestrowanych jest 4.445 organizacji pozarządowych, zaś status organizacji pożytku publicznego posiada 340 organizacji. Jednocześnie najwięcej dolnośląskich organizacji pozarządowych zarejestrowanych jest we Wrocławiu – 1.644, z tego 142 to organizacje pożytku publicznego. W skali całego kraju zarejestrowanych jest aktualnie 70.559 organizacji pozarządowych, w tym 2.890 organizacji posiadających status organizacji pożytku publicznego.

Dynamika ustroju gospodarki wolnorynkowej powoduje wzrastające rozwarstwienie społeczne i obniżanie pozycji materialnej niektórych zbiorowości społecznych. Narastają przy tym zróżnicowania cywilizacyjne i kulturowe; zróżnicowania stylów życia i mentalności. Społeczeństwo polskie w coraz większym stopniu różnicuje się, i to według kilku wymiarów – silnie ze sobą sprzężonych: zamożności, wykształcenia, posiadanych kwalifikacji, miejsca zamieszkania, wieku, itp.

Organizacje pozarządowe, jako partner struktur samorządowych, powinny odgrywać istotną rolę w ułatwianiu adaptacji jednostkom i społecznościom lokalnym do zmieniających się warunków życia społecznego, rozwijaniu zdolności do samoorganizacji, samodoskonaleniu, aktywnym uczestniczeniu członków społeczeństwa we wszystkich dziedzinach życia zbiorowego.

Organizacje pozarządowe odgrywają ważną rolę nie tylko w konsolidowaniu lokalnej społeczności, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, ale też zdecydowanie zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko organizacji pozarządowych może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów. Zadaniem organizacji pozarządowych jest więc uaktywnianie mieszkańców, wspieranie ich działań samopomocowych oraz współpraca z samorządem lokalnym. Zadaniem samorządów, w tym samorządu województwa winno być dążenie do wzmocnienia potencjału organizacji pozarządowych, poprzez aktywne włączanie ich w realizację zadań stających przed samorządami (m.in. poprzez zlecanie i przekazywanie tych zadań wraz ze środkami finansowymi na ten cel), wspólne wypracowywanie zasad wzajemnej współpracy oraz podejmowanie dyskusji na temat ważnych kwestii regionalnych czy lokalnych. Procesy te z pewnością wpłynęłyby pozytywnie na umacnianie podstaw społeczeństwa obywatelskiego.

III. Struktura priorytetów i działań strategicznych w zakresie polityki społecznej podejmowanych przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego

STRUKTURA PRIORYTETÓW I DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH	
A	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
A 1	Aktywizacja osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy
A 2	Redukowanie zjawiska ubóstwa
A 3	Wsparcie osób niepełnosprawnych pozbawionych możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie
A 4	Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie
A 5	Wsparcie dzieci i młodzieży dotkniętej sieroctwem
A 6	Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej powodowanej uzależnieniami
A 7	Przeciwdziałanie bezdomności
B	Integracja społeczna środowisk osób wymagających szczególnego wsparcia
B 1	Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych
B 2	Doskonalenie systemu opieki nad dziećmi i rodziną
B 3	Aktywizacja społeczna osób starszych
B 4	Wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn
C	Krzewienie idei społeczeństwa obywatelskiego
C 1	Wsparcie lokalnych inicjatyw opartych o zasady pomocniczości i partnerstwa
C 2	Aktywizacja społeczności lokalnych, w szczególności z terenów wiejskich
C 3	Umacnianie i rozwój współpracy administracji publicznej z organizacjami sektora pozarządowego
C 4	Kreowanie opinii społecznej eliminującej negatywne stereotypy w odniesieniu do osób dotkniętych marginalizacją społeczną
D	Podnoszenie jakości usług społecznych
D 1	Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników oraz kadr kierowniczych jednostek pomocy społecznej
D 2	Współpraca z partnerami zagranicznymi i opracowywanie nowych oraz wspólnych rozwiązań z zakresu polityki społecznej
D 3	Promowanie innowacyjnych metod i technik rozwiązywania problemów z zakresu polityki społecznej
D 4	Doskonalenie współpracy z administracją rządową oraz samorządową wszystkich szczebli

3.1 Opis działań

3.1.1 A. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

1. Aktywizacja osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy.

o Obszar oddziaływania

Osoby znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy tj. długotrwale bezrobotni, bezrobotni bez kwalifikacji, osoby samotnie wychowujące dzieci do 7 roku życia, osoby, które ukończyły 50 rok życia, młodzież, osoby zamieszkałe na obszarach objętych restrukturyzacją.

o Cel nadrzędny i zamierzone efekty

Poprawa zatrudnialności, rozwój przedsiębiorczości, poprawa zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw i ich pracowników do warunków zmieniającego się rynku jak również wzmocnienie równości szans na rynku pracy. Efektem realizacji podjętych działań w regionie powinno być: ograniczenie bezrobocia, wzrost poziomu zatrudnienia i produktywności pracy, zwłaszcza wśród ludzi młodych i kobiet, mniejszy udział osób dotkniętych bezrobociem długoterminowym, zwiększenie liczby osób rozpoczynających działalność gospodarczą, zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej, zwiększenie konkurencyjności gospodarki m.in. poprzez podniesienie stopnia wykształcenia mieszkańców i zdobycie odpowiednich kwalifikacji oraz podniesienie poziomu umiejętności zawodowych w regionie.

o Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań

Jednostki samorządu terytorialnego, administracja rządowa, powiatowe urzędy pracy, centra informacji i planowania kariery zawodowej, organizacje pracodawców, organizacje pozarządowe, instytucje szkoleniowe, szkoły, uczelnie, partnerzy społeczni oraz instytucje rozwoju regionalnego i lokalnego.

o Rodzaje zadań

- Wprowadzenie nowych metod finansowania usług pośrednictwa pracy oraz zwiększenie zakresu i jakości poradnictwa zawodowego i doradztwa zawodowego
- Koordynacja kierunków kształcenia i szkolenia bezrobotnych poszukujących pracy z potrzebami rynku pracy

- Wykorzystywanie dostępnych instrumentów wsparcia finansowego dla tych grup m.in. w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, Sektorowego Programu Operacyjnego – RZL, funduszy przedakcesyjnych oraz środków Funduszu Pracy.
 - Promowanie elastycznych form zatrudnienia (telepraca, praca czasowa, praca zadaniowa w niepełnym wymiarze czasu pracy)
 - Wsparcie psychospołeczne osób długotrwale bezrobotnych, mające na celu ułatwienie im powrotu na rynek pracy oraz przywrócenie wiary we własne umiejętności
 - Rozwój działań profilaktycznych nakierowanych na przeciwdziałanie zjawisku „dziedziczenia bezrobocia”
- **Mierniki**
- Liczba osób korzystających z poradnictwa i doradztwa zawodowego
 - Liczba osób objętych szkoleniem i przekwalifikowaniem
 - Liczba placówek wspomagających osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy w przezwyciężaniu problemów z tym związanych
 - Liczba projektów skierowanych do osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy
 - Liczba osób, które znalazły pracę w wyniku działań podejmowanych przez organizacje i instytucje wspomagające aktywizację osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem (w ciągu 6 miesięcy od zakończenia działania/programu)

2. Redukowanie zjawiska ubóstwa

○ **Obszar oddziaływania**

Teren województwa ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zwanych „enklawami ubóstwa” oraz o bardzo wysokim poziomie bezrobocia, miejscowości i gminy peryferyjne.

○ **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

W pierwszym rzędzie pomoc doraźna najbardziej potrzebującym; aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych i dotkniętych ubóstwem; wspieranie działań zmierzających do osiągnięcia samodzielności finansowej osób dotkniętych tym zjawiskiem, działania profilaktyczne na terenach szczególnie zagrożonych; wsparcie lokalnych inicjatyw zmierzających do zmniejszenia skali problemu

w sposób trwały (systemowy) oraz wdrażanie planów działań na rzecz wzrostu zatrudnienia przy wykorzystaniu partnerstwa społecznego.

o **Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań**

Organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne pomocy społecznej wszystkich szczebli, urzędy pracy, administracja rządowa, instytucje i organizacje kościelne, pracodawcy, szkoły, uczelnie.

o **Rodzaje zadań**

- Niwelowanie psychospołecznych skutków bezrobocia osób pozostających bez pracy i ich rodzin – stworzenie systemu wsparcia dla osób zagrożonych i dotkniętych marginalizacją z powodu ubóstwa oraz ich rodzin (poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, interwencja kryzysowa)
- Racjonalizacja i wzrost efektywności wydatkowania środków publicznych.
- Wykorzystanie potencjału naukowego w przygotowywaniu i realizacji programów lokalnych.
- Rozwój usług doradczych dla osób chcących podjąć samodzielną działalność gospodarczą.
- Dążenie do podniesienia standardu świadczonych usług przez ośrodki pomocy społecznej, urzędy pracy i inne podmioty.
- Rozwój działań profilaktycznych skierowanych do dzieci pochodzących z rodzin ubogich, których celem będzie przeciwdziałanie zjawisku „dziedziczenia biedy”

o **Mierniki**

- Liczba osób objętych pomocą finansową i rzeczową
- Liczba osób uczestniczących w programach aktywnego „przełamania/zmiany” swej niekorzystnej sytuacji życiowej i materialnej
- Liczba projektów skierowanych do osób zagrożonych i dotkniętych marginalizacją z powodu ubóstwa i ich rodzin
- Liczba osób korzystających z różnych form wsparcia w środowisku lokalnym
- Liczba form pomocy i wsparcia dla dzieci pochodzących z rodzin zagrożonych i dotkniętych marginalizacją społeczną z powodu ubóstwa

3. Wsparcie osób niepełnosprawnych pozbawionych możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie

o Obszar oddziaływania

Osoby niepełnosprawne przebywające na terenie Dolnego Śląska, szczególnie na terenach wiejskich i w małych miejscowościach.

o Cel nadrzędny i zamierzone efekty

Oferowanie dostatecznego wsparcia jednostce ze strony gminy, powiatu, województwa. Wzmocnienie pomocy osobom niepełnosprawnym, pochodzącej od rodziny, od społeczności lokalnej, struktur samorządowych i państwa. Podejmowanie działań na rzecz wzrostu świadomości społeczeństwa na temat osób niepełnosprawnych, działania na rzecz wzrostu świadomości osób niepełnosprawnych o przysługujących im uprawnieniach. Dążenie do likwidacji barier architektonicznych, komunikacyjnych, społecznych, sprzętowych, utrudniających codzienne funkcjonowanie osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom. Wzmocnienie działań na rzecz rodzin osób niepełnosprawnych. Rozwój różnorodnych form usług opiekuńczych, wspomagających osoby niepełnosprawne i ich bliskich.

o Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań

Instytucje samorządowe, organizacje pozarządowe, samorządy gminne i powiatowe, służba zdrowia, system edukacyjny, PFRON, wolontariat, jednostki pomocy społecznej, instytucje i organizacje kościelne, media.

o Rodzaje zadań

- Wspieranie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osób niepełnosprawnych
- Podejmowanie działań w celu likwidacji barier, zwiększających zagrożenie wykluczeniem społecznym osób niepełnosprawnych i ich rodzin
- Systematyczne monitorowanie potrzeb osób niepełnosprawnych, tworzenie „map potrzeb i zasobów” społecznych, związanych z prowadzeniem działalności skierowanej do osób niepełnosprawnych
- Zwiększenie dostępności do różnych form poradnictwa i informacji o prawach przysługujących osobom niepełnosprawnym

- Zwiększanie oferty usług opiekuńczych mających na celu poprawę warunków życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin.
 - Kształtowanie w społecznościach lokalnych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.
 - Inspirowanie i organizacja kampanii społecznych, szkoleń, konferencji mających na celu kształtowanie świadomości społecznej, sprzyjającej integracji z osobami niepełnosprawnymi
 - Podejmowanie działań na rzecz poprawy obowiązującego prawa dla osób niepełnosprawnych.
 - Działania wspomagające rodziny i bliskich osób niepełnosprawnych w realizacji ich funkcji
 - Tworzenie „banków sprzętu rehabilitacyjnego”, ułatwiających osobom niepełnosprawnym codzienne funkcjonowanie.
- o **Mierniki**
 - Liczba osób korzystających z różnych form poradnictwa związanego z niepełnosprawnością
 - Liczba projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych i ich rodzin
 - Liczba instytucji, organizacji i innych podmiotów oferujących usługi opiekuńcze, sprzęt rehabilitacyjny oraz liczba osób korzystających z tych form pomocy
 - Liczba kampanii społecznych, konferencji, szkoleń, audycji, związanych z problematyką niepełnosprawności oraz liczba ich uczestników i odbiorców

4. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie

o Obszar oddziaływania

Rodziny Dolnego Śląska ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, kobiet i osób starszych dotkniętych przemocą fizyczną, psychiczną i seksualną, ofiary i sprawcy przemocy

o Cel nadrzędny i zamierzone efekty

Aktualnie najważniejszą kwestią staje się pozyskiwanie osób i instytucji podejmujących aktywność na rzecz przeciwdziałania temu zjawisku, a także budowanie krajowych i lokalnych systemów wsparcia dla rodzin, które zetknęły się z problemem przemocy. Dlatego też jednym z celów tego przeciwdziałania jest zmiana postaw i świadomości społecznej, a także utworzenie systemowej formy

pomocy i wsparcia wobec osób dotkniętych i zagrożonych przemocą w rodzinie ze szczególnym uwzględnieniem pomocy medycznej, psychologicznej i prawnej oraz skuteczna profilaktyka i edukacja w tym zakresie na poziomie szkolnym.

o **Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań**

Policja, sądy, prokuratura, placówki edukacyjne, służba zdrowia, organizacje pozarządowe, samorządy powiatowe i gminne, administracja rządowa, instytucje i organizacje kościelne, media.

o **Rodzaje zadań**

- Podejmowanie działań na rzecz bezpieczeństwa ofiary i tworzenie warunków kontroli społecznej w sytuacjach przemocowych
- Przełamywanie tabu i stereotypów dotyczących przemocy w rodzinie oraz jej ofiar, kształtowanie świadomości społecznej na temat tego zjawiska
- Stworzenie kompleksowego systemu pomocy ofiarom i sprawcom przemocy rodzinnej w środowisku lokalnym
- Współpraca z siecią dzielnicowych Interwencyjnych Zespołów Interdyscyplinarnych, w skład których wchodzi przedstawiciele: Policji, Sądu, Prokuratury, organizacji pozarządowych, parafii, Ośrodków Interwencji Kryzysowej i pracownicy socjalni.
- Aktywizacja jednostek administracji publicznej i organizacji pozarządowych w środowiskach lokalnych na rzecz osób dotkniętych przemocą.
- Promowanie placówek wsparcia, w tym specjalistycznych i integracyjnych.
- Kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych oraz instytucji i organizacji zajmujących się pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz sprawcom przemocy
- Popularyzowanie nowatorskich rozwiązań przeciw działaniu zjawisku przemocy rodzinnej.
- Wspieranie działalności placówek przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadzonych przez organizacje pozarządowe oraz uruchomienie dodatkowych dyżurów konsultacyjnych dla ofiar przemocy domowej.
- Organizowanie szkoleń, konferencji oraz kampanii społecznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- Zwiększenie skuteczności programów profilaktyczno – edukacyjnych dla dzieci i młodzieży
- o **Mierniki**
 - Liczba placówek mających za zadanie przeciwdziałanie przemocy
 - Liczba zorganizowanych szkoleń, konferencji, kampanii społecznych dotyczących problematyki przemocy w rodzinie i liczba ich uczestników
 - Liczba osób, którym udzielono specjalistycznej pomocy z uwzględnieniem ofiar przemocy, jej sprawców oraz świadków

5. Wsparcie dzieci i młodzieży dotkniętej sieroctwem

o **Obszar oddziaływania**

Dzieci i młodzież województwa dolnośląskiego przebywające w różnego rodzaju placówkach świadczących usługi opiekuńcze, opiekuńczo – wychowawcze oraz w rodzinach zastępczych.

o **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

Czuwanie nad realizacją standardów opieki i wychowania, a także usług medycznych świadczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, tworzenie warunków do odchodzenia od systemu opieki instytucjonalnej na rzecz rodzinnej, popularyzacja idei „rodzicielstwa zastępczego” oraz przygotowanie rodzin adopcyjnych do pełnienia nowej roli społecznej, rozbudowanie programów szkolenia rodzin zastępczych oraz budowanie systemu wsparcia tych rodzin w trakcie sprawowania opieki nad dziećmi i młodzieżą, aktywizowanie i usamodzielnienie młodzieży i pomoc w życiowym starcie (programy usamodzielnienia, mieszkania grupowe, mieszkania chronione), a także ochrona przed dyskryminacją i odrzuceniem społecznym, wspieranie kadry pracującej z dziećmi i młodzieżą.

o **Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań**

ośrodki adopcyjne, ośrodki interwencji kryzysowej, domy pomocy społecznej dla dzieci, sądy rodzinne, jednostki samorządu powiatowego, placówki opiekuńczo-wychowawcze, rodziny zastępcze, instytucje i organizacje kościelne, urzędy pracy, jednostki administracji rządowej, pracodawcy.

o **Rodzaje zadań**

- Wspieranie doradcze, organizacyjne, prawne, psychologiczne dzieci dotkniętych problemem sieroctwa.
- Promowanie idei wolontariatu i pozyskiwanie wolontariuszy do współpracy.
- Pomoc młodzieży w życiowym usamodzielnieniu poprzez nabycie umiejętności społecznych umożliwiających prawidłową adaptację społeczną oraz integrację ze środowiskiem.
- Tworzenie lokalnych form wsparcia dla usamodzielniających się wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych, mających na celu zapobieganie ich marginalizacji
- Doradztwo i poradnictwo zawodowe
- Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających świadomemu macierzyństwu oraz odpowiedzialnemu zachowaniu rodziców, rezygnujących z różnych względów, z samodzielnego wychowywania swego dziecka

o **Mierniki**

- Liczba dzieci znajdujących się w placówkach opiekuńczo – wychowawczych
- Liczba dzieci w rodzinach zastępczych
- Liczba rodzin zastępczych
- Liczba różnorodnych form pomocy młodzieży usamodzielniającej się
- Liczba dzieci urodzonych przez nieletnie matki
- Liczba dzieci oddanych do adopcji
- Liczba dzieci mających nieuregulowany status prawny (w tym: dzieci porzuconych)

6. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej powodowanej uzależnieniami

o **Obszar oddziaływania**

Osoby zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym z terenu Dolnego Śląska

o **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

Działania na rzecz tworzenia rozwiązań systemowych mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Propagowanie idei tworzenia centrów integracji społecznej. Działania wspomagające

osoby uzależnione i ich rodziny. Propagowanie zdrowego stylu życia, wolnego od uzależnień. Propagowanie wiedzy na temat uzależnień, zagrożeń jakie ze sobą niosą i sposobów „walki” z uzależnieniami. Profilaktyka uzależnień.

o **Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań**

Samorzady powiatowe, gminne, organizacje pozarządowe, centra i kluby integracji społecznej, media, instytucje i organizacje kościelne, policja, jednostki służby zdrowia, placówki systemu edukacyjnego

o **Rodzaje zadań**

- Prowadzenie szkoleń dla przedstawicieli samorządów lokalnych, organizacji pozarządowych i różnych grup społecznych zaangażowanych w działania profilaktyczne i pomocowe na rzecz osób uzależnionych, ich rodzin oraz środowisk zagrożonych tym zjawiskiem
- Inicjowanie powstawania klubów i centrów integracji społecznej
- Wspieranie programów i przedsięwzięć ukierunkowanych na zapobieganie wykluczeniu społecznemu, w tym będącemu wynikiem uzależnień
- Tworzenie różnorodnych form wsparcia dla osób uzależnionych oraz ich rodzin i bliskich
- Wspieranie działań profilaktycznych na rzecz dzieci i młodzieży pochodzącej ze środowisk dotkniętych lub zagrożonych marginalizacją z powodu uzależnień
- Inspirowanie i organizacja kampanii społecznych, konferencji, szkoleń, audycji, mających na celu przeciwdziałanie uzależnieniom

o **Mierniki**

- Liczba zrealizowanych programów i szkoleń
- Liczba klubów i centrów integracji społecznej
- Liczba zrealizowanych projektów na rzecz osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem
- Liczba uczestników projektów
- Liczba osób uzależnionych
- Liczba placówek oferujących pomoc i wsparcie osobom uzależnionym oraz ich rodzinom i bliskim
- Liczba placówek i organizacji prowadzących działalność profilaktyczną na rzecz dzieci i młodzieży pochodzącej ze środowisk dotkniętych lub zagrożonych marginalizacją wynikającą z uzależnień

7. Przeciwdziałanie bezdomności

o Obszar oddziaływania

Osoby bezdomne przebywające na terenie Dolnego Śląska, szczególnie duże ośrodki miejskie; tereny (osiedla, dzielnice, miejscowości), gdzie zlokalizowane są noclegownie, przytuliska, domy socjalne, środowiska osób zagrożonych bezdomnością, dorośli wychowankowie domów dziecka.

o Cel nadrzędny i zamierzone efekty

Zapewnienie podstawowego wsparcia w wychodzeniu z bezdomności; przede wszystkim udzielenie podstawowej pomocy, aktywizacja społeczna osób bezdomnych, wspieranie ich zadań i dążeń zmierzających do wyjścia z tego stanu, profilaktyka bezdomności wobec osób potencjalnie zagrożonych tym zjawiskiem. Tworzenie kompleksowych form wychodzenia z bezdomności. Wsparcie osób zagrożonych bezdomnością w środowisku lokalnym.

o Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań

Organizacje pozarządowe, instytucje i organizacje kościelne, samorządy gminne i powiatowe, administracja rządowa, kuratoria, domy dziecka, pracodawcy.

o Rodzaje zadań

- Wypracowanie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych z uwzględnieniem problemu bezdomności.
- Wdrażanie programów resocjalizacji i reintegracji bezdomnych.
- Doskonalenie systemu motywacyjnego dla osób aktywnie pracujących na rzecz wyjścia z bezdomności.
- Stworzenie systemu wsparcia i doskonalenia kadry zajmującej się problematyką bezdomności.
- Projekty aktywizujące bezdomnych w kierunku wychodzenia z bezdomności.
- Wdrażanie trójstopniowego programu wychodzenia z bezdomności:

I etap – zapewnienie całodobowego schronienia i innych potrzeb na podstawowym poziomie w noclegowni lub schronisku.

II etap – zapewnienie dłuższego schronienia typu hotelowego lub domu socjalnym osobom gotowym do współpracy w rozwiązywaniu swoich problemów oraz osobom chorym i niepełnosprawnym.

Intensywna praca socjalna mająca na celu pomoc w rozwiązywaniu najpoważniejszych problemów życiowych, w nabywaniu różnych umiejętności życiowych i społecznych koniecznych do samodzielnego funkcjonowania.

III etap – mieszkania rówieśnicze jako miejsce sprawdzenia nabytych umiejętności i przygotowania się do pełnej samodzielności.

- Integracja osób wychodzących z bezdomności ze środowiskiem lokalnym: wspieranie osób/rodzin po ich powrocie do środowiska, monitorowanie ich funkcjonowania aż do czasu uzyskania pełnej lub częściowej samodzielności.
- Stworzenie systemu wsparcia (poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, doradztwo zawodowe, prawne, pomoc finansowa i rzeczowa) dla osób i rodzin zagrożonych bezdomnością i wychodzących z bezdomności.

o **Mierniki**

- Liczba projektów zrealizowanych na rzecz osób bezdomnych
- Liczba placówek oferujących schronienie i pomoc w reintegracji społecznej
- Liczba form wsparcia osób bezdomnych w środowisku lokalnym
- Liczba osób bezdomnych uczestniczących w programach wychodzenia z bezdomności

3.1.2. B. Integracja społeczna środowisk osób wymagających szczególnego wsparcia

1. Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

o **Obszar oddziaływania**

Teren województwa ze szczególnym uwzględnieniem obszarów gdzie problem niepełnosprawności występuje najliczniej oraz o bardzo wysokim poziomie bezrobocia, miejscowości i gminy peryferyjne.

o **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

Podejmowanie działań na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych, zintegrowanie i wzmocnienie instytucji i organizacji zajmujących się rehabilitacją leczniczą, zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych, działania na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych w zakresie dostępu do edukacji i zatrudnienia. Promowanie wzrostu aktywności zawodowej osób

niepełnosprawnych. Inspirowanie działań na rzecz zwiększenia aktywności środowisk osób niepełnosprawnych w kreowaniu rozwiązań systemowych dotyczących osób niepełnosprawnych. Wspieranie funkcjonowania osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.

o **Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań**

Jednostki samorządu terytorialnego, administracja rządowa, PFRON, urzędy pracy, organizacje pracodawców, organizacje pozarządowe, federacje stowarzyszeń, placówki ochrony zdrowia, placówki systemu edukacyjnego, pracodawcy.

o **Rodzaje zadań**

- Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności poprzez:
 - wczesną interwencję u dzieci do 7 roku życia;
 - kompleksową rehabilitację dzieci i młodzieży z różnymi rodzajami niepełnosprawności.
- Wspieranie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osób niepełnosprawnych.
- Działania o charakterze integracyjnym podejmowane w społecznościach lokalnych
- Tworzenie warunków umożliwiających osobom niepełnosprawnym zdobywanie wykształcenia na różnych poziomach edukacji oraz włączenie osób niepełnosprawnych w system kształcenia ustawicznego
- Rozpoznawanie potrzeb osób niepełnosprawnych oraz tworzenie warunków sprzyjających ich realizacji
- Poprawa zatrudnialności osób niepełnosprawnych, wsparcie działań na rzecz tworzenia atrakcyjnej oferty pracy dla osób niepełnosprawnych
- Zmiana negatywnych stereotypów odnoszących się do niepełnosprawności i osób niepełnosprawnych

o **Mierniki**

- Liczba osób niepełnosprawnych biorących udział w lokalnych imprezach i przedsięwzięciach
- Liczba osób niepełnosprawnych posiadających wykształcenie wyższe
- Liczba osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo

- Liczba projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych i ich rodzin
- Liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w jednostkach administracji publicznej
- Liczba dorosłych osób niepełnosprawnych podnoszących swe kwalifikacje

2. Doskonalenie systemu opieki nad dziećmi i rodziną

o Obszar oddziaływania

Mieszkańcy Dolnego Śląska – dzieci i młodzież, pochodzące zwłaszcza z rodzin zagrożonych patologią i społecznym wykluczeniem, rodziny w trudnej sytuacji życiowej i materialnej, nieradzące sobie z problemami dnia codziennego, wymagające wsparcia i pomocy.

o Cel nadrzędny i zamierzone efekty

Stworzenie systemu kompleksowego wsparcia prawidłowego funkcjonowania rodziny w społeczeństwie, szczególnie w sytuacjach, gdy jest ona zagrożona patologią społeczną i marginalizacją, w sytuacjach niewydolności psychospołecznej i wychowawczej. Stworzenie sieci placówek interwencji kryzysowej (placówki poradnictwa, terapii i wsparcia, czasowego pobytu), których celem byłaby pomoc rodzinie na każdym etapie zagrożenia kryzysem i niewydolnością.

o Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań

Samorzady lokalne niższego szczebla, administracja szczebla rządowego, szkoły, placówki wychowawcze, placówki opiekuńczo – wychowawcze (szczególnie świetlice środowiskowe, środowiskowe ogniska wychowawcze), placówki poradnictwa (psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, itp.), placówki interwencji kryzysowej, organizacje pozarządowe, instytucje i organizacje kościelne, sądy rodzinne, kuratorzy, policja, media.

o Rodzaje zadań

- Wczesne oddziaływanie profilaktyczne jako metoda kształtowania postaw zapobiegających kryzysowi rodziny.
- Wzmocnienie finansowe, prawne i organizacyjne instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych wspomagających rodzinę w realizacji jej zadań bytowo-wychowawczych jako podstawowych dla pozytywnego rozwoju dziecka.

- Inicjowanie i promowanie wspólnotowych i samopomocowych form wspierania rodziny (aktywizowanie środowiska lokalnego).
 - Popularyzowanie nowatorskich rozwiązań na każdym poziomie samorządu.
 - Popularyzowanie współpracy między instytucjami i organizacjami pozarządowymi udzielającymi pomocy dziecku i rodzinie.
 - Inicjowanie powstawania ośrodków dla osób w kryzysie. Informacja o możliwości otrzymania pomocy w środowisku.
 - Analiza zasobów i możliwości pomocowych w gminach i powiatach.
 - Promowanie rodziny jako wartości w kształtowaniu osobowości każdego człowieka.
 - Stworzenie systemu wsparcia rodziny w jej funkcjach wychowawczych i opiekuńczych
 - Przeciwdziałanie zjawisku prostytucji osób nieletnich
 - Działania na rzecz zapobiegania zjawisku przestępczości wśród nieletnich
 - Inspirowanie i organizowanie kampanii społecznych, konferencji, szkoleń, audycji, mających na celu wzmocnienie rodziny oraz prawidłowy rozwój wszystkich jej członków
- o **Mierniki**
- Liczba dzieci i młodzieży korzystającej z oferty profilaktycznej instytucji i organizacji pozarządowych
 - Liczba przestępstw popełnionych przez osoby nieletnie
 - Liczba przypadków prostytucji nieletnich
 - Liczba placówek poradnictwa rodzinnego
 - Liczba osób korzystających z poradnictwa rodzinnego
 - Liczba kampanii społecznych, szkoleń i konferencji, poruszających problematykę wsparcia rodziny w jej funkcjach opiekuńczych i wychowawczych

3. Aktywizacja społeczna osób starszych

o Obszar oddziaływania

Mieszkańcy Dolnego Śląska w wieku emerytalnym, w szczególności osoby nieaktywne zawodowo i społecznie.

o Cel nadrzędny i zamierzone efekty

Poprawa komfortu psychicznego oraz kondycji zdrowotnej osób starszych poprzez ich aktywizację, pomoc w odnalezieniu roli społecznej w wieku starszym, integracja społeczna, zwłaszcza ze środowiskiem lokalnym, wykorzystanie potencjału osób w wieku emerytalnym. Przełamywanie utrwalonych stereotypów postrzegania osoby starszej jako osoby biernej w życiu polityczno–społeczno–kulturalnym. Promowanie kierunków zmian pomocy społecznej w stosunku do osób starszych. Popularyzacja wiedzy na temat form pomocy ludziom starszym w ich środowisku lokalnym.

o Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań

Praktycy mające doświadczenie w pracy z osobami starszymi na różnych polach ich aktywności, Uniwersytet Trzeciego Wieku, Kluby Seniora, domy pomocy społecznej, jednostki samorządu terytorialnego, placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe, reprezentanci środowiska medycznego, instytucje i organizacje kościelne, media.

o Rodzaje zadań

- Zapewnienie odpowiednich form opieki osobom wymagającym pomocy, aktywizowanie osób starszych do udziału w życiu społecznym.
- Edukacja i system poradnictwa.
- Podejmowanie działań na rzecz popularyzacji i realizacji nowych, małych środowiskowych form pomocy osobom starszym.
- Opracowanie technik statystycznych mających na celu diagnozę problemów i potrzeb osób starszych.

- Podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia aktywności zawodowej ludzi w wieku poprodukcyjnym poprzez udostępnianie im różnych form ich samorealizacji.
 - Inicjatywy na rzecz poprawy stanu prawnego dotyczącego warunków ekonomicznych (system emerytalno–rentowy), zdrowotnych (gerontologia) i mieszkaniowych osób starszych.
 - Promowanie aktywnego i zdrowego trybu życia.
 - Wspieranie lokalnych sieci wsparcia. Wspieranie działań samopomocowych.
 - Właściwa koordynacja źródeł finansowania w kierunku wykorzystania materialnych i niematerialnych form pomocy.
 - Wykorzystanie potencjału intelektualnego, kwalifikacji i doświadczenia życiowego osób starszych w działaniach podejmowanych na rzecz społeczności lokalnych
 - Kształtowanie systemów wartości i postaw dzieci i młodzieży poprzez kontakt z osobami starszymi, będącymi autorytetami społecznymi
- o **Mierniki**
 - Liczba projektów skierowanych do osób starszych
 - Liczba osób starszych, korzystających z oferty szkoleniowej, pomocowej, rekreacyjnej, kulturalnej przygotowanej przez instytucje administracji publicznej i organizacje pozarządowe
 - Liczba osób starszych działających w organizacjach pozarządowych i grupach samopomocowych

4. Wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn

- o **Obszar oddziaływania**

Mieszkańcy Dolnego Śląska, szczególnie aktywni zawodowo, dzieci i młodzież.

- o **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

Tworzenie pozytywnego klimatu dla zasad partnerstwa w życiu społecznym, działania na rzecz przełamywania stereotypów związanych z postrzeganiem ról społecznych, męskich i kobiecych, poprzez pryzmat płci. Przeciwdziałanie zjawisku dyskryminacji kobiet na rynku pracy, wsparcie

zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dostępie do zatrudnienia, równej płacy za taką samą pracę i pracę o takiej samej wartości, dostępie do świadczeń emerytalnych. Wspieranie zadań na rzecz zwiększenia udziału kobiet w życiu publicznym.

o Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań

Samorządy lokalne niższego szczebla, administracja szczebla rządowego, urzędy pracy, szkoły, instytucje wychowawcze i oświatowe, organizacje pozarządowe, media.

o **Rodzaje zadań**

- Aktywizacja społeczno-zawodowa kobiet, szczególnie z terenów zagrożonych bezrobociem.
- Przeciwdziałanie bezrobociu kobiet i programy wyrównywania szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy.
- Badania mające na celu poznanie, analizę, upowszechnianie i uświadamianie problemów kobiet i mężczyzn na rynku pracy, w życiu politycznym oraz rodzinnym .
- Przeciwdziałanie przemocy fizycznej, seksualnej i psychicznej.
- Realizacja programów związanych ze zdrowiem reprodukcyjnym: edukacja i poradnictwo.
- Upowszechnienie w społeczeństwie idei równego statusu płci.
- Podejmowanie działań mających na celu wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn, przełamywanie stereotypów dotyczących płci, propagujących postawy otwartości, akceptacji i tolerancji, respektowania równych praw i szans kobiet należących do grup szczególnie narażonych na dyskryminację i wykluczenie.
- Inspirowanie działań mających na celu niwelację zjawiska handlu kobietami i prostytucji

o **Mierniki**

- Udział kobiet i mężczyzn w rynku pracy, struktura zatrudnienia
- Udział kobiet i mężczyzn wśród ogółu bezrobotnych, w tym osób długotrwale bezrobotnych
- Udział kobiet i mężczyzn w życiu politycznym
- Liczba kampanii społecznych, konferencji, audycji mających na celu propagowanie równego statusu kobiet i mężczyzn w sferze publicznej i prywatnej

3.1.3 C. Krzewienie idei społeczeństwa obywatelskiego

1. Wsparcie lokalnych inicjatyw społecznych opartych o zasady pomocniczości i partnerstwa

o **Obszar oddziaływania**

Mieszkańcy Dolnego Śląska, społeczności lokalne.

o **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

Wspieranie lokalnych przedsięwzięć i rozwiązań podejmowanych na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców społeczności lokalnych. Pomoc przy rozwiązywaniu specyficznych problemów danego terytorium, w tym w pozyskiwaniu środków z funduszy unijnych. Wspieranie inicjatyw, mających na celu usprawnienie współpracy między administracją publiczną a podmiotami niepublicznymi. Działania na rzecz kształtowania świadomości obywatelskiej, wspieranie lokalnych inicjatyw trzeciego sektora. Wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych.

o Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań

Samorządy lokalne niższego szczebla, jednostki administracji rządowej, organizacje i związki organizacji lokalnych, mieszkańcy społeczności lokalnych, organizacje pozarządowe.

o **Rodzaje zadań**

- działania wzmacniające poczucie tożsamości lokalnej i wspólnotowej
- powstawanie i działalność organizacji pozarządowych o zasięgu lokalnym
- inicjatywy zmierzające do rozwiązywania problemów społecznych na obszarze danej miejscowości (lub niewielkiego terenu)
- szkolenia dotyczące technik i sposobów rozwiązywania problemów społecznych w wymiarze lokalnym
- kreowanie i wspieranie lokalnych liderów społecznych
- nawiązywanie partnerstwa i współpracy z miejscowościami i terenami w kraju i poza granicami
- tworzenie lokalnych systemów i zasad współpracy administracji samorządowej z podmiotami niepublicznymi, w celu efektywniejszego rozwiązywania lokalnych problemów społecznych oraz podnoszenia jakości życia mieszkańców lokalnych wspólnot

o **Mierniki**

- liczba projektów mających za zadanie umacnianie poczucia „lokalnego patriotyzmu”
- liczba lokalnych „animatorów życia społecznego”
- liczba projektów na rzecz osób i grup należących do lokalnej wspólnoty, mających za zadanie rozwiązanie problemów specyficznych dla danego terenu
- liczba osób włączających się w działania na rzecz społeczności lokalnej, podejmowane przez jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe
- liczba organizacji pozarządowych aktywnie działających na danym terenie

2. Aktywizacja społeczności lokalnych, w szczególności z terenów wiejskich

o **Obszar oddziaływania**

Mieszkańcy terenów wiejskich Dolnego Śląska, w szczególności z obszarów tzw. „gmin popegeerowskich”

o **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

Zwiększenie aktywności mieszkańców wsi; podniesienie poczucia tożsamości lokalnej; zwiększenie aktywności gospodarczej gmin; zmniejszenie stopy bezrobocia, zwiększenie dostępności do edukacji, kultury oraz usług administracyjnych i społecznych na terenach wiejskich

o **Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań**

Powiaty, gminy, sołectwa, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, placówki systemu edukacyjnego, instytucje i organizacje kościelne.

o **Rodzaje zadań**

- inicjatywy zmierzające do rozwiązywania problemów społecznych na obszarze danej wsi (lub niewielkiego terenu);
- tworzenie lokalnych ośrodków aktywności społecznej
- inicjatywy o charakterze samopomocowym
- kreowanie i promocja produktu lokalnego;

- nawiązywanie partnerstwa i współpracy z miejscowościami i terenami w kraju i poza granicami;
 - wymiany, inicjatywy promujące społeczność danej miejscowości;
 - przedsięwzięcia o charakterze kulturalnym, profilaktycznym, edukacyjnym;
 - innowacyjne projekty pilotażowe.
- o **Mierniki**
- liczba osób należących do lokalnych organizacji, klubów, zrzeszeń, podejmujących działania na rzecz społeczności lokalnej
 - liczba osób podejmujących nierolniczą aktywność zawodową na terenie swojego miejsca zamieszkania
 - liczba nowych miejsc pracy związanych z kreowaniem i promocją produktu lokalnego
 - liczba projektów na rzecz społeczności lokalnej, w tym tych, realizowanych przy wykorzystaniu funduszy unijnych
 - liczba mieszkańców danego terenu, mających dostęp do internetu
 - liczba wspólnych przedsięwzięć jednostek samorządu lokalnego z podmiotami niepublicznymi

3. Umacnianie i rozwój współpracy administracji publicznej z organizacjami sektora pozarządowego

o **Obszar oddziaływania**

Jednostki samorządu terytorialnego, urzędy administracji publicznej, organizacje pozarządowe, związki stowarzyszeń z terenu Dolnego Śląska.

o **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

Zwiększenie efektywności współpracy pomiędzy jednostkami administracji publicznej a podmiotami sektora pozarządowego, zlecanie zadań publicznych organizacjom oraz wspieranie przedsięwzięć przez nie prowadzonych. Samoorganizowanie się małych społeczności lokalnych w celu zawiązywania stowarzyszeń i wychodzenia naprzeciw problemom społecznym pojawiającym się na danym terenie.

o **Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań**

Jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, administracja rządowa, instytucje i organizacje kościelne, organizacje pozarządowe, liderzy lokalni.

o **Rodzaje zadań**

- podejmowanie wspólnych działań z organizacjami pozarządowymi mających na celu wzmocnienie lokalnego potencjału społecznego oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- opracowywanie wspólnych projektów i programów;
- przeprowadzanie konkursów na realizację zadań publicznych;
- szkolenia, warsztaty;
- publikacje i konferencje
- wspólne wypracowywanie formalnych zasad współpracy
- przekazywanie organizacjom pozarządowym do realizacji niektórych zadań z zakresu polityki społecznej
- działania wspierające organizacje pozarządowe w procesie organizowania się w struktury o charakterze parasolowym

o **Mierniki**

- liczba projektów oraz innych przedsięwzięć zrealizowanych wspólnie przez jednostki administracji publicznej oraz organizacje pozarządowe
- kwota dofinansowania organizacji pozarządowych przez jednostki administracji publicznej na danym terenie
- dokumenty, systematyzujące i porządkujące zasady współpracy jednostek administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi
- liczba zadań przekazanych do realizacji przez administrację publiczną organizacjom pozarządowym oraz kwota środków publicznych, przekazanych na ten cel
- liczba roboczych spotkań jednostek administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi, mających na celu konsultację i wymianę informacji na temat ważnych kwestii, dotyczących rozwoju społeczności lokalnej w danym obszarze problemowym
- liczba organizacji zrzeszonych w strukturach o charakterze parasolowym

4. Kreowanie opinii społecznej eliminującej negatywne stereotypy w odniesieniu do osób dotkniętych marginalizacją społeczną

o Obszar oddziaływania

Mieszkańcy Dolnego Śląska, społeczności lokalne.

o Cel nadrzędny i zamierzone efekty

Zmiana sposobu postrzegania osób dotkniętych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Profilaktyka oraz informacja dotycząca sposobów realnej (nie tylko doraźnej) pomocy tym osobom. Działania prowadzące do powszechnego poszanowania godności tych osób oraz docenienia ich aktualnej i potencjalnej roli w społeczeństwie. Realizacja zapisów Karty Współpracy Samorządu Województwa Dolnośląskiego z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na Dolnym Śląsku.

o Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań

Organizacje pozarządowe, służba zdrowia, administracja samorządowa wszystkich szczebli na terenie kraju, administracja rządowa, placówki systemu edukacyjnego, instytucje i organizacje kościelne, media.

o Rodzaje zadań

- akcje informacyjne, publikacje medialne, kampanie społeczne;
- działania aktywizujące środowiska zmarginalizowane lub zagrożone społecznym wykluczeniem;
- inicjatywy sprzyjające reintegracji osób dotkniętych marginalizacją ze społeczeństwem;
- inicjatywy o charakterze samopomocowym;
- przedsięwzięcia zwiększające poszanowanie godności człowieka w trudnych sytuacjach życiowych (bezdumność, uzależnienie, pozbawienie wolności, bieda i in.);
- przedsięwzięcia (imprezy sportowe, kulturalne, rekreacyjne, itp.) mające na celu integrację osób zagrożonych wykluczeniem ze społecznością lokalną
- inicjatywy społeczne o charakterze innowacyjnym

o **Mierniki**

- liczba innowacyjnych projektów, mających za zadanie przełamywanie negatywnych stereotypów dotyczących osób i grup dotkniętych lub zagrożonych marginalizacją
- liczba audycji, przekazów medialnych, kampanii społecznych mających kształtować świadomość społeczną wolną od uprzedzeń

3.1.4. D. Podnoszenie jakości usług społecznych

1. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników oraz kadr kierowniczych jednostek pomocy społecznej

o **Obszar oddziaływania**

Osoby zawodowo lub społecznie zajmujące się problematyką pomocy i polityki społecznej, pracujące w jednostkach samorządowych, prywatnych lub organizacjach pozarządowych; kadry kierownicze służb społecznych

o **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

Permanentne podnoszenie kwalifikacji i kompetencji mające na celu lepszą organizację polityki społecznej w regionie, większą optymalizację wydawanych środków finansowych na realizację zadań z tego zakresu, lepszą jakość usług społecznych, większą skuteczność pracy, sprawniejsze przystosowywanie się do zachodzących zmian w systemie prawnym. Przewidywane formy prowadzące do osiągnięcia tych celów to konferencje, publikacje, szkolenia, kursy, wyjazdy studyjne, warsztaty, wymiany partnerskie pomiędzy jednostkami z terenu Dolnego Śląska oraz innych regionów w kraju i za granicą.

o **Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań**

Szkoła Policealna Pracowników Służb Społecznych we Wrocławiu, instytucje naukowo dydaktyczne, sądy, policja, placówki służby zdrowia, jednostki administracji rządowej, jednostki administracji samorządowej, organizacje pozarządowe.

o **Rodzaje zadań**

- szkolenia i kursy z zakresu nowych metod i technik pracy w pomocy społecznej – w szczególności w warunkach UE;
- konferencje, warsztaty, wymiany.

o **Mierniki**

- liczba szkoleń, warsztatów, konferencji, skierowanych do kadr służb społecznych
- liczba uczestników szkoleń, warsztatów, konferencji
- liczba wyjazdów studyjnych oraz liczba ich uczestników

2. Współpraca z partnerami zagranicznymi i opracowywanie nowych oraz wspólnych rozwiązań z zakresu polityki społecznej

o **Obszar oddziaływania**

Samorządy gminne i powiatowe z terenu Dolnego Śląska oraz organizacje pozarządowe zajmujące się problematyką przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz integracji społecznej.

o **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

Opracowywanie wspólnych rozwiązań z partnerami zagranicznymi zmierzające do lepszego przygotowania jednostek z obszaru polityki społecznej do funkcjonowania w strukturach Unii Europejskiej, do lepszego wykorzystywania funduszy unijnych, do poszerzania kontaktów międzynarodowych zwłaszcza samorządów niższych szczebli oraz organizacji pozarządowych, do zaprezentowania partnerom zagranicznym polskich rozwiązań z zakresu polityki społecznej. Przy dobrze rozwiniętej współpracy z zagranicą w sferze socjalnej należy spodziewać się stosowania w regionie najlepszych rozwiązań w tej dziedzinie, dużej optymalizacji wydatkowanych środków finansowych na zadania z zakresu polityki społecznej, zwiększonej aktywności we wprowadzaniu innowacji i modyfikacji w sposobach udzielania pomocy społecznej w gminach i powiatach przez jednostki administracji samorządowej oraz organizacje pozarządowe.

o **Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań**

Jednostki samorządu terytorialnego różnych form i szczebli poza granicami kraju, zagraniczne i międzynarodowe organizacje pozarządowe.

o **Rodzaje zadań**

- konferencje;
- warsztaty, wymiany
- realizacja wspólnych projektów i programów z zakresu polityki społecznej podejmowanych przez partnerów polskich i zagranicznych

- tworzenie partnerstw mających na celu realizację zadań na rzecz integracji społecznej przy wykorzystaniu funduszy unijnych
 - wymiana doświadczeń i wiedzy na temat rozwiązań systemowych odnoszących się do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
 - propagowanie nowatorskich rozwiązań w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz integracji społecznej własnych i zagranicznych
- o **Mierniki**
 - liczba projektów zrealizowanych we współpracy z partnerami zagranicznymi
 - liczba szkoleń, konferencji, warsztatów, wyjazdów studyjnych zorganizowanych we współpracy z partnerami zagranicznymi
 - liczba osób uczestniczących w szkoleniach, warsztatach, konferencjach, zorganizowanych przez partnera zagranicznego

3. Promowanie innowacyjnych metod i technik rozwiązywania problemów z zakresu polityki społecznej

- o **Obszar oddziaływania**

Praktycy mający doświadczenie w pracy społecznej zatrudnieni w jednostkach samorządowych, organizacjach pozarządowych, a także teoretycy związani ze środowiskiem naukowym.

- o **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

Popularyzacja oraz wspieranie innowacyjnych metod w zakresie polityki społecznej poprzez organizację prezentacji, szkoleń, konferencji, a także tworzenie warunków do wdrażania w życie nowych metod terapeutycznych, zabiegów rehabilitacyjnych, projektów na rzecz integracji społecznej.

- o **Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań**

Jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, placówki edukacyjne.

- o **Rodzaje zadań**

- Opracowanie, promocja i realizacja nowatorskich rozwiązań z zakresu polityki społecznej w obszarach lokalnych i regionalnym.

- Działania mające na celu przełamanie stereotypowego podejścia do rozwiązywania problemów społecznych.

- o **Mierniki**

- Liczba przedsięwzięć mających na celu propagowanie nowatorskich rozwiązań w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i integracji społecznej

4. Doskonalenie współpracy z administracją rządową oraz samorządową wszystkich szczebli

- o **Obszar oddziaływania**

Mieszkańcy Dolnego Śląska, kadry służb społecznych, administracja publiczna szczebla samorządowego i rządowego.

- o **Cel nadrzędny i zamierzone efekty**

Nawiązanie ścisłej współpracy z samorządami niższych szczebli, administracją rządową oraz innymi partnerami lokalnymi na rzecz stworzenia zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów społecznych. Współdziałanie przy tworzeniu diagnozy społecznej oraz kompleksowych rozwiązań w polityce społecznej i pomocy społecznej. Holistyczne podejście do istoty problemów społecznych – traktowanie każdego z nich jako sprzężonego z innymi – współpraca na rzecz poszukiwania rozwiązań, które brałyby ten fakt pod uwagę. Kreowanie polityki społecznej we współpracy na zasadach partnerstwa z podmiotami publicznymi i niepublicznymi z terenu Dolnego Śląska

- o **Partnerzy samorządu województwa w realizacji zadań**

Samorzady lokalne niższego szczebla, Dolnośląski Urząd Wojewódzki, urzędy pracy, sądy, placówki interwencji kryzysowej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, policja, Szkoła Policealna Pracowników Służb Społecznych, organizacje społeczne.

- o **Rodzaje zadań**

- Opracowanie, promocja i realizacja nowatorskich rozwiązań z zakresu polityki społecznej w obszarach lokalnych i regionalnym.

- Działania mające na celu przełamanie stereotypowego podejścia do rozwiązywania problemów społecznych.

- **Mierniki**
 - Liczba przedsięwzięć mających na celu propagowanie nowatorskich rozwiązań w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i integracji społecznej
 - Liczba wspólnie zrealizowanych projektów

IV. Dotychczas podjęte działania samorządu województwa w obszarze polityki społecznej (od 2000 r.), mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, z uwzględnieniem współpracy z organizacjami pozarządowymi

Poniżej prezentujemy najważniejsze dokonania Samorządu Województwa Dolnośląskiego w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej. Wśród wymienionych poniżej zadań znajdują się zarówno zadania długofalowe, zakrojone na szeroką skalę, skierowane do znacznej liczby osób, jak i małe projekty, skierowane do niewielkiej grupy odbiorców. Wszystkim zadaniom jednak przyświeca jeden cel: poprawa warunków życia mieszkańców Dolnego Śląska.

1. Rynek pracy. Przeciwdziałanie bezrobociu (Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu)

Skala przedsięwzięć podejmowanych dla ograniczenia poziomu bezrobocia jest uzależniona od nasilenia zjawiska i od możliwości budżetu państwa i różnie przedstawia się w różnych latach.

Programy i projekty podejmowane przez służby zatrudnienia dla zapobieżenia lub ograniczenia poziomu bezrobocia wybranych, najbardziej zagrożonych, grup bezrobotnych określa się jako środki (instrumenty) aktywne.

Należą do nich:

- szkolenia i przekwalifikowania zawodowe dla pracujących, przedsiębiorców, młodzieży i bezrobotnych,
- subsydiowane zatrudnienie lub staże zawodowe – zwłaszcza dla młodzieży
- doradztwo zawodowe
- informacja zawodowa
- wsparcie jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, szkoleniowych, doradczych i informacyjnych działających w zakresie edukacji ustawicznej i przeciwdziałaniu bezrobociu.
- różnego rodzaju ulgi dla zatrudniających osoby bezrobotne

Programy te powinny prowadzić w krótszym lub dłuższym okresie do trwałego zatrudnienia i tak, w zależności od stopnia w jakim się temu celowi przysługują, określa się ich skuteczność i efektywność.

Nowym ważnym instrumentem wspierającym działania na rzecz ograniczenia bezrobocia jest system międzynarodowego pośrednictwa pracy EURES, którego podstawowym zadaniem jest wspieranie mobilności na krajowym i europejskim rynku pracy. Korzystanie z usług EURES daje szansę bezrobotnym poszukującym pracy z Polski na znalezienie odpowiedniego zatrudnienia w krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego /EOG/.

Samorząd wojewódzki przy realizacji programów na rzecz ograniczenia bezrobocia współpracuje z samorządem powiatowym i gminnym, organizacjami pozarządowymi, instytucjami szkoleniowymi, szkołami i uczelniami, partnerami społecznymi, instytucjami rozwoju regionalnego i lokalnego. W ramach takiej współpracy:

- opracowano i wdrożono „Wojewódzki program wspierania ponownego zatrudnienia pracowników zwalnianych w wyniku restrukturyzacji dolnośląskiej służby zdrowia „IM –PULS”. W okresie od 01.10.2003 do 31.12.2004r. w ramach 4 działań tego programu tj. wspieranie pracodawców tworzących dodatkowe miejsca pracy, szkolenia i przekwalifikowania, wspieranie samozatrudnienia oraz wspieranie mobilności utworzono 214 miejsc pracy oraz wykonano 497 usług.
- kontynuowany jest Program Aktywizacji Zawodowej Absolwentów „Pierwsza Praca”. W wyniku realizacji programu w okresie styczeń-grudzień 2004 r. aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu objęto 18.027 osób bezrobotnych w wieku 18 -24 lata, w tym 4.739 podjęło dalszą pracę. Z innych form aktywizacji (usług pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej, udziału w targach pracy i zajęciach w klubach pracy oraz innych usług) skorzystało łącznie 55.603 osoby.
- realizowany był program specjalny „Wałbrzyskie Biedaszyby – alternatywne miejsca pracy, Teraz Powiat” mający na celu likwidację nielegalnej eksploatacji węgla w rejonie Wałbrzycha. W ramach programu specjalnego przygotowano alternatywne miejsca pracy w gospodarce komunalnej - przy remontach budynków i rewaloryzacji parków oraz w transporcie miejskim - jako konduktorzy w autobusach.
- od kwietnia 2003 roku rozpoczęto wdrażanie programu Model Partnerstwa Lokalnego. Koordynatorem programu jest Marszałek Województwa. Program ten realizowany jest pod patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Ministra Gospodarki i Pracy. Główny cel wdrażanego programu to budowa trwałego partnerstwa między instytucjami, przedsiębiorstwami, samorządem i organizacjami pozarządowymi oraz lokalną społecznością nie tylko na rzecz ożywienia gospodarczego, ale także na rzecz poprawy sytuacji na rynku pracy. Efektem pracy grupy wyszkolonych 26 dolnośląskich specjalistów powiatowych i 7 regionalnych specjalistów partnerstwa lokalnego było przystąpienie do realizacji tego programu 12 dolnośląskich powiatów i 2 gmin, z którymi Marszałek Województwa Dolnośląskiego podpisał Listy intencyjne.
- realizowany jest program pilotażowy „Infokiosk”, mający na celu udostępnienie bezrobotnym już na szczeblu gminy multimedialnej informacji o ofertach pracy, o możliwościach szkolenia i przekwalifikowania oraz lokalnych informacji gospodarczych. Z doświadczeń realizacyjnych programu pilotażowego wynika wniosek, że takie urządzenie informacyjne łatwo dostępne dla każdego klienta winno być na wyposażeniu każdego powiatowego urzędu pracy.
- przeprowadzono postępowanie konkursowe związane z kolejną edycją grantów na tworzenie Gminnych Centrów Informacji. W wyniku ogłoszonych Konkursów w 2003 roku utworzono w

województwie kolejne 35 Gminnych Centrów Informacji, a 5 wyższych uczelni otrzymało granty na rozwój Akademickich Biur Karier. W 2004 roku przeprowadzono III edycję grantów na tworzenie Gminnych Centrów Informacji i przyznano granty 19 wnioskodawcom. Natomiast sfinansowanie 3 dodatkowych projektów nastąpi w 2005r. Również w 2004r. przyznano 4 wnioskodawcom granty na rozwój działalności Akademickich Biur Karier.

- w 2004 r. 17 powiatowych urzędów pracy kontynuowało realizację II edycji krajowego programu aktywizacji bezrobotnych (program inicjowany przez MGiP) "Zielone Miejsca Pracy" (II edycja trwała od 01.07.2003 r. do 30.06.2004 r.), przy czym 14 PUP-ów wnioskowo w grudniu 2003 roku o przyznanie środków z rezerwy Funduszu Pracy, będącej w dyspozycji Ministra Gospodarki i Pracy. W lutym 2004 roku Minister Gospodarki i Pracy wystąpił do marszałków województw z prośbą o sfinansowanie tego programu ze środków rezerwy Funduszu Pracy, będącej w dyspozycji samorządu województwa. Pozostałe cztery PUP-y realizowały w I połowie 2004 roku program ZMP wyłącznie ze środków własnych samorządu powiatowego (z algorytmu na 2004 r.). Na dokończenie realizacji II Edycji Projektu „Zielone Miejsca Pracy”, który był skierowany do absolwentów szkół o kierunkach związanych z gospodarką leśną i rolną oraz ochroną środowiska, w 2004r. wydatkowano 815.600 zł. W ramach projektu skierowano na staże absolwenckie 66 osób, w ramach robót publicznych zatrudniono 326 osób.

- w ramach programu PHARE SSG 2001 – „Promocja Zatrudnienia - Rozwój Zasobów Ludzkich” - Województwo Dolnośląskie zrealizowano wdrażanie wszystkich 4 podprojektów.

1. Aktywne działania rynku pracy – działania na rzecz osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem
2. Promocja przedsiębiorczości
3. Promocja zdolności adaptacyjnych – szkolenia dla MŚP
4. Pomoc w rozwijaniu lokalnej współpracy partnerskiej na rzecz zatrudnienia.

W październiku 2004 roku odbyła się konferencja podsumowująca realizację w/w projektu. Z uwagi na konieczność zakupu sprzętu IT stanowiącego nagrody w konkursie przeprowadzonym w ramach podprojektu 4 całkowite zakończenie projektu przewidziane jest na początku 2005 roku.

- w roku 2004 rozpoczęła się realizacja programu PHARE 2002 – „Promocja Zatrudnienia - Rozwój Zasobów Ludzkich”- Województwo Dolnośląskie, który będzie kontynuacją PHARE 2001. W ramach tego projektu wdrażane są 3 podprojekty:

1. Aktywne działania rynku pracy – realizacja usług rynku pracy dla bezrobotnych oraz innych osób napotyających trudności na rynku pracy
2. Promocja przedsiębiorczości
3. Wsparcie rozwoju lokalnej współpracy partnerskiej w zakresie podnoszenia jakości kształcenia zawodowego.

Ponadto realizowana jest współpraca transgraniczna i euroregionalna. Uczestniczo w drezdeńskim projekcie sieciowym „ENLARGE-NET” – transgranicznej współpracy między miastami

i regionami w Saksonii, na Dolnym Śląsku i w północnych Czechach służących przygotowaniu do rozszerzenia Unii Europejskiej dotyczącej wspierania integracji regionów krajów akcesyjnych (linia finansowa B5-3003), którego partnerem jest Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego w ramach grupy roboczej 2. „Migracje / Problematyka społeczna”.

W ramach współpracy Euroregionu NYSA prowadzono spotkania urzędów pracy w zakresie wymiany doświadczeń, informacji o sytuacji na rynkach pracy i warunkach życia i pracy na pograniczu polskim, czeskim i niemieckim. Prowadzono również współpracę w ramach przyjętego planu przez Dolnośląską – Saksońską Grupę Roboczą w obszarze współpracy instytucjonalnej oraz współpracy z partnerami rynku pracy, która skoncentrowała się na współpracy instytucjonalnej oraz współpracy z partnerami rynku pracy. Zrealizowane przedsięwzięcia to:

- wymiana doświadczeń dotyczących problemów nielegalnego zatrudnienia i nielegalnego wykorzystania świadczeń socjalnych
- wytworzenie instrumentów polityki zatrudnienia
- wymiana doświadczeń w realizacji programu EURES i inicjatywy wspólnotowej EQUAL, poznanie możliwości przygotowania wspólnego projektu w zakresie zatrudnienia młodzieży bezrobotnej.

W wymiarze regionalnym wprowadzono i wdrażano w latach 2001-2003 zadania z Kontraktu Wojewódzkiego – w ramach priorytetu 5.2 – Stwarzanie warunków sprzyjających wzrostowi zatrudnienia tj.

- zadanie 5.2.2.40 - „Od apatii do aktywności – przeciw bezrobociu młodzieży” realizowane przez Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego we Wrocławiu. Całkowity koszt tego zadania w okresie 01.11.2001-29.11.2003r. wyniósł: 146.513,60 zł (w tym: wielkość otrzymanej dotacji – 87.000 zł).
- zadanie 5.2.2.41- „Wojewódzki System Informacji Zawodowej” realizowane przez Dolnośląskie Centrum Informacji Zawodowej i Doskonalenia Nauczycieli w Wałbrzychu. Całkowity koszt tego zadania w okresie 02.01.2002r.-31.12.2003 r. w latach 2002-2003 wyniósł: 620.000,00 zł (w tym: wielkość otrzymanej dotacji –350.000 zł)

Całościowa ocena efektów realizacji powyższych zadań dokonana zostanie w terminie późniejszym, z uwagi na fakt, że mają one charakter wieloletni.

Również duże znaczenie w ograniczeniu bezrobocia i łagodzenia sytuacji na rynku pracy mają wyjazdy do pracy sezonowej za granicą, głównie do Niemiec. Znaczny odsetek stanowią osoby bezrobotne. Za pośrednictwem Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Wałbrzychu sezonowe zatrudnienie w 2004 roku podjęło około 45 tyś. mieszkańców województwa dolnośląskiego.

2. Działania na rzecz osób niepełnosprawnych (Działania podjęte przez Biuro ds. Niepełnosprawnych w roku 2004):

1. Powstanie Zakładu Aktywności Zawodowej w Świerzawie - 60 osób – działalność wytwórcza
2. Podpisanie umowy o utworzeniu ZAZ w Mikoszowie – Stowarzyszenie Świętego Celestyna – 30 osób – działalność wytwórcza usługowa
3. Podpisanie umowy o utworzeniu ZAZ w Jeleniej Górze – Caritas Legnica – 21 osób – działalność usługowa
4. Dofinansowanie dwóch projektów budowy i rozbudowy obiektów służących rehabilitacji
5. Realizacja „Dolnośląskiego Programu Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych na lata 2004-2006”. „Dolnośląski Program...” został przyjęty do realizacji przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego dnia 26 marca 2004 r. uchwałą Nr XIX/257/2004. Zgodnie z celem szczegółowym 3.1 „Dolnośląskiego Programu ...”, tj. zintegrowanie i wzmocnienie instytucji zajmujących się rehabilitacją leczniczą, zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych przez doposażenie w sprzęt rehabilitacyjny obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych Samorząd Województwa Dolnośląskiego przystąpił do „Programu wyrównywania różnic między regionami” organizowanego przez PFRON. Samorząd wystąpił jako realizator ww. programu PFRON w ramach projektu „Zakup sprzętu rehabilitacyjnego na wyposażenie przez Gminę Zawonia Poradni Rehabilitacyjnej w Zawoni (powiat trzebnicki)”. W grudniu podpisano z Gminą Zawonia umowę na realizację ww. projektu.
6. Realizacja badań socjologicznych pt. Rola organizacji pozarządowych w integracji społecznej osób niepełnosprawnych” (działanie w ramach „Dolnośląskiego Programu...”)
7. Wizytowanie ośrodków i opiniowanie wniosków o wpis do rejestru ośrodków uprawnionych do przyjmowania grup turnusowo - rehabilitacyjnych. Na podstawie wizytacji ośrodków wydano 59 opinii. Na bieżąco jest prowadzony rejestr wniosków w sprawie wpisu do rejestru ośrodków uprawnionych do przyjmowania turnusów rehabilitacyjnych.
8. Obsługa udzielonych w 2003 roku zakładom pracy chronionej jednorazowych czterech pożyczek. Ze względu na brak wniosków w 2004 r. nie przyjęto do realizacji zadania w zakresie udzielania pomocy zakładom pracy chronionej, poprzez jednorazowe pożyczki w celu ochrony istniejących w zakładzie miejsc pracy osób niepełnosprawnych oraz poprzez zwrot kosztów za szkolenie zatrudnionych osób niepełnosprawnych, w związku z koniecznością zmiany profilu produkcji.
9. Rozpatrywanie wniosków na dofinansowanie robót budowlanych obiektów służących rehabilitacji. Do Urzędu Marszałkowskiego wpłynęło w II połowie 2004 r. 41 wniosków do realizacji na 2005 r.

W II półroczu 2004 r. podpisano 2 umowy (dotyczy wniosków z 2003 r.) na dofinansowanie budowy i rozbudowy obiektów służących rehabilitacji w związku z potrzebami osób niepełnoprawnych i jeden projekt umowy o dofinansowanie budowy i rozbudowy obiektów służących rehabilitacji w związku z potrzebami osób niepełnoprawnych. Dofinansowanie na ww. zadanie otrzymał tylko jeden Wnioskodawca. Niewykorzystanie w całości środków przeznaczonych na ww. zadanie pomimo istnienia zapotrzebowania na ww. pomoc było spowodowane niedotrzymaniem przez jednego z Wnioskodawców warunków umowy poprzez nie rozpoczęcie planowanej inwestycji budowlanej w 2004 r. oraz niedostarczeniem potrzebnych dokumentów do podpisania umowy i nie wyrażenie zgody na otrzymanie dotacji w ramach pomocy de minimis przez kolejnego Wnioskodawcę.

10. Pomoc w indywidualnych sprawach osobom niepełnosprawnym – udzielanie informacji, interwencje w innych instytucjach.
11. Realizacja badań pt. „Rola organizacji pozarządowych w integracji społecznej osób niepełnosprawnych” (działanie w ramach „Dolnośląskiego Programu....”).
12. Przy realizacji zadań Urząd Marszałkowski współpracował z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.
13. Organizowanie posiedzeń Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych.
14. Uczestnictwo w pracach Wojewódzkiego Zespołu Konsultacyjnego do spraw wdrażania działania 1.4 SPO RZL na Dolnym Śląsku.
15. Współorganizowanie w dniu 8 listopada 2004 r. konferencji pt.: „Uczestnictwo młodzieży w życiu społecznym i publicznym drogą do rozwoju państwa obywatelskiego”.
16. Organizacja seminarium wraz z Towarzystwem Pomocy Głuchoniewidomym, które było poświęcone sprawom osób głuchoniewidomym.

3. Profilaktyka uzależnień (Biuro Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień)

W latach 1999-2003 czyli w okresie realizacji „Dolnośląskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Zadań z Zakresu Zapobiegania Narkomanii na lata 1999-2003”, Biuro Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień współpracowało ze stacjonarnymi zakładami (oddziałami) lecznictwa odwykowego takimi jak :

- Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Bolesławcu,
- Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Sieniawce,
- Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Złotoryi,
- Specjalistyczny Zespół Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej we Wrocławiu – Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnień,
- Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Lubiążu,
- Zakład Lecznictwa Odwykowego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu w Czarnym Borze,

- Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Stroniu Śląskim.

W ciągu pięciu lat realizacji „Dolnośląskiego Programu...” współtworzono i propagowano nowy system leczenia osób uzależnionych od alkoholu. W początkowym okresie część jednostek realizowała jeszcze programy skoncentrowane na leczeniu farmakologicznym (Esperal i Anicol) stopniowo przechodząc do leczenia ściśle skoncentrowanego na metodach opartych na nowoczesnej psychoterapii.

W związku z powyższym inicjowano również działania związane z podnoszeniem kwalifikacji merytorycznego personelu stacjonarnych placówek lecznictwa odwykowego oraz częściowo refundowano koszty szkolenia tego personelu (zgodnie z Rozp. Ministra Zdrowia z dnia 31 grudnia 1999 roku w sprawie organizacji, kwalifikacji personelu, zasad funkcjonowania i rodzajów zakładów lecznictwa odwykowego oraz udziału innych zakładów opieki zdrowotnej w sprawowaniu opieki nad osobami uzależnionymi od alkoholu).

Wprowadzono również szkolenia dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie wczesnego diagnozowania problemów alkoholowych wśród pacjentów. Do 2003 roku przeszkolono około 600 osób.

Samorząd Województwa bezpośrednio zaangażowany był w działania dotyczące szerokiej edukacji społecznej oraz szkolenia dla różnych grup zawodowych, skoncentrowane głównie na pomocy dzieciom i młodzieży. Ponadto zadania realizowane były poprzez rozpropagowywanie informacji dotyczących funkcjonujących na terenie województwa dolnośląskiego różnego rodzaju ofert, przyczyniając się do zwiększenia ich dostępności. Zainicjowano również powstanie wielu nowych programów i ofert (w ciągu pięciu lat odbyło się kilkaset spotkań z organizacjami pozarządowymi i przedstawicielami gmin, które zaowocowały wieloma cennymi projektami, takimi m.in. jak: Szkolenia dla pracowników świetlic środowiskowych, profilaktyczno-wychowawczych, socjoterapeutycznych I i II st., Konferencje i szkolenia przeciw przemocy w rodzinie, Centrum Profilaktyki Alkoholowej w Górze, Prowadzenie Telefonu Zaufania dla mieszkańców województwa dolnośląskiego). Partnerami przy realizacji zadań były głównie organizacje pozarządowe, dlatego część projektów realizowana była w ramach corocznie ogłaszanych konkursów dla organizacji pozarządowych.

rok	Ilość osób uczestniczących w programach
1999	7000
2000	8000
2001	3000
2002	2000
2003	10000

Do tych liczb i działań należy dodać działania, które mają za zadanie przeciwdziałanie przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym. Utworzono w okresie realizacji tego programu 157 punktów pomocy psychologicznej, prawnej i społecznej dla ofiar przemocy w rodzinie. Z tych programów skorzystało około 2000 osób.

Biuro ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień w czasie swojej działalności współpracowało i nadal współpracuje z kilkudziesięcioma stowarzyszeniami i fundacjami (ok. 40 org.).

Poza działaniami ukierunkowanymi na problemy alkoholowe Biuro ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień realizowało także zadania związane z promocją zdrowego stylu życia bez używania substancji psychoaktywnych.

Przeprowadzono m.in. szkolenia dla policji, nauczycieli, pielęgniarek, współfinansowano również wydanie czasopism m.in. („Co jest brane”, miesięcznik „Semestr”, pismo „Intro - poznać siebie, zrozumieć innych”).

W programach z tego zakresu wzięło udział około 2500 osób, do zadań programowych przeszkolono około 1000 osób i podjęto również współpracę z lokalnymi mediami.

Działania profilaktyczne polegały głównie na zmniejszeniu liczby osób, które z różnych powodów, mogą sięgnąć po środki zmieniające nastrój lub nie dopuścić by ci, którzy już zaczęli eksperymentować i tym samym znaleźli się w grupie ryzyka zaczęli je stosować regularnie zwiększając prawdopodobieństwo uzależnienia.

Działania profilaktyczne prowadzone w ramach „Dolnośląskiego Programu ...” nie były rozgraniczane na działania w odniesieniu do profilaktyki alkoholowej i profilaktyki narkomanii, wyznając zasadę objęcia tymi działaniami profilaktycznymi jak największą liczbę osób ze środowisk zagrożonych.

4. Pomoc i polityka społeczna (Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej)

Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej realizuje zadania samorządu województwa wynikające z art. 21 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. Nr 64 poz. 593), polegające m.in. na:

- diagnozowaniu sytuacji pomocy społecznej, poprzez gromadzenie i analizę danych statystycznych, przygotowywanie bilansu potrzeb i środków w zakresie pomocy społecznej;
- kształceniu kadr służb społecznych, pracujących zarówno w jednostkach administracji publicznej jak i w organizacjach pozarządowych;
- opracowywaniu i wdrażaniu celowych programów pomocy osobom i grupom narażonym na marginalizację społeczną lub zmarginalizowanych;
- promowaniu innowacyjnych rozwiązań w polityce społecznej, nowatorskich projektów, mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych lub ich ograniczanie;
- prowadzeniu banku danych o wolnych miejscach w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenie województwa

- pełnieniu funkcji instytucji właściwej ds. świadczeń rodzinnych w związku z udziałem naszego kraju w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego
- prowadzeniu pod względem merytorycznym spraw dotyczących wydawania zezwoleń na prowadzenie zbiorów publicznych

Misją DOPS jest tworzenie warunków sprzyjających rozwiązywaniu problemów społecznych, stojących przed mieszkańcami Województwa Dolnośląskiego, umacnianie instytucji i organizacji społecznych świadczących bezpośrednią pomoc osobom potrzebującym oraz inspirowanie do ciągłego poszukiwania nowych i lepszych rozwiązań w zakresie polityki społecznej.

W swej codziennej pracy DOPS ściśle współpracuje z zarówno z jednostkami administracji publicznej jak i z organizacjami pozarządowymi na zasadach partnerstwa i wzajemnego poszanowania.

Przykładowe i najważniejsze działania zrealizowane przez DOPS w latach 2000-2004:

Rok 2000

- realizacja projektu Akcja „Ferie”, polegającego na dofinansowaniu dożywiania dzieci z rodzin najuboższych w okresie wolnym od nauki (31 stycznia 2000r. – 13 lutego 2000r.) zorganizowanego przez jednostki niepubliczne, wyłonione w wyniku konkursu ogłoszonego przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego.

Na konkurs, ogłoszony w prasie o zasięgu regionalnym odpowiedziało sześć organizacji, które otrzymały środki finansowe z budżetu Samorządu Województwa w wysokości **50.000** zł. na realizację tego zadania. Z przedstawionych nam sprawozdań z realizacji zadania wynika, że w czasie ferii udało się przygotować **34.267** posiłków dla **2.305** dzieci.

- uczestnictwo w Polsko – Niemieckim Programie Współpracy Organizacji III Sektora i Administracji Publicznej Dolnego Śląska „Parasol”, którego celem było wypracowanie mechanizmów i procedur umożliwiających najefektywniejszą współpracę administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi – wizytowanie organizacji pozarządowych, udział w seminarium poświęconym aspektom przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w kontekście funkcjonowania i finansowania podmiotów niepublicznych
- udział w dwóch spotkaniach, zorganizowanych wspólnie przez PCPR w Górze i DOPS z podmiotami niepublicznymi z powiatu górowskiego, z których jedno zostało poświęcone problematyce współpracy administracji samorządowej z sektorem niepublicznym w dziedzinie polityki społecznej, w tym pomocy społecznej, a drugie, w którym udział jako moderatory wzięli przedstawiciele trzeciego sektora z województwa dolnośląskiego – Wspólnoty Roboczej Organizacji Socjalnych, Stowarzyszenia „Jowisz” z Jeleniej Góry oraz Stowarzyszenia „Ludzie Ludziom” – Domu Socjalnego dla Mężczyzn (są to organizacje działające na polu pomocy społecznej od długiego czasu i mające duże doświadczenie w tej dziedzinie). Na spotkaniu tym moderatory mówili o swych doświadczeniach związanych z pracą w sektorze niepublicznym, zagadnieniach dotyczących tworzenia i form działania organizacji parasolowych, przekazali porady i wskazówki dotyczące współpracy organizacji pozarządowych z instytucjami sektora

publicznego (w tym poruszyli kwestie public relations). Dla wielu organizacji z powiatu górowskiego zagadnienia te były mało znane. Spotkanie dotyczące zasad współpracy samorządu województwa z sektorem niepublicznym odbyło się również w Świdnicy.

- dofinansowanie produkcji 1000 egzemplarzy płyt kompaktowych z nagraniami dziecięcego Zespołu Integracyjnego SERDUSZKA ze Świdnicy, rozprowadzanych następnie jako „cegiełka” na rzecz Europejskiego Centrum Przyjaźni Dziecięcej w Świdnicy zawartej ze Stowarzyszeniem Przyjaciół Dzieci Chorych „SERCE” ze Świdnicy
- przygotowanie ankiety pozwalającej uzyskać informacje o współpracy samorządu lokalnego z sektorem niepublicznym oraz o potencjalnych partnerach z sektora pozarządowego dla pozarządowych organizacji saksońskich w ramach współpracy Województwa Dolnośląskiego z Wolnym Państwem Saksonia (ankieta ta została przesłana do wszystkich urzędów gminy oraz urzędów powiatowych Województwa Dolnośląskiego) – spośród organizacji, które zgłosiły chęć nawiązania współpracy z organizacjami saksońskimi wybrano 45 i ich listę przekazano stronie saksońskiej
- przeprowadzenie procedury konkursowej związanej z rozdysponowaniem środków finansowych z budżetu samorządu województwa, pochodzących z dotacji celowej z budżetu państwa, na dofinansowanie zadań z zakresu pomocy społecznej realizowanych przez podmioty niepubliczne. Do udziału w konkursie zgłoszonych zostało 79 projektów przez 67 podmiotów niepublicznych, z czego do weryfikacji nie zostało dopuszczonych 6 organizacji. Dofinansowanie na realizację swych zadań otrzymało 49 organizacji – 73% wszystkich organizacji (54 projekty – 68,3% wszystkich złożonych wniosków). Łączna kwota dofinansowania: 366.363 zł.
- udział w realizacji projektu „Wakacje za jeden uśmiech” Stowarzyszenia „Ludzie Ludziom” Dom Socjalny dla Mężczyzn oraz Pomorskiego Centrum Pomocy Bliźniemu z Gdańska, polegającego na zorganizowaniu wyjazdu terapeutycznego nad morze dla 12 mieszkańców Domu Socjalnego dla Mężczyzn oraz wyjazdu do Wrocławia mieszkańców Centrum w terminie 21.08.2000r. – 01.09.2000r. Projekt ten z jednej strony miał na celu zwiększenie pozytywnych motywacji tych ludzi, pobudzenie ich do odpowiedzialności, kształtowanie niezbędnych umiejętności, przygotowanie do ponownego funkcjonowania w społeczeństwie, oraz poznanie nowych miejsc i ludzi. Z drugiej strony projekt ten stał się narzędziem zmiany stereotypu bezdomnego w świadomości społecznej. Dzięki zainteresowaniu i pozytywnej reakcji mediów wrocławskich i gdańskich udało się stworzyć nowy wizerunek człowieka bezdomnego jako osoby zagubionej we współczesnym świecie, potrzebującej wsparcia i pomocy, a nie kogoś godnego pożałowania i potępienia, kogoś nieodwołalnie straconego dla społeczeństwa.
- zorganizowanie wraz ze Wspólnotą Roboczą Organizacji Socjalnych w miesiącach październik – grudzień 2000r szkoleń z zakresu public relations i elementów zarządzania dla 60 przedstawicieli dolnośląskich organizacji pozarządowych

- wydanie (w latach 2000 – 2001) we współpracy z WROS trzech numerów „Trójkąta” – pisma o tematyce społecznej, skierowanego do podmiotów działających na polu polityki społecznej
- zorganizowanie spotkania przedstawicieli sektora publicznego i niepublicznego, którego celem była konsultacja projektu ustawy o współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi, o działalności organizacji pozarządowych oraz o zmianie niektórych ustaw. Do udziału w grupie roboczej zaproszeni zostali przedstawiciele samorządów lokalnych wszystkich szczebli, przedstawiciel Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Sejmikowej Komisji ds. Polityki Społecznej, Zdrowia i Rodziny, Szkoły Policealnej Pracowników Służb Społecznych oraz przedstawiciele trzeciego sektora. W spotkaniu udział wzięła Maria Nowakowska – Doradca Wiceprezesa Rady Ministrów i Ministra Pracy Polityki Społecznej, która zajmowała się opracowaniem projektu ustawy. Protokół z propozycjami zmian w projekcie ustawy, wypracowanymi w trakcie spotkania, został przekazany do ministerstwa.
- udział w wyjeździe studyjnym do Danii, poświęconym zagadnieniom pracy metodą projektów, zorganizowanym dla przedstawicieli regionalnych ośrodków polityki społecznej, szkół pracowników służb społecznych oraz przedstawicieli wojewody z terenu całego kraju
- zorganizowanie we współpracy z Departamentem Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego wyjazdu szkoleniowego do Danii grupy radnych wojewódzkich, przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego, podległych mu jednostek organizacyjnych oraz przedstawicieli samorządów lokalnych niższego szczebla, w celu zapoznania się z duńskimi doświadczeniami samorządowymi
- nawiązanie współpracy z holenderską organizacją ICARE, działającej na polu szeroko rozumianej pomocy społecznej. Udział w wyjazdowym szkoleniu zorganizowanym dla przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu Dolnego Śląska, w celu zapoznania się z zasadami organizacji holenderskiego systemu pomocy społecznej
- zorganizowanie wspólnie z Wydziałem Edukacji UMWD zbiórki darów i transportu humanitarnego dla szkół polskich na Litwie z okręgu wileńskiego
- przeszkolenie 344 pracowników kadr służb społecznych w ramach 6 spotkań warsztatowo – dyskusyjnych dla przedstawicieli dolnośląskich Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz innych podmiotów działających na polu pomocy społecznej, dwudniowej konferencji/szkoleniu „Interwencja kryzysowa. Przemoc w rodzinie” oraz szkolenia „Postępowanie administracyjne w systemie pomocy społecznej”. Tematyka pozostałych spotkań obejmowała: zagadnienia dotyczące organizacji opieki zastępczej, działalności organizacji pozarządowych oraz współpracy z nimi, problematyki osób starszych, osób niepełnosprawnych (w tym procedura udzielania i umarzania pożyczek z PFRON), interwencja kryzysowa, przemoc w rodzinie oraz kwestie formalno – prawne związane z realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej
- przygotowanie konferencji na temat dogoterapii – leczenia osób niepełnosprawnych poprzez kontakt z psem, mającej na celu rozpropagowanie tej innowacyjnej metody pracy z osobami

niepełnosprawnymi na terenie Dolnego Śląska. Kontynuacją tej inicjatywy było zorganizowanie przez Milickie Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Osób Niepełnosprawnych we współpracy z DOPS oraz PFRON (oddz. Wrocław) i Domem Dziecka w Sułowie turnusu rehabilitacyjnego, w którym wzięło udział 250 osób (dzieci, młodzieży i dorosłych). W efekcie działań zainspirowanych przez DOPS dogoterapia została na stałe włączona do zestawu metod terapeutycznych wykorzystywanych przez Milickie Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Osób Niepełnosprawnych

- przygotowanie ankiety na temat problemu bezdomności na Dolnym Śląsku oraz lokalnych sposobów rozwiązywania tego problemu, a także bilansu potrzeb i środków jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

Rok 2001

- dofinansowanie wydania przez Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych i Twórczych dwóch numerów kwartalnika „Kobiecym Głosem” w nakładzie 500 egzemplarzy każdy
- współorganizacja i dofinansowanie konferencji „Dostosowanie polskich rozwiązań w zakresie polityki socjalnej do prawodawstwa Unii Europejskiej”, która odbyła się w dniu 07.05.2001r. przygotowanej przez Zarząd Wojewódzki Towarzystwa Rozwoju Rodziny we Wrocławiu
- dofinansowanie organizacji Ogólnopolskiego Festiwalu Małych Form dla dzieci specjalnej troski BAGATELKA’2001 w Świdnicy organizowanego przez Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych „SERCE”
- realizacja wspólnie ze Stowarzyszeniem Pomocy „Ludzie Ludziom” projektu „Inny świat”, mającego na celu zorganizowanie Dnia Dziecka dla dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla Dzieci Niewidomych we Wrocławiu oraz dla dzieci z Ośrodka Adaptacyjnego dla Kobiet i Matek z Dziećmi. W imprezie, która odbyła się w dniu 1.06.2001r. wzięło udział 100 osób
- udział w przygotowaniu wraz ze Wspólnotą Roboczą Organizacji Socjalnych imprezy TOP Organizacji Pozarządowych Wrocław 2001, mającej na celu przedstawienie pracy i dorobku dolnośląskich organizacji pozarządowych oraz promocję ich działalności, która odbyła się w dniach 08.06. – 09.06.2001r.
- dofinansowanie drugiej edycji projektu „Wakacje za jeden uśmiech”, polegającego w tym roku na zorganizowaniu wyjazdu terapeutycznego nad morze dla mieszkańców Domu Socjalnego dla Mężczyzn, Domu Socjalnego dla Rodzin oraz dzieci z polskich szkół na Litwie w dniach 01.07. – 21.07.2001r. realizowanego przez Stowarzyszenie Pomocy „Ludzie Ludziom”
- dofinansowanie organizacji obchodów Dni Osób Niepełnosprawnych w Głogowie w dniu 07.10.2001r., inicjatywy Polskiego Stowarzyszenia Diabetyków Oddział w Głogowie
- dofinansowanie organizacji Powiatowych Obchodów Dnia Pracownika Socjalnego w Zgorzelcu przygotowanych przez Radę Stowarzyszeń Osób Chorych, Niepełnosprawnych i Seniorów w Zgorzelcu

- dofinansowanie wsparcia rzeczowego minimum 50 rodzin najbardziej potrzebujących z terenów wiejskich i małomiasteczkowych gmin pogranicza w postaci świątecznych paczek żywnościowych przygotowanych przez Południowo – Zachodnie Forum Samorządu Terytorialnego „POGRANICZE”
- dofinansowanie wyprodukowania 1000 egzemplarzy płyt kompaktowych z nagraniami w trzech językach dziecięcego Zespołu Integracyjnego SERDUSZKA ze Świdnicy – projekt realizowany przez Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych „SERCE”
- dofinansowanie przygotowania przez Zarząd Oddziału Powiatowego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Wałbrzychu 300 paczek świątecznych dla dzieci z rodzin w trudnej sytuacji materialnej z powiatu wałbrzyskiego
- zorganizowanie 14 spotkań szkoleniowych, w których udział wzięło 364 osoby zajmujące się pracą w sferze szeroko rozumianej pomocy społecznej. Tematyka szkoleń objęła zagadnienia formalno – prawne wynikające ze zmiany ustaw, stosowania kpa w systemie pomocy społecznej oraz organizacji systemu opieki nad dzieckiem w placówkach opiekuńczo – wychowawczych
- ankiety tematyczne, diagnozujące stan pomocy społecznej na Dolnym Śląsku: dziecko niepełnosprawne w rodzinie, potrzeby w zakresie likwidacji barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej, młodzież a czas wolny – potencjalne zagrożenia społeczne, bilans potrzeb i środków jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, aspekty organizacyjne współpracy jednostek administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi
- zorganizowanie konferencji **„Wykorzystanie Śmiechu jako ‘wspomagacza’ w leczeniu wszelkich chorób”** we współpracy z Fundacją „Dr Clown”, mającej na celu rozpropagowanie metody leczenia dzieci przy wykorzystaniu stymulującej roli śmiechu i radości oraz wprowadzenie metody śmiechoterapii do wrocławskich szpitali dziecięcych i oddziałów dziecięcych
- organizacja **Pierwszego Dolnośląskiego Wernisazu Twórczości Literackiej i Plastycznej Osób Niepełnosprawnych** w Oleśnicy, w ramach którego przygotowano i wystawiono 567 prac plastycznych oraz 47 prac literackich osób niepełnosprawnych z terenu całego Dolnego Śląska
- zorganizowanie konferencji „Seniorzy u progu XXI wieku. Rola pomocy społecznej w identyfikowaniu i zaspokajaniu potrzeb osób starszych”, której celem było przedstawienie problematyki funkcjonowania osób starszych w społeczeństwie w obliczu transformacji instytucji zabezpieczenia społecznego
- przeprowadzenie procedury konkursowej związanej z rozdysponowaniem środków finansowych z budżetu samorządu województwa, pochodzących z dotacji celowej z budżetu państwa, na dofinansowanie zadań z zakresu pomocy społecznej realizowanych przez podmioty niepubliczne. W roku 2001 do trzeciej edycji konkursu stanęły 64 podmioty niepubliczne, łącznie wnioskujące o 2.769.685,33 zł. (kalkulacja kosztów przeprowadzana najczęściej na okres od września do grudnia, stąd stosunkowo niska kwota). Do dofinansowania przedstawiono 82 projekty. Ogółem w

ramach tej edycji konkursu dofinansowano 59 projektów (74%) złożonych przez 57 organizacji (89%). 41 organizacji (64%) brało udział w procedurze konkursowej po raz kolejny. Łączna kwota dofinansowania to 359.800 zł.

Rok 2002

- współorganizacja wraz z Bystrzyckim Stowarzyszeniem Dobroczynnym oraz Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Bystrzycy Kłodzkiej wizyty delegacji holenderskiej na Dolnym Śląsku w ramach realizacji IV etapu międzynarodowego programu „Dom w potrzebie – Hilfehaus – Bystrzyca”. Wizyta miała na celu prezentację polskich rozwiązań w zakresie pomocy społecznej i służby zdrowia oraz umożliwić porównanie funkcjonowania tych systemów w obu krajach.
- dofinansowanie projektu „Koncerty dedykowane Sprawnym Inaczej”, polegającego na zorganizowaniu koncertów muzyki poważnej dla osób niepełnosprawnych, realizowanego przez Towarzystwo imienia Ferenc Liszta
- dofinansowanie projektu „Wakacje za jeden uśmiech”, polegającego na zorganizowaniu wyjazdu terapeutycznego nad morze dla mieszkańców Domu Socjalnego dla Mężczyzn, Domu Socjalnego dla Rodzin oraz mieszkank z dziećmi z Ośrodka Adaptacyjnego dla Kobiet i Matek z Dziećmi, realizowanego przez Stowarzyszenie Pomocy „Ludzie Ludziom”
- dofinansowanie kwartalnika „Magazyn Dolnośląski – ZDROWIE”, wydawanego przez Dolnośląskie Stowarzyszenie Promocji Inicjatyw Społecznych „ATUT”
- współpraca z Wspólnotą Roboczą Organizacji Socjalnych i stroną Dolnosaksońską w ramach realizacji projektu „Utworzenie i prowadzenie czterech Centrów Samopomocy dla osób niepełnosprawnych i społecznie poszkodowanych w Legnicy, Lubinie, Głogowie i Polkowicach”, realizowanego w ramach Akcji Człowiek, w tym aktywny udział w ewaluacji projektu – udział w wizytach konsultacyjnych z udziałem eksperta niemieckiego w czterech centrach, przygotowanie ankiety ewaluacyjnej oraz raportu z realizacji projektu.
- współudział w organizacji XXVI Ogólnokrajowego Dnia Rehabilitacji Dziecka „Zespół wypalenia w przebiegu opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym”
- dofinansowanie projektu zorganizowania wieczerzy wigilijnej dla 50 dzieci z rodzin w trudnej sytuacji życiowej i materialnej z terenu miasta Wrocławia, realizowanego przez Fundację „Nowa Dominikańska”
- dofinansowanie projektu zorganizowania integracyjnego Wieczorku Mikołajkowego dla 80 dzieci z rodzin osób niesłyszących, realizowanego przez Polski Związek Głuchych Oddział Dolnośląski we Wrocławiu
- dofinansowanie projektu przygotowania 200 paczek świątecznych dla dzieci z rodzin w trudnej sytuacji materialnej z powiatu wałbrzyskiego i miasta Wałbrzycha, realizowanego przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Oddziału Powiatowego w Wałbrzychu
- dofinansowanie projektu Stowarzyszenia Przyjaciół Dzieci Chorych „SERCE”, polegającego na zorganizowaniu wieczerzy wigilijnej dla 220 dzieci z najuboższych rodzin powiatu świdnickiego

- dofinansowanie projektu „Kultywowanie tradycji świątecznych wśród osób z upośledzeniem umysłowym – podopiecznych „Mieszkania Integracyjnego – Chronionego” oraz wśród absolwentów Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego”, realizowanego przez Stowarzyszenie na Rzecz Integracji i Usamodzielniania „Dom w Głogowie”
- dofinansowanie projektu wsparcia ubogich rodzin z terenu powiatów pogranicza dolnośląskiego w postaci paczek żywnościowych w okresie Świąt Bożego Narodzenia w 2002r., realizowanego przez Południowo – Zachodnie Forum Samorządu Terytorialnego „Pogranicze”
- dofinansowanie projektu zorganizowania Mikołajek dla 110 dzieci z rodzin dysfunkcyjnych uczestniczących w zajęciach Młodzieżowego Klubu Środowiskowego w Głogowie, realizowanego przez Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży „SZANSA”
- dofinansowanie organizacji cyklicznych wystaw fotograficznych przez mieszkańców Domu Socjalnego dla Mężczyzn, należących do Amatorskiego Kółka Fotograficznego – projekt realizowany przez Stowarzyszenie „Ludzie Ludziom” Dom Socjalny dla Mężczyzn
- zorganizowanie szkolenia z zakresu realizacji zadań ustawowych powiatu w świetle nowelizacji ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych dla przedstawicieli PCPR-ów z terenu Dolnego Śląska

Rok 2003

- udział w konferencji kończącej projekt „Utworzenie i prowadzenie czterech centrów samopomocy dla osób niepełnosprawnych i społecznie poszkodowanych w województwie dolnośląskim: w Legnicy (powiat grodzki i ziemski), Lubinie (powiat grodzki), Głogowie (powiat ziemski) i Polkowicach (powiat ziemski)” -projekt wspierany ze środków Akcji Człowiek. Konferencja zorganizowana została w dniu 22.01.2003r. przez Dolnośląski Związek Organizacji Pozarządowych WROS. Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej został zaproszony przez partnera niemieckiego do fazy ewaluacyjnej projektu i przygotował raport podsumowujący projekt, którego duża część została zaprezentowana na konferencji.
- udział w przygotowaniu projektu Karty Działania dotyczącego działania „Lokalna infrastruktura służby zdrowia i pomocy społecznej” w ramach ZPORR
- przygotowanie Informatora Imprez organizowanych w ramach obchodów Europejskiego Roku Osób Niepełnosprawnych
- przygotowanie założeń do programu wczesnej interwencji
- przygotowanie wojewódzkiego programu „**Serce za Serce**” polegającego na stworzeniu systemu zapobiegania marginalizacji pewnych grup mieszkańców Dolnego Śląska, szczególnie narażonych na społeczne wykluczenie (program skierowany do osób starszych i sierot – wychowanków domów dziecka)
- przygotowanie projektu wojewódzkiego programu na rzecz wsparcia dzieci ze środowisk zagrożonych społecznym wykluczeniem „**Dzieciak**”
- przygotowanie projektu wojewódzkiego programu na rzecz aktywizacji osób starszych „**Nestor**”

- realizacja cyklu szkoleń dotyczącego nabycia umiejętności pozyskiwania środków finansowych na realizację projektów w obszarze polityki społecznej z funduszy unijnych. Ogółem w szkoleniach wzięło udział 140 osób

Rok 2004

- przygotowanie cyklu szkoleń dotyczących procedur związanych z pozyskiwaniem funduszy unijnych, przygotowywania projektów z wykorzystaniem pieniędzy unijnych, zasad finansowych i księgowych związanych z przygotowywaniem projektów aplikacyjnych oraz ich rozliczaniem – łącznie w ciągu 2004r. przeszkolono 819 osób
- udział w Kontrakcie dla Województwa Dolnośląskiego w obszarze pomocy społecznej – nadzór merytoryczny nad realizacją zadań inwestycyjnych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej szczebla gminnego i powiatowego, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów niepublicznych – 41 zadań, kwota dofinansowania – **10.000.000 zł.**

5. Współpraca w obszarze aktywności obywatelskiej i umacniania działań trzeciego sektora (Biuro ds. Organizacji Pozarządowych)

Współpraca w obszarze aktywności obywatelskiej i umacniania działań trzeciego sektora ma na celu:

- Poszerzenie wiedzy wśród lokalnych partnerów (organizacji, przedstawiciele administracji samorządowej, pracowników ośrodków pomocy społecznej, domów kultury, szkół itp.) na temat możliwości rozwiązywania lokalnych problemów w oparciu o zasadę partnerstwa.
- Nauczenie liderów organizacji pozarządowych oraz grup samopomocowych umiejętności planowania, działania i pracy projektami, zdobywania pieniędzy na działalność grup samopomocowych, organizacji pozarządowych.
- Tworzenie koalicji na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Planowane działania:

- Organizowanie szkoleń, warsztatów i spotkań dla liderów środowiskowych, wolontariuszy, animatorów oraz innych osób zaangażowanych w proces aktywizacji społeczności.
- Udzielanie informacji oraz poradnictwa dla organizacji pozarządowych i przedstawiciele jednostek samorządu lokalnego.
- Dostarczanie podstawowej pomocy technicznej organizacjom wymagającym wsparcia i instruktażu.
- Przeprowadzenie badań ankietowych wśród podmiotów działających w obszarze polityki społecznej.

Współpraca Województwa z organizacjami pozarządowymi opiera się na zasadach:

- 1) Zasada partnerstwa - organizacje pozarządowe, na zasadach i w formie określonej w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz zgodnie z trybem wynikającym z odrębnych

przepisów, uczestniczą w identyfikowaniu i definiowaniu problemów społecznych, wypracowywaniu sposobów ich rozwiązywania oraz wykonywaniu zadań publicznych.

2) Zasada pomocniczości i suwerenności stron – organy administracji publicznej respektując odrębność i suwerenność zorganizowanych wspólnot obywateli, uznają ich prawo do samodzielnego definiowania i rozwiązywania problemów, w tym należących także do sfery zadań publicznych i w takim zakresie współpracują z tymi organizacjami, a także wspierają ich działalność oraz umożliwiają realizację zadań publicznych, na zasadach i w formie określonej w ustawie,

3) Zasada efektywności - województwo, przy zleceniu organizacjom pozarządowym zadań publicznych, dokonują wyboru najefektywniejszego sposobu wykorzystania środków publicznych, przestrzegając zasad uczciwej konkurencji oraz z zachowaniem wymogów wynikających z ustawy o finansach publicznych, wykorzystuje współpracę z organizacjami pozarządowymi do efektywnej realizacji zadań społeczno – ekonomicznych,

4) Zasada jawności podejmowanych działań - organy samorządu województwa udostępniają współpracującym z nimi organizacjom pozarządowym informacje o zamiarach i celach realizowanych zadań publicznych, w których możliwa jest współpraca z tymi organizacjami,

5) Zasada legalności - wszelkie działania organów samorządu województwa oraz organizacji pozarządowych odbywają się w granicach i na podstawie przepisów prawa.

Formy współpracy:

Współpraca województwa z organizacjami pozarządowymi realizowana będzie w różnych formach, a w szczególności w postaci:

1) konsultowania z podmiotami Programu projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji,

2) zlecenia podmiotom Programu realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie,

3) wzajemnego informowania się o kierunkach planowanej działalności i współdziałanie w celu ujednoczenia i zharmonizowania tych kierunków poprzez:

a) publikowanie na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego: www.umwd.pl/organizacje ważnych dla podmiotów Programu informacji,

b) przyjmowanie przekazywanych przez podmioty Programu informacji o przewidywanych lub realizowanych zadaniach sfery publicznej.

4) tworzenia wspólnych zespołów doradczych, opiniujących lub inicjatywnych z udziałem podmiotów Programu w celu:

a) diagnozowania problemów i potrzeb społecznych,

b) tworzenia i konsultowania programów o charakterze strategicznym

5) stwarzania możliwości udziału w realizowanych działaniach programowych, w tym szkoleniach i konferencjach,

6) pomocy w nawiązywaniu kontaktów i współpracy organizacji pozarządowych w skali regionalnej, ponadregionalnej i międzynarodowej,

7) organizacja otwartych spotkań pomiędzy podmiotami Programu a przedstawicielami samorządu

8) udzielania wsparcia pozafinansowego poprzez:

- a) udzielanie pomocy merytorycznej przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego
- b) udostępnienie, w miarę możliwości, pomieszczeń lub użyczenie sprzętu,
- c) udzielanie rekomendacji projektom i programom przygotowanym przez organizacje pozarządowe w zakresie obszarów obejmujących przedsięwzięcia organizacyjne i priorytetowe zadania publiczne.

Obszary współpracy:

- 1) polityka społecznej, w tym prowadzenie działań na rzecz wyrównywania poziomu życia mieszkańców województwa,
- 2) kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego,
- 3) działania na rzecz osób niepełnosprawnych,
- 4) promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy,
- 5) ochrona i promocja zdrowia,
- 6) działalność wspomagająca rozwój sektora pozarządowego,
- 7) edukacja, oświata i wychowanie,
- 8) krajoznawstwo oraz wypoczynek dzieci i młodzieży,
- 9) ratownictwo i bezpieczeństwo w górach i na wodzie,
- 10) upowszechnianie kultury fizycznej i sportu,
- 11) ochrona środowiska i ekologia,
- 12) promocja rozwoju obszarów wiejskich
- 13) działania na rzecz rozwijania kontaktów i współpracy między narodami,
- 14) profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- 15) promocja wolontariatu.

Samorząd Województwa Dolnośląskiego udziela organizacjom pozarządowym wsparcia zarówno finansowego, jak i pozafinansowego. Najważniejszym elementem wspomnianej pozafinansowej współpracy jest wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności oraz konsultowanie przygotowywanych aktów prawnych dotyczących współpracy samorządu województwa z organizacjami pozarządowymi. Uchwalona została także Karta Współpracy Samorządu Województwa Dolnośląskiego z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na Dolnym Śląsku oraz przygotowywany jest corocznie Program Współpracy Samorządu Województwa Dolnośląskiego z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na

Dolnym Śląsku. Wspomniane dokumenty określają formy oraz priorytetowe obszary współpracy Samorządu Województwa Dolnośląskiego z organizacjami pozarządowymi.

Samorząd województwa podjął także działania zmierzające do powołania Dolnośląskiej Rady Pożytku Publicznego (DRPP) będącej organem opiniodawczym i doradczym samorządu województwa. W skład DRPP wchodzi zarówno przedstawiciele samorządowych jednostek terytorialnych, jak i organizacji pozarządowych. Do kompetencji Rady należy w szczególności:

- wyrażanie opinii w sprawach dotyczących stosowania ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- wyrażanie opinii o rządowych projektach aktów dotyczących organizacji pozarządowych i wolontariatu;
- tworzenie standardów działalności organizacji pozarządowych.

Samorząd Województwa Dolnośląskiego udziela także finansowego wsparcia organizacjom pozarządowym. W roku 2003 dofinansował działalność 241 organizacji w kwocie 4.523.409 zł, zaś w roku 2004 dofinansował działalność 164 organizacji w kwocie 7.235.311,47 zł.

V. Zakończenie

Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców Dolnego Śląska, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu pewnych grup ludności oraz stworzenie warunków do zaspokajania potrzeb i realizacji własnych scenariuszy życiowych przez mieszkańców województwa dolnośląskiego.

Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej wytycza główne kierunki działań strategicznych Samorządu Województwa Dolnośląskiego w zakresie polityki społecznej. Stanowi dokument bazowy, w odniesieniu do którego powinny być konstruowane regionalne programy celowe i projekty, skierowane do konkretnych grup odbiorców.

Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej służyć powinna harmonijnemu rozwojowi naszego województwa. W związku z tym jej założenia stanowią pomoc w wytyczaniu strategicznych kierunków działań jednostek organizacyjnych samorządów lokalnych niższego szczebla.

Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej powinna stanowić także narzędzie, wykorzystywane w procesie pozyskiwania środków finansowych na realizację zadań z zakresu polityki społecznej z funduszy europejskich.

VI. PODSTAWOWE POJĘCIA (SŁOWNICZEK)

Alkohol – substancja chemiczna – etanol, czyli alkohol etylowy, jest bardzo aktywną biochemicznie substancją, która w większym stężeniu niszczy tkankę biologiczną, wpływa na stan naszych uczuć, myślenia, upośledza koordynację ruchów, itp.

Alkoholizm jest chorobą, która zaczyna się i rozwija podstępnie, bez świadomości zainteresowanej osoby. Polega na niekontrolowanym picciu napojów alkoholowych i może doprowadzić do przedwczesnej śmierci.

Bezrobocie w skali makro – pozostawanie poza zatrudnieniem, na określonym obszarze geograficznym, znacznej liczby osób zdolnych do podjęcia pracy. Skala makro to poziom, na którym powstają i są rozwiązywane problemy społeczne i finansowe związane z bezrobociem: wpływ bezrobocia na przebieg procesów społecznych, możliwości sfinansowania wielkich programów zapobiegania skutkom bezrobocia, możliwości stwarzania udogodnień finansowych dla pracodawców tworzących nowe miejsca pracy, zagadnienia wpływu restrukturyzacji zatrudnienia i zwolnień grupowych na rynek pracy, wielkość, liczba i wartość wypłacanych zasiłków i innych należności.

Bezrobocie w skali mikro – utrata pracy z powodu braku kwalifikacji lub innych umiejętności pozwalających objąć i utrzymać stanowisko. Większość specjalistów uważa, że prawdziwe bezrobocie jest kryzysem kwalifikacji i jako takie staje się problemem, który należy rozpatrywać w skali indywidualnej i lokalnej

Bezrobocie rejestrowane – liczba osób bezrobotnych, czyli posiadających określone w ustawie cechy i zarejestrowanych w urzędach pracy

Bezrobocie ukryte – pewna – nieokreślona – liczba osób, które w myśl ustawy nie mogą zarejestrować się jako bezrobotne, które albo nie są zatrudnione de facto albo wykonywana przez nich praca nie jest niezbędna z punktu widzenia zatrudniającego. Najbardziej oczywistą reprezentacją bezrobocia ukrytego są zbędne ręce do pracy w gospodarstwach rolnych.

Bezrobotni to:

- obywatele polscy, poszukujący i podejmujący zatrudnienie lub inną pracę zarobkową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zatrudnienie lub inną pracę zarobkową za granicą u pracodawców zagranicznych, lub
- cudzoziemcy poszukujący zatrudnienia i podejmujący zatrudnienie lub inną pracę zarobkową na terytorium Rzeczypospolitej Polski, którzy:
 - a) są obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej,
 - b) są obywatelami państw, z którymi Unia Europejska zawarła umowy o swobodzie przepływu osób,
 - c) posiadają status uchodźcy nadany w Rzeczypospolitej Polskiej,
 - d) posiadają zezwolenie na osiedlenie się w Rzeczypospolitej Polskiej,

jeżeli: nie są zatrudnieni i nie wykonują innej pracy zarobkowej, są zdolni i gotowi do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, bądź, jeśli są osobami niepełnosprawnymi, zdolnymi i gotowymi do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nie uczą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych, lub szkół wyższych w systemie wieczorowym albo zaocznym, są zarejestrowani we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy lub innej pracy zarobkowej.

Uzyskanie statusu i uprawnień osoby bezrobotnej wymaga spełnienia szeregu warunków. W szczególności chodzi o to aby osoby ubiegająca się o rejestrację:

- a) ukończyła 18 lat,
- b) nie ukończyła 60 lat - kobieta lub 65 lat - mężczyzna,
- c) nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego,
- d) nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.²⁾) o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,
- e) nie uzyskuje przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej, chyba że dochód z działów specjalnych produkcji rolnej, obliczony dla ustalenia podatku dochodowego od osób fizycznych, nie przekracza wysokości przeciętnego dochodu z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 2 ha przeliczeniowych ustalonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przepisów o podatku rolnym, lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w takim gospodarstwie,
- f) nie podjęła pozarolniczej działalności od dnia wskazanego w zgłoszeniu do ewidencji do dnia wyrejestrowania tej działalności albo nie podlega na podstawie odrębnych przepisów obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,
- g) nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności,
- h) nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,
- i) nie pobiera na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego,

j) nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,

k) nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego przyznanego przez pracodawcę na wniosek pracownika i przysługuje po rozwiązaniu stosunku pracy lub stosunku służbowego na czas udziału pracownika w szkoleniach, w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy.

Integracja społeczna – działania wspólnotowe na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności, których celem jest dążenie do społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej, w którym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych (NSIS dla Polski, s. 14)

Interwencja kryzysowa – zespół działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin, w tym dotkniętych przemocą, w celu zapobiegania lub pogłębiania się występujących dysfunkcji

Ludność aktywna zawodowo – część społeczeństwa w wieku 15 lat i więcej, zdolna do wykonywania zajęć zarobkowych i:

- wykonująca pracę, która przynosi zarobek lub dochód bez względu na miejsce i czas trwania tej pracy,
- bezpłatnie pomagająca w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej,
- poszukująca pracy i zdolna do jej podjęcia (bezrobotni).

Ludność bierna zawodowo – część społeczeństwa w wieku 15 lat i więcej, nie pracująca i nie będąca bezrobotną; wśród ludności biernej zawodowo wyróżnia się następujące kategorie:

- osoby otrzymujące emeryturę, rentę, alimenty, stypendium, pomoc opieki społecznej lub posiadające inne nie zarobkowe źródło utrzymania,
- uczniów, którzy zawarli z zakładem pracy umowę o pracę na okres nauki zawodu lub przyuczenia do określonej pracy,
- osoby odbywające karę pozbawienia wolności,
- osoby przebywające w domach opieki,
- zakonników i zakonnice,
- osoby uzyskujące dochód m.in. z dzierżawy, wynajmu lokali, sprzedaży rzeczy własnych, bądź z kapitału,
- osoby przebywające na urlopie wychowawczym,
- osoby pozostające na utrzymaniu innych osób.

Narkotyki (z greckiego narkotikós = oszalamiający) – substancja pochodzenia roślinnego, a w latach ostatnich coraz częściej syntetycznego, mogąca powodować uspokojenie, euforię, zniesienie bólu, odurzenie i głęboki sen. Przeważająca większość narkotyków powoduje rodzaj uzależnienia,

objawiającego się chorobliwym, nieprzepartym pociągiem organizmu do ich zażywania. Konieczność ta wynika, na początku, z oczekiwania przyjemnych efektów, później wiąże się z nadzieją uniknięcia przykrych objawów braku środka w organizmie

Osoba niepełnosprawna – osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa, itp.)
Kategorię osób niepełnosprawnych można podzielić na dwie podstawowe podgrupy:

- Osoby niepełnosprawne **prawnie** – takie, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony
- Osoby niepełnosprawne tylko **biologicznie** – takie, które nie posiadają orzeczenia, ale mają (lub odczuwają) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

Organizacja pozarządowa – w myśl ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest to jednostka niebędąca jednostką sektora finansów publicznych, niedziałająca w celu osiągnięcia zysku, osoba prawna lub jednostka nie posiadająca osobowości prawnej, utworzona na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacja i stowarzyszenie, z zastrzeżeniem:

- partii politycznych,
- związków zawodowych i organizacji pracodawców,
- samorządów zawodowych;
- fundacji, których jedynym fundatorem jest Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego, chyba że:
 - a) przepisy odrębne stanowią inaczej,
 - b) majątek tej fundacji nie jest w całości mieniem państwowym, mieniem komunalnym lub mieniem pochodzącym z finansowania środkami publicznymi w rozumieniu ustawy o finansach publicznych lub
 - c) fundacja prowadzi działalność statutową w zakresie nauki, w szczególności na rzecz nauki;
- fundacji utworzonych przez partie polityczne;
- spółek działających na podstawie przepisów o kulturze fizycznej.

Pomoc społeczna – instytucja polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna organizowana jest przez organy administracji rządowej i samorządowej we współpracy, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami pozarządowymi i społecznymi, Kościołem Katolickim oraz innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, a także osobami prawnymi i fizycznymi

Pracujący w gospodarce narodowej – osoby wykonujące pracę przynoszącą im zarobek lub dochód, bez względu na miejsce i czas trwania tej pracy; do pracujących zalicza się:

- osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania,
- właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców (łącznie z bezpłatnie pomagającymi członkami rodzin) gospodarstw indywidualnych w rolnictwie,
- właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z bezpłatnie pomagającymi członkami rodzin) jednostek prowadzących działalność gospodarczą,
- osoby pracujące na własny rachunek,
- agentów pracujących na podstawie umów agencyjnych i umów na warunkach zlecenia (łącznie z pracującymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów),
- osoby wykonujące pracę nakładczą,
- członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych (łącznie z pracującymi członkami ich rodzin),
- pracujących na działkach pracowników państwowych gospodarstw rolnych i na działkach przyzagrodowych członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych,
- duchownych wszystkich wyznań,
- pracowników jednostek budżetowych MON i MSW (siły zbrojne).

Profilaktyka uzależnień – działania i środki i środki stosowane w celu zapobieganiu uzależnieniom, jak również likwidowanie niekorzystnych przyczyn, które mogą je wywołać

Przemoc w rodzinie – to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi bądź członkom rodziny naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody, często mające podłoże w uzależnieniu.

Rynek pracy – wszystkie procesy, ich formy i obszary geograficzne występowania, związane z zatrudnianiem pracowników, uwarunkowania prawne i procedury negocjacji warunków tego zatrudniania, a w konsekwencji: czysta wymiana posiadanych indywidualnie umiejętności na pieniądze. Zakłócenia tej wymiany to właśnie objawy naszej choroby. Aby je ocenić wprowadzono kilka, powszechnie stosowanych na świecie mierników (powszechnie to nie znaczy, że jednakowo)

Stopa bezrobocia – ukazywana w procentach relacja pomiędzy liczbą zarejestrowanych osób bezrobotnych a liczbą osób czynnych zawodowo (to jest zdolnych w prawnie określonych warunkach do podjęcia pracy). Ta ostatnia grupa obejmuje wszystkich zdolnych do pracy w wieku od 15 do 65 (kobiety do 60) roku życia – to znaczy także bezrobotnych. Osoby nie osiągnące lub przekraczające wymienione granice wieku stanowią odrębne kategorie, nie związane z pojęciami bezrobocia

Uzależnienie można określić jako działanie, które szkodzi zarówno danej osobie jak i jej otoczeniu, a które jest mimo to kontynuowane i stale powtarzane. Ponieważ wola osoby uzależnionej jest wobec niego bezsilna, osoba taka nie jest w stanie powstrzymać się od danego działania, musi to robić. Można powiedzieć, że owo uzależnienie przejmuje kontrolę nad życiem danej osoby.

Współuzależnienie można opisać jako zespół cierpień i zaburzeń członków rodziny osoby uzależnionej, rodzaj uzależnienia jest dowolny. Jest to cena, jaką płaci rodzina i bliscy osoby

uzależnionej za życie w sytuacji uporczywego stresu. Zaobserwowano, że u tych osób pojawiają się fizyczne, emocjonalne, duchowe i intelektualne zmiany, które prowadzą do stanu przypominającego uzależnienie. Życie z osobą uzależnioną to życie w stanie ciągłego pogotowia emocjonalnego, czegoś w rodzaju "wysokiego napięcia".

Wykluczenie społeczne – brak lub ograniczone możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a w szczególności dla osób ubogich (NSIS dla Polski, s.13)

Zatrudnieni (pracownicy najemni) w gospodarce narodowej:

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy na czas określony i nie określony, w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy; do pracowników najemnych zalicza się osoby:
- zatrudnione na podstawie umowy o pracę,
- zatrudnione na podstawie powołania, wyboru lub mianowania,
- pracujące w zakładach pracy w formie zorganizowanych grup roboczych (np. jednostki wojskowe, junacy obrony cywilnej, junacy straży przemysłowej i pożarnej).

Dokumenty, w odniesieniu do których przygotowano Dolnośląską Strategię Integracji Społecznej na lata 2005 – 2013

- Narodowa Strategia Integracji Społecznej
- Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej
- Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Krajowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na 2005r.
- Krajowy Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży
- Krajowy Program Działania na rzecz Kobiet
- Narodowy Program Rozwoju 2004 – 2006
- Założenia Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 – 2013
- Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz.U. Nr 64 poz. 593 ze zm.)
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity Dz.U. Nr 24 poz. 198 z 2003r. ze zm.)
- Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz.U. Nr 147 poz. 1231 z 2002r. ze zm.)
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 99 poz. 1001)
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123 poz. 776 z 1997r. ze zm.)
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. Nr 122 poz. 1143 z 2003r. ze zm.)
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96 poz. 873 z 2003r. ze zm.)
- Dolnośląski program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zadań z Zakresu Zapobiegania Narkomanii
- Karta Współpracy Samorządu Województwa Dolnośląskiego z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na Dolnym Śląsku
- Program Działania DOPS w zakresie integracji i polityki społecznej na lata 2004 – 2006
- Dolnośląski Program Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych